

1

כסו הרם פרק ששי הולין

עין משפט נר מצוה פו

מישחא וברכיכו בהדרי לא אפשר. הלך כי אמר האז לבניך נמו
דעמס לטעון מלמחות אנל אז אע"פ שיתע סכסס דס רלשון לא
תסי דעמו מן טעמיה וכל עמיה זמן טעמיה היל ל' חילוי בעמח
קסור אפסד דשמיז מכלל יתי ומכסי מכלל דיה: גב' ואומר
לכני ישראל. נפרקת כמי פורקת כמי פורקת כמי פורקת אור

במה ששפך. כדו: שלא יסמו בורגל
גרסינו: ליתן לו. מני טעמי ספקיו
שכר ולקמן ניע שער מלח משנה לו
שער הכרס: ברית המון. ד'
ברכות הן ואיכל ארבעים והויס
והי צמח מלח חולמ ימי מלח מלח
היא: ה' צבאות שמור. אלתה הן
הוא לדלתי: נקט לי זימנא. הן
לי נמו: כי הוה רבי מיבדך.
מסרה כדו מלח למעדה: אמרו ליה.
נני נמיס הוה לדקוי: נקפעת לו
ומן קלי אכבה: אמר. כדי על עלמו
מקלס הזה: ויתנן בברותי רוש.
שטעמי ומימן מיה: לנטון אלתה
ללח מיה הוה ללח לדקוי מלח כבה
לכשו על הרלשון פעלה נג ממ:
ארבעים והויס. שער ארבע ברכות
עשה אלהים אמן: לאותה משפחה.
על מבשר. ואמר מר. כלל מילת
הוה כדו (ח) השב חילוי מה ספעמיס
משמע ומסינס מפקין לרסס
החילוי. כלל נמי וסכה טועה משמע:
כתיב מיעוט. כלל מה מתיב ספעמיס
הוה משמע שיה נכסס כל עשה ומתי
מלה זימנן כלל וכסיה מיעוט
הוה כדו וזו לא: פטור ומגלה ספור
דה מוסק ועומד הוה: הא אידידי
ליה. מנסק דה סיסיה ומגלה ספור
מלבכות: אין דדתי. אין אמרין דמי
אל מלח וכי אמרין דמי נפקול
קרנן קו אמרין: חייב לכסות.
קף על גב דלח לא ומגלה:
כר"ב יתערב ביין. שיהו מלוח
ואין מלה הדיס ניכר נו:
דואין אותו. יין כליל הוה מיס
וזס היה מלחי: דס ניכר נמיס
סיעור היה חייב לכסות:
נתערב ברם בהמה. ללח ני
כסו הוה זרינו דס טעמיה:
(דמחל מיל ון ון) 16

משנתא זכרי כהני הדרי לא אפשר. מהן היה זכור הר"י יוס
עוב טלס עומר מחלבו והתפלל ככחור ובל ללח
נרד לבדך ברבת המון ועלול ייו ולבך הוועיל משום דמיל
ואין לבך לא אפשר והן כלה דלח דמי כלל משום דכא
עוב עובד דמי מר דבד ויהי הפסק
וקן כסי לו לא להפסק כהני הדרי
חכל הפסל לא הוי גמר לכסודו דלח
חס דיק כסודו על הרעמים
או חלילו בפ"ג יומדך לעול ויו
כדי וכדי לא לא להפסק כהני הדרי
חכל הפסל לא הוי גמר לכסודו דלח
חס דיק כסודו על הרעמים
או חלילו בפ"ג יומדך לעול ויו
כדי וכדי לא לא להפסק כהני הדרי

הכי השחא דתמ משחא וברוכי כהני הדרי
לא אפשר הכא אפשר דרשמי כחרא ומכסי
כחרא: (מתני') שחא ולא כסה וראו
אר חייב לכסות כסודו ונתגלה פטור
מלבכות כסודו הוה חייב לכסות: גב' ח"ד
כסדו וראו ארד מנין שרייב לכסות שנאמר
ס"א (ואמר) לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל
תניא אידך ושפך וכסה * במה ששפך בו
יכסה שלא יכסנו ברנל שלא יהו מצות
בזוית עליו תניא אידך * ושפך וכסה בו
ששפך הוא יכסנו * מעשה בארד ששפך
וקדם חבירו וכסה והייבו רבן גמליאל ליתן
לו ידובים איבעיא לרו שער מצוה או שער
ברכה למא נפקא מינה לברבת המון אין
אמרת שער מצוה ארת היא ווא אמרת שער
ברכה היין ארבעים מאי תא שמע ד"א
הוה צדוק לרבי * מי שיער הים לא ברא
ררוח ומי שברא רוח לא יצר הים דרתיב כי
הנה יוצר הים ובורא רוח אמר ליה שומע
שפיל לספיה דקרא ח' צבאות שמו אמר
ליה נקט לו זימנא תלחא יומי ומדדנא כך
חויבמא יתיב רבי תלת תעניתא כי היה קא
בע * מיבדך אמרו ליה צדוק קא אבכא
למסר יתיבנו בכרותי ויש וגו' אל רבי מבשר
מככות אני כך לא מצא חשונה איבך
ונפל מן הגג ומת אמר לו רצונך שחטוקד
אציל אמר לו לא לרד שאכלו ושירו אל'
כוס של ברכה אחה שוחה או ארבעים והויס
אתה נטיל אמר לו כוס של ברכה אני
שוחה יצחה בת קול ואמרה כוס של ברכה
שוח ארבעים ותובים אמר רבי יצחק עריין
ישנה לאוחה משפחה בין גדולי רומי
וקראין אותה משפחת בר לויאנוס: כסדו
ונתגלה: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב
מאה

איש מאי שחא כהשבת
פעמים אמר ליה החם לא כתיב מיעוטא והכסו: כסדו
כסדו דרוח: * אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אל
שוח ונתגלה אבל לא חור ונתגלה פטור מלבכות מאי
הוה אידידי ליה אמר רב פפא זאת אמרת אין דידוי אצל
ומאי שחא מרא דתניא * השוח ובלע דם בקרקע חייב לכסות הים
כ"ש שחא ניכר * (מתני') דם שנחשך במים אם יש בו מראית דם חייב
לכסות * יתערב ביין דואין אותו כאלו הוא מים נתערב ברם בהמה
או

והויס דמתלה ליה נה בתרין נה ספקין שלחמייהו כדלמך בהתב (ב"ב דף ק)
טור כלאו האי עממא ופילוי תפס מפקן מיה משום דלום חייס בקרילת הסריס וכן פירס ריב"ז ופילוי עמד במקום כסן דיה
דדיקין (דריס דף סג) וקדמיה לכל דבר ספקוסק (ז) לפחות רלשון ולבך רלשון אשתכחתי ס"א: * ארבעים והויס חלה טול.
ספיה לא שייכא לבער כרסה אלא היה רולה לנטון מנכרת המון לפי ספיה לחוק' ווא' הו' ל' והויס היל לומר דיה חילוי ברית
כסדו כסדו סלחא כהני' ו"ל דבשר כמי' בערי ספעמיס (דף ק) וס' ל"ח לאו) דלחן לכך רבך רכבה דברכחה חלח חלכס קמח וכו' לא:
רואין) ותי כליל הוה מיס כפדריס כנקמנרס הקפס הכי' שחלל מורד"ן דכ"ל בקמנרס רכבה (ממח 97ג) מפדיס עממא דרבנן וד' יהודה
מרכיבו ולכן מיה ומדס השער גילי ודוע ערס הבר ספעמיס מחלן לעולן סלחן מנטולן אז חס זה ולי יהודה לומר
מחלן לקמן מדיס שטיס כגול והספא הכי מוכח דחילו מנטולן עילוי אז חס זה ומין כמני כגול הכל לא כגול סהילי סהי סהי סהי ל' סהי ל'
סהי עבר אדומות דס השער ו"ל דחם דס הבר הוה מיס לא יסיה כדס השער מלכות דס נענר חלח יסיה יסיה מרחה ונטל
כדלמך' כ"פ התערבות (ומיס דף עז) דלי שיש כחוס יין (בן ומל) ל' יהודה לומר רחוק לין ומכל כליל יין מרחה ל' (כסר
חל) דס לנחן מיס רלשון רלשון כגול ויהי' אמרין כפיה וע"י (דף עג) כ' חלח רב דימי חל' יומן המערה יין נכך מחתי לנור חילוי
כל הויס טל רלשון רלשון כגול וכפיק כתרל עדס (ע"ל) גבי דס מכוסה הכא דפסק סלחן חולך כלה הפסק אמרין רלשון רלשון
כגול וקפח דלמר בקרקע כקרקע כמה (בטוח דף כג) הלוקח לור מעס הכרז ספקי במים ונתאר ממה כפסר ח' רובח מל חל טיעול
סלקא וכו' רובח לוי נינוח לור לור כר כגול עוממה הוה ווי' משום מיעוטא דמיס דבלי כגול רובח רב דמי כסס
י' ע"ל: פ'
דמיס קרס לכתב שהיסי
הויס עממא דתתיה
דמחל מיל ון ון

הוי ונתחמם ספעמיס
וכרוכו כהני הדרי לא
אפשר. כלומר יבין
דבשר רבי אבא
ה' חייב רב אבא
ה' בין ספעמיס
או [מתנ'] חות
ה' שהי חות
הא עממא ופי
הוי ונתחמם ספעמיס
לכסות חייב לכסות
ואמר או חילוי
ה' שהי ספק
ה' חות חות
ה' חות חות
ה' חות חות

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

א"ר ה"י מ"א - (3)

16) דהנין חל הכחנה אבא ובכרתי תימך (3)

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

הוי ונתחמם ספעמיס
וכרוכו כהני הדרי לא
אפשר. כלומר יבין
דבשר רבי אבא
ה' חייב רב אבא
ה' בין ספעמיס
או [מתנ'] חות
ה' שהי חות
הא עממא ופי
הוי ונתחמם ספעמיס
לכסות חייב לכסות
ואמר או חילוי
ה' שהי ספק
ה' חות חות
ה' חות חות

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

במה ששפך. כדו עסקין כול נקבלו (שבת כג). מי שיער הים לא ברא ויהי זעקא כולו ופי טעמיה סה (ספכרין לג). לא
שנו. וכסוד הים חייב לנטות (ספכה לג). אלא שחור ונתגלה. (אמר ספעמיס היום ס"ו ע"ו). הא אירחי ליה. ספכמות היום. כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלבכות (תתרי ליה
מחסי (סס) החילוי חילוי על ידי דרוח מספיס של מלח, כדלמך דפי לא נתגלה פטור מלבכות, חילוי לעולם ואפילו נתגלה (ספכה לג).

2

על רובא וחוקה וא"כ כיון שידעו שכן היה בזמן שממסר לנו
גשאר הדין על מה שהיה מלך חוקה וחוקה שלם בשנה א"כ תכביר
למ ששנתה הדין וכיון דכבר כדרינו ולאמרנו למעלה דכבר המוסס
מלך הדין והמקורה א"כ לה שעתיד אלא ע"י הרוב וא"כ ש"כ זה
כדבר דמי נ"י ברוב ולא הו"י הלכה לממ"ס א"כ אם הייסוף מעיד
שפי"י רוב נשמה וא"כ דבר זה הלכה לממ"ס שפי"י י"ל דנשמה אכל
דבר שהוא לממ"ס או ספק הלכה לממ"ס א"כ דבר דלריכין למוש א"כ
למיצוע א"כ להחליט דנשמה דלול"י כמיצוע א"כ נשמה ג' וזו מוקמיין
לחוקה וא"כ כדכורה דמי' גע"ו דף ע"ג ע"ב דמוכרה דנשמה וכו'
כח"ע ס"י ק"י דמוכרה דנשמה וע"כ דלא ה"י הלכה לממ"ס אבל
בערימות דמוכר בש"ס ר"כ אלו עריפות הלכה לממ"ס וכן כידון
שלו כמל"כ הדיו לענין פיקיי דל"ן הולכין בתר רוב ע"כ א"י אפשר
לעבד שנשמה וזבן אוליין בתר חוקה ובחוקת שלם נשמה .

אומנים זה גם דברי המג"א בס"י ק"י ס"י א"י ח"י ה"י כ"י דלפטר
החוקים משום סכנה וא"ן הולכין בו אחר הרוב כפי"י ועל המיעוט
ל"י לרפואים העביר כדלעיל וא"כ מג"ל לומר דנשמה אדרבה אוליין
בתר חוקה והיא בחוקה שלם נשמה וכ"ש דא"כ נתייר משום ספק
שמה נשמה ואספק איסור תורה או ספק סכנה ומספיקא להתייר
וא"כ כ"י המג"א דלפטר נשמה וצ"ע ע"כ כידון שלם א"כ לתלות
שפי"י מלך כ"י טעמיה (א) משום דלפטר דמל"כ הוא הלכה לממ"ס
(ב) דעל המיעוט אין מוסת ויסוף דנשמה וכיון דמיצוע אפשר
שיפול לסכנה א"ן הולכין כפי"י אחר הרוב ואסור למול כיון דלריכין
לכפל כל מלות התורה עבור חשש סיקי' דמיעוט .

אמנם אפילו יומא כמו שכת"ב בש"י כמכתב הי"ל דל"כ"ל דרק
תקנה תיקון כפול"ל משום השם סכנה שה"י חיקון קן לעולם
ג"כ נראה שדין לכתוב מלות מילה מיוכנסו בענין הוב לנולד ולא
למזון וכו"י דל"ן להכיר רח"י מהא דלפטר על כוונתו ואומל העמידו
הכמים דכרי"ס במקום כרה דהחם עובר משיקרא על איסור דרבין
משל"כ כלן העבירה נעשית ממילא כשכ וד"ת לאחר המילה ופטר
שהוא חכם ונכסף מלך פרטת הליבור מ מ כיון דמל"ו דעל ש"י
ערקתא דמתמי' אמרו חז"ל כשקדורין דף ע"ד דל"ך למסור נעש
לנו ורוא"ן שהם מעוניס לכלל דברי התורה וההפסדת כדורה אפילו
צע"ן דרבין וזנע הדבר לכלל התורה והיסו אומרים לו עשה כך
ולמחר כך והייב למסור נפטו וז"ש כל התורה וא"כ גם אם רשע
הדור מכוונן לנצל דברי חז"ל ג"כ הוא דבר שנוגע לכל התורה לחל
כדור התורה וכו"י דהחם עובר כקופ ונשה וכלן כשכ וד"ת הוא
גם דביטול העשה הוא כשול"ת ולפי ע"כ שול"ת ע"י"כ כו"י מיזו
תכתי ע"ש הלש"י הוא לרוחות דמילתא ולמד כדבר אכל באמת
כידון שלם א"ן חלו לריכין לזה והע"ך כמ"ס בטעם הכ"י דל"ן לו
לקבל ענין למול ולא למזון כן נראה לפי ע"כ ואחמם ככרה דברי
ידירו ורבו הדי"ש

נראה באמת כוונת הש"ס כיצמות דף ע"ג ע"ב דלמ"ק משום ומול
לפריעה ומשית ללי"ן המעכבין .
ולפי פשטות הש"ס דמיימי' מתיי' דכשר המוסס וכו"י לשון כשר
משמע דקל"י על לי"ן המעכבין החיתוך ומל"י ע"ין זה לפריעה
וכן החוסי' ש"ס י"י לח"י פ"י דקל"י על כחיתוך ומל"י ע"ין זה לפריעה
וגם משמל"י כ"י דקדק יפה מל"י לשון סוף מילה אמנם להי"ל מוכן
דמ"ס השת"א דל"כא פריעה דלפטר לתקן זה להמזיר עוד הערלה
ע"י הפריעה היא דל"ן חיוב לתקן הלי"ן המעכבין את המילה
אלא לתקן אותם ע"י הפריעה שלא יחזרו למעלה קמ"ל דסוף מילה
כתחילתו כשם שמשיקרא ה"י מורה לתקן כל עוד הערלה וא"ן
להקשות מל"י בשמה מלות מילה מפריעה דכ"י אמרו מאוסה היא
הערלה וד"ת כ"י זוהמא טפי ומי פגמ כסוד ה"י וכו"י אמר לתקן עוד
הערלה וזהו ככלכה לממ"ס לפירו' את הקדוש הרך וש"י"ן ל"ך לתקן
את הקדוש הזה אלא לפירו' שפי"כ אינא מאוסה כ"י שה"י לפסקות
הש"ס יצמות ע"פ לא ילקוה אלפי"ה ע"י אכל עוד וכשר הערלה
מאוסה וזאת לתקן כן נראה ל"י לפעי"ד לכאורה כששפות
הענינים .

אמנם מינע אפילו לפי' דמיקר מל"ה לתקן הכל משום הערלה
ואם לא חתך הכל ונשתירו ל"ן דלמרי"ן בשבת דף קל"ג
ע"כ הי"ל דמ"כ כרת והוא ערל כמו שה"י הינו אם לא חתקו ע"י
הסריעה שנשאר העטרה מגולה אכל אם חיקן שנשאר ע"י דחיקה
ופריעה העטרה מגולה כל העטרה עם החוט כה"י דלא קיים מלות
מילה כדל"י מינע גם ערל אינו כ"ו דעל מקום העטרה שקבלנו ט"י
שנקרא ערלה ומעכב א"ן כלן ערלה ובערות דבר דלמרי"ן דל"י
חל"א מלתא וכ"ש הכא דלפ"ו כשת"יר מקל"ת מנחה כיון דאינא
במקומה לא נקראת ערלה דכ"י פ"ד רש"י כדמוננ כפי' ואל"ה פ"ד
דערלה היינו אָנוס ומכוסה כיון שדחק העור למקום באופן שא"ן
כלן ערלה לא גרע מכוסה היות לט"ן כי"י הד"ס דל"ו ח"י ואת
לכמות וכן נראה ל"י למשון המעטה שבת דף קל"ג דחק חזרו ללי"ן
המעכבין כשר המוסס עם רוב העטרה משמע דווקא המוסס ממש
ולא אמר כשר שה"י מוסס את רוב העטרה אלא הוול"י דבאר השת"א
לול"יין .

וגר"א"ה לפי ע"כ ר"י כדורה לזה מלשון הש"ס בשבת דף קל"ג
ע"כ מהלקטין את המילה ואם לא הלקיט ענוש כרת ומסיק
דהיינו האומן אם עשה זה בשבת עיי"ש וקשה לשון מהלקטין היינו
מתקנין שפיעה ח"י כיל"ן המעכבין כבר תנא ל"י השם ח"י כיל"ן
מעכבין שפיעה דהמ"ל אינו מי"ב וגם למע ש"ה הלשון חתח מתקנין
לומר מהלקטין לכך נראה לפי ע"כ הול"י דלמרי"ן בשבת דף ק"י
ע"כ מהלקטין היינו שמכניסם הכדור למקום שאינו חוזר ואפי"ן דל"ן
ק"י כ"י ול"ד"י גם הלקיט למקום שחוזר ע"י בשכונת ר"י ח"י ס"י
ע"כ דק"ל דל"ס ח"י לנחל"ו שרי להלקיט למקום שאינו חוזר ע"כ
מהחם נראה דהלקיט היינו דמדחיקין ומכניסין הכדור למקום שאינו
נראה ואינו חוזר והיינו דתנא הכא מהלקטין היינו דקמ"ל דלפ"ו
אינו חותך ממש אלא מתקן ע"י הפריעה ג"כ יל"י י"ד המילה ולא
חילל שבת אלא לא הלקיט למקום שאינו חוזר מי"ב משום שבת
ולא יל"י י"ד המילה כן נראה לפי ע"כ נכון כדכונת הש"ס וא"כ
מבואר לפי הי"ל אפי"ן דל"ו פשטות לשון הש"ס וספקים משמע
דמורה לתקן כל הערלה כדלעיל מי"ב גם אם מתקן ע"י הפריעה
שס"ר דמי' .

וגר"א"ה מוז נראה מדכ"י מרן הנאון וז"ל כחתים חיור"י ס"י רמ"ס
וביאר ביאור ש"ס כ"י רמ"ט דלפ"ו ח"י משיקר הדין אינו
מחייב לתקן שה"י הוכיח שם מהא דמכריכין גם על הפריעה בלשון
מילה דמילה לזו דווקא תימוך וכריתיה אלא הוסי' ופי' יתול כשר
ערלתו היינו שסיור הערלה מנכשר עיי"ש וא"כ לפי' אפילו לכתחילה
אפשר דרשא"ן לעשות כן לדחוק העור למטה ולתקן שי"א כשאר למטה
ע"י הפריעה וא"כ א"ן לפרש בש"ס דכונת ע"ה לרקס"ס סוף מילה
לחתימה אלא אם לא חתקו כלל ועמדה הק"י הי"ל שהק"י מל"י סוף
זה לאה דפריעה וז"ל דקא משמע לן דנ"ס ללי"ן המעכבין הפריעה
ל"ך לתקן וכו"י וכו"י שתי' ה"בו"י כש"ס ר"ח :
ועפי"ן י"ל לכל שיע"ה י"י קולא וחומר"ל לסיסה הראשונה שנראה
מדכ"י רש"י וא"ך סוסק"ס דשיקק מל"ה לתקן כל עוד
הערלה ואפילו ללי"ן המעכבין אלא שבדיעבד אם חיקו ע"י הפריעה
מופיל ולפי"ן י"י לפרש ש"ס יצמות על לי"ן המעכבין משום הערלה
וא"כ איכ"ל דל"ן המעכבין משום הפריעה אינו מפעל כד"כש"ר וממ"ס
בחוסי' מד"ש"ס סו"ס ר"ה דמילה כיון דלא ילפי"ן פריעה מקרא ולא
על"ה ק"י המול יתול דמיי"י לילפי"ן המעכבין ופריעה רק מהלכ"ס
לממ"ס אחי' ח"י"ל דלא מפעל כ"י לי"ן המעכבין ועפי"ן י"י לישב
לשון רש"י מה ששמעתי לדרקק ממרן הגאון הי"ל וז"ל שכתבת פריעה
לי"ן המעכבין על עוד הערלה וביצמות דף מ"ז ע"כ נ"י נר פרש"י
על-עור הפריעה ונראה לפי ע"כ דכשר הקשה הרא"ם כספר ר"א"ח
ב' .

על מל"י דמ"ס
דלמרי"ן כמ"ד
ה"י נ"ך פריע
דלעטוה וגם ע"ן
אל"ינור דמילה

ואמרת"י ע"ן
כ"י
ד"ס כ"י מ"י ו
יבורי אבל כ"י
ישראל כש"כ
אברהם וכ"כ
מש"כ לרובו
גם מילה שה"י
על אברהם ה"י
כד"שגלמי כש"כ
וסי"ו את ה"י
מילה ה"י מלו
כרשת מילה
מילה אפילו ו
המילה שה"י ל
דראה לפי ע"ן
רש"י אלא ישר
שנשתירו אינו
שקול להכנס
ללי"ן
עכ"פ מל"ש
הער
מילה ד"ן כ"י
קרא קרו"ן
משמע דעור
ס"ל כה"י
מיכה ס"ל לך
נראה דספק ל
דמרי"ן לתקן
לא מל ואח"כ
וכיון דהוסי' ו
השתקו חז"ק
נראה דס"ל ו
ע"כ ד"ה מל

מכל מקום
ש"ר
כדל"י נראה
זה אם כשאר
כעובד"ל ד"ד
כיון דלא כדי
כתיווק כשכ"ר
מהול וכו"י ש
ש"ר יראה לא
הערלה ש"י
מגולה דל"ך
כבר ק"י מו
ח"י ס"י ככ"ל
עומד לחזור
מילה דכל ה
ופריע
וכן נראה
העט"ר
אכל כיון שג"ו
בעו"י וס"ל
מודה ולא ק"ש

וגר"א"ה ר"ל
כ"י
וא"י פ"ד דל"ג
וכ"ש דל"ן ו
הי"ל ערל וט
כשר מתקנו

בקטן מסודר ולא קמיל רוחא עפי אם חור הסוד למעלה אם נראה מהול חיי לחקו וכוחא דהמירא עדיף אלא ודאי ככסיי אם חור העור למעלה בין עור הפריעה או עור הערלה חור ויטור ודינו כמו מעיקרא ואפילו ככר כי פסס אחד כראוי והכוון מימ אם חור ויטור לריך תיקון כדמעיקרא בעור הפריעה לפרוט ואם הוא בעור הערלה לרעם ההכמת הרס לריך לחתוך חיתוך כראוי ולרעם מרן זיל סני גיכ דחיקת העור למטה עד אשר יתגלה חוט הטטרה וכינן דאית ביי משק אשר או סכנה פשיטא דכדיטנד דמי :

אמנם כל זה אם העור בין של פריעה ובין של ערלה חור למטה כמו שהי מעיקרא אבל אם העור שהחור ושפסע למטה קלוותי כשאריו מתחמו כמו שפסע בשעת מילה אלא שפעי שפי החיתוך קטן ודחיקת העור למטה עיניי יש למטה הרבה מהעור ועיניי נעשה עור דלמטה מדולדל ורפוי ונתפך מלמטה ומכסה מקלת הטטרה אבל קלוות העור של הערלה והפריעה ושאריו למטה מן החוט כראוי [איי הרי קיים כבר פסס אחד מלות מילה כדלעיל] וזו נראה דכוי בכלל קטן מסודר שפי הרמזים דהיינו גם שכתרו וטורו רך ורפוי ודינו כדשמואל וכדפסק ביזיד סי רביד סי' ו' כן נראה לפי עמיד נכון שהרמזים מפרש קטן מסודר או שפי שמן או שפי מסודר בעור דהיינו עיי דחיקת העור למטה עיניי נעשה העור רך ורפוי דלתיב לין דרך הרמזים להביא דבר שאינו מפורש בגמרא ואיי כהני מפורש בגמרא ופי' דינו והגריה לפי עמיד כתנתי

תשובה רמז

החיים והשלום. וכל טוב לכבוד הרבני המופלא ומופלג כבודו מוהרר פישל פעלדמאן יי ככפר ביעשקוף יעישל סמוך לעיר סיגוט יעישל

מכתבו קבלתי והנה מעלתו שאל ממני בענין אי שימול ומאלא עתה שנמשך ערלתו למעלה מחוט הטטרה ומעלתו האריך בזה אם חיידין לחקן ויורד לבאן ולבאן שאסטר לנרף רוב מליין אלא מילה מומחין הן ופי' פסס אחת מתוקן ומה שפי' פסס אחת מתוקן ונמשך ערלתו או לא הוי רק דרכן ועוד כיון דכבר ילא נהיר קייל ביזיד סי' י"ח דמועיל ואיי חייבא ספיקא טובא והארריך בכל זה בעינינו שונים והנה לולא שפי' הדבר נוגע למלוא גדולה שכתרו עליי שלש עשר בריעות לא הייתי מביט לו כי אי אדם מלש ואין אי משיב אלא לדבר נמוך מאוד וגם דבר זה לריך ראי להראות דבר זה להנחלים מוכהקין כי לדעתי כפי הנראה אפשר לחקן זה בקלות

והנה אשוב בקצרה דעיל דוודאי אמריין רוב מליין אלא מילה מומחין הן כמו דמליין ביזיד סי' קיים שפי' יי לעיין יקוד דרוב מליין אלא יקוד מומחין הן וגם ביזיד סי' ריא ספי' ד' בהגיה בשם מהרי"ק שורש קט"ו דאם ידוע שהמקום נעשה עיי ישראל כשר דאמריין רוב המליין אלא מקום ועושין כדי להכשירה בקיולין הן ואיי במלוא גדולה כואת וביא מלוא דשימול טובא בודאי אמריין רוב מליין מומחין הן מיא חין זה מספיק דכל זה אי לא חויין רישותא אבל כעין הידון דין דחויין רישותא חייב יי לומר כשיפוק הרוב דרוב הנימולים עיי בקיולין חין עור הערלה נמשכת למעלה חייב מאי חיות דעיוול בחר הוי רוב ימול דעיוול בחר הוי רוב ועיין דאמריין בריש פרק האשה שנתארמלה דרוב הנישאת בחולה רישותא וכל בחולה יי לה קול וזו חין לה קול והוי ספק והיי זיל כן ואיי לא סני בעטס הייל

ובזה סדר מעלתו טוב לחלות להיתר עפי מאי דקייל ביזיד סי' י"ח כיון דילא בהיתר ומאחר שהיין אגורי' אחיכ נפנס ומותר גם זה קשה לריף להיתר גבי דהכתיב שם האריך בזה ובי שהוה חוקה מעליותא כדאמריין בכחוצות דף כ"ו גדולה חוקה שרי אמר נאמי' לכהיס שלא היי ממלא ספרי יוחסי' שלסם כרי אחס חזוקת כשרות ומה שהחיקו עד עתה לאכול בקדש' נבול עיי' שפירך מימ גוף הדבר קשה וכבר כתנתי גם כן בחידושי דגנדה דף כ' עיב אמריין דמקום שנמדד ומלא חסרה כל עוממות שפסעה על נבוי עוממות והקשו שם מזה וקשה על גוף שרין המאי יאה כאלת עומא כיון ש לא בהיתר והסכינו דעארות וכבר ילא וימלא חיקי' לחוקתייהו שכבר ילאו בהיתר ובחידושי הארמכ' וגם אמרתי שרטי' שם בא ליכב זה שפי' שכל סהרות ששעשו בכלים ששנבול במקום ההוא והוה דבר המוש לבאורם הא קיל מסיית יכולין לטבול מחיין וליטרות כרביעית שכל גופן פולה כהן וסייה כל הכלים שכל גופן פולה כהן ואיי הרי נמקוין זו שאלתו עתה שיהי חסרה כרי כל הכלים כל גופן היי עולה כהן וכבר אולא כשומא חסם מדאי ואיי שוב לא הוי רק ספק דרין ורימ בעלמו ששכס שם חמר הנימ בעוממת חמורה לכל כשומא דרכן שרי והאי גיכ לא הוי כרישא לעיין

על גמאי דמסיק ביבמות דף ע"א דפריעה לא יתנה לאכרסם מסא דאמריין כמדדש דאלא אכרסם לא כתיב את שבר ערלתו משום דלא היי נריך פריעה שכבר נתמטך הקדום משא"כ בישמעאל ואיי נראה דלעיל וגם מרן זיל הקשה בהש"ס הייל הליך כי הר"ש שפי' רבי אליעזר דמילה קודם הפריעה יברך להכניסו בכריחו של ארבעים הא אכרסם לא נטעו על הפריעה :

ואמרתו עפי' מיש מרן זיל' שם בחשוכה חייד סי' ח' וכן הוא כרמזין במלחמות פי' ריא דמילה נבי גר שמל ולא טבל דיש כי מיני מלות דנגר כוי המילה להכניסו בכרית שפי' נעשה יהודי אבל בישאל אפילו מבני מילכ הוא ישראל ומלות מילכ אלא ישראל כשאר מלות שכתורה וזה המילוק היי בין מלות מילה שהאל אכרסם ובי' או לדורות ככרסם אמריהם שאלסם היי הכנסת ברית משא"כ לדורות שהחריהם ולפי' חיי אומר דוודאי גם אכרסם נטעו על מילה שפי' מלוא כפולה דהיינו להכנסת ברית ומלות מילה כאלת גם אכרסם היי מלוא כפול דהיינו על מילה ועל פריעה ובדרשין פרש"מ שכתב פי' ריא דמילה מהמול ימול או מומלאת את ערלת והיינו את הטפול הערלה אבל במילה לדורות שהיא רק משום מלות מילה היי מלוא רק על מילה בלא פריעה ומדוקק שם הלשון בכל פרשת מילה עד שכתב משה רבינו ונעטוה גם אלא ישראל על מלות מילה אפילו חיינו להכנסת ברית שהיי דווקא מילה ופריעה כעין המילה שפי' להכנסת ואיי דמנרין על הפריעה להכניסו בכריחו כן נראה לפי עמיד כיון ומישיבוס קושיות הייל ועפי' מדוקק לשון רש"י אלא ישראל דפריעה רק הלממים סיל לרשי' דליין המתכנין שותמיינו חיינו מטכס דעלה לא כתיב קרא דהמול ימול אבל כגר סהול להכנסת ברית ומהיה נטעוה על הפריעה שפיר כי רשי' דגם דליין ששתיירו עם הפריעה מטכס כן נראה לפי עמיד :

עכ"פ מלשון רש"י בשכת דף קל"ז סוף ע"א משמע לליין מעור הערלה דווקא מטכסין וכן נראה שדיק הרמזים כפי' מהי מילה דין כי שם קרא לעור הערלה עור הערלה ולעור הפריעה קרא קרום ורובו שם נדין גי' כי דאם כמיייר לליין מעור הערלה משמע עור הערלה דווקא אמנם לפי מיש מדברי מרן זיל דלריד' סיל כשיפוק קולא וחומרלא דפריעה לגמרי דינה כמילה ולליין נעכסין מילה סיל לקולא דבעור הערלה מני מהי חורה לאחוריה ובעור ושיע נראה דפסק לחומרלא נחרווייהו דכס' רס"ד ספי' גי' פסק בהרמזים דמריך לחתוך כל העור הערלה ובכפי' ד' פסק מל ולא פרע אלא לא מל ואחיי בכפי' היי פסק דליין המעכסין היינו אם נשחיר מעור וכיון דהטעויע שיינו לשון הרמזים ד' מל ולא פרע כסוף וחס הטחיקו קודם וגם השמיטו לשון עור הערלה וכי רק עור שנתמא נראה דסיל נחרווייהו לחומרלא וכן סיל לחוסי' בשכת דף קל"ז ר"ש עיב דיה מל ולא פרע וכי בפשיטות דגם בעור הפריעה לליין מטכסין והיי נקטיין לחומרלא :

מכל מקום אם נשתיירו לליין מעור הערלה ותיקן זה עיי הפריעה שדחיק את העור והחורו למקום והעטרה והחוט הכל נתגלה כראוי נראה לכיע חין כהן ערלה וילא ירי מילה כדלעיל והנה כל זה אם נשאר כך אבל אם חור למעלה וכסה את רוב העטרה כעובדא דידון של הכמת הרס הייל יי להספק לכאורה אי יומא כיון דלא כדי מילה לפי הנראה וכמו שכתנתי למעלה חייב דינו כחיתוק שכתרו מדולדל המבולר שם ביזיד ספי' וי וכן רק אם נראה מסול ופי' שגבולו נחמתת הרס הייל הביא דכל רלוותיו הם רק דגם בעור שם יראה דאפילו ראי' אחת לא הביא דכל רלוותיו הם רק דגם בעור הערלה שייך לליין מטכסין ועל זה לא יסחפק הרס אם לא היי העטרה מגולה דלריך חיקון אלא חקן מספקין אי חיקון זה מעיקרא חייב כבר קיים מלות מילה כיון שפי' ששם חתח מגולה דכיון מאי דינו אי סני כנראה מסול או דלמא כיון דראוה עור עלמו שדחיק למטה או עור הפריעה שהחור למטה חור למעלה ואינלי' מלחא למפרע דהיי עומד לחור ונאלו לא נתגלה העטרה משולם ולא קיים המשולם מלות מילה דכל העומד לחור כחזור דמי ואיי בעיין חיקון נמור חתיכה ופריעה כדמעיקרא עד שיגלה החוט של העטרה :

וכן נראה לפי עמיד עיקר דכתיב לריך חיקון עד שיגלה חוט העטרה ואפילו להטוי' כפי' רס"ד סיקט דמסחפק כגולד מהול אבל כיון שגולד ערלה זו מודה ואפילו להשחית' כפי' ריה דפליג על סקווי' ופיל כגולד מהול חיי חיקון מסיית אבל כהן כידון כהיל מודה ולא קשה קוי דכתיב גם בשעת עפי' היי בעל' וכן גם לא קראו כפי' משוך דה ערלתו דמעיקרא :

וגראה ראי' לזה דכתנתי' דשכת דף קל"ז סוף ע"א חקן דליין פושין בשכת חלוק ופרשי' לדחוק למקום שלא חור העור למעלה ופי' סיד דאפילו אי חור חין כהן ערלה מהיית וחין מחללין שכת עליי וכיי דליין מחללין לעשות חלוק שלא חתור אלא וודאי דאם חור הויל ערל ועוד ראי' מדלל קטן במתני' בשכת דף קל"ז אלא כעטל שר מתקנו משום מיש וכן שמואל וכן בכרייתא כולס נקטו דרין

4

ג. באופן שנשאר חלק מעור הערלה וגילה את העטרה בדיקת העור לאחור, באופן שהעור לא שב לכסות את העטרה, ולאחר זמן הערלה נתאחתה היטב ונתאחדה עם העור בהמשך הגיד. בכה"ג נראה שכו"ע יודו דאחר שנתאחתה הערלה על גבי הגיד בטל שם ערלה מינה ולא צריך לחתכה ולהסירה מעל גבי האבר, וכך כתב המהרי"ל דיסקין הנ"ל (כתבים סי' ב').

אלא שבוזו אנו באים לעיקר הנידון למעשה האם מתקיימת מצות מילה באופן זה. ובזה נחלקו, שלדעת המחמירים בכה"ג הוא לא מקיים מצות מילה⁴⁰⁴ כיון שמבטל את הערלה מבלי למולה ואסור לעשות כן. ולדעת המקילים מקיימים בזה מצות מילה⁴⁰⁵. וכמו כן נפק"מ לענין דיעבד אם מלו באופן זה ועדיין העור לא התאחה, דלדעת המחמירים בפשטות כל עוד שלא נתאחה לא בטל שם ערלה מיניה ועדיין מצוותה קיימת ואף שהעור לא במקומו על גבי העטרה צריך למשוך את העור ולמולו. [וכ"ג בדעת מהר"י אסאד והרא"ח הירש]. אמנם יעויין במהרי"ל דיסקין (שם). יעויין דאזיל לשיטתו שצריך מקצת כריתה ומיירי באופן שלא כרת כלום) דלא ברירא ליה "אי נימא דגם קודם שנתחברו העורות למטה נמי פקעה המצוה".

◊ הגדון בפוסקים באופן שהעור יכל להתאחות בהמשך הגיד אך חזר לכסות את העטרה [מציאות זו צ"ב]

ד. בתשובות האריכו לדון באופן שבשעת הברית גילו את העטרה באופן שעור הערלה עמד להתאחות בהמשך הגיד, אך בפועל הוא לא התאחה כראוי והעור חזר לחפות את

§ הערות והוספות §

76 404. כ"כ מהר"ם שיק (יר"ד סי' רמ"ה) ומהרי"ל דיסקין (כתבים סי' ב' ד"ה ודיעבד) שגם להצד שצריך דוקא חיתוך, אם נתאחה העור שלא על גבי העטרה בטל שם ערלה מיניה אך ביטל מצוה. וכ"כ הצמח צדק (חי' שבת פרק י"ט משנה ב') בדעת החכ"א. אמנם באופן שהערלה נפרעה לאחור אך לא נתאחתה היטב על גבי הגיד, אלא שהיא תלויה ומדולדלת אך שלא על גבי עטרה, בכה"ג כתב המהרי"ל אסאד (סי' רנ"א ע"ש שמסכים בזה עם הראח"ה) להחמיר דלא נתבטלה המצוה ויש על העור שם ערלה ועדיין הוא מצווה להסירו מעל גבי האבר. אולם בדעת החכ"א לא ברירא לן שיחמיר גם בכה"ג, דשפיר י"ל דכל שאינה עומדת לחפות את העטרה אין שם ערלה עליה. וכן מצאנו בשו"ת נפש חיה (יר"ד סוס"י ע"ג) שחזתנו רבי יהושע מקוטנא הסכים: "דכל שהסיר עור הערלה ע"י קליפה מהגיד אף שהעור תלוי עדיין למטה שלא במקום הערלה אינו מזיק".

405. אמנם הסכימו שלכתחילה עדיף שלא לעשות כן וכמשנ"ת לעיל. L

אחור, אך זיסירו את לא קיים 'א שמצות ; שיש בה זר"ם שיק

דבר שתלוי ולהלכה אנו 79 דכרגיל ים מה יהיה

בראש הגיד "ד שימשיך זה, ומכיון ילה בזמנה. גילה יכולה ח גם בעור טרה בעזרת ד עם הסרת ח כזה יכול שגם באופן ה -לפי מה ג' ענף א'). ודאי שהיא

דאף שאינו ולכסות את כ"ו. אולם 'ת אבני נזר זיים דמורה

כר"ג ז' א"ל כו זכנ"י ס' א"ל א"א

והדברים האלה ממותקים לע"ד אם מכוונים הם עם מה שכתבנו בעדיפות הקוצר על המבשל, ולפי"ז עיקר החילוק הוא בזה, דכל מלאכה שגמר שלה אפשר ליעשות ע"י בני אדם נכלל בתוכה גם הגמר שיוכל ליעשות ע"י עושה המלאכה ואם לא גמר הוא רק חצי מלאכה, וכל מלאכה שגמר שלה נעשה רק בידי שמים או שרגילותו בכך אין הגמר שייך לגוף המלאכה כלל, ר"ל דאין שם המלאכה כולל אלא מה שדרכו ליעשות ע"י מעשי בני"א ומכיון שגומר כל מה שבנ"א עושין במלאכה זו הרי זה גומר כל המלאכה לענין חיוב שבת ואיך ממילא אתיא. וא"כ בגוון נמי אע"פ שאפשר למיעוט הנשאר שיהא נפרך גם מאליו מ"מ כיון דאפשר ודרכו ליגמר בבני אדם הוא הגמר חלק מן המלאכה כולה. והוא גדר מסוים ומלא הבנה בגדרי המלאכות אבל אין לומר להיפוך דדוקא במלאכה שגמר שלה נעשה בהכרח ע"י בני"א הוא דשייך הגמר להמלאכה אבל אם יש רק אפשרות להגמר ליעשות מאליו אע"פ שאפשר לעשותו גם ע"י בני"א אינו שייך כבר להמלאכה, ולפי"ז במפריש ציצי עור ה"נ כיון דאפשר מיהא למיעוט הנשאר להיות נפרך גם מאליו אין הגמר שייך להמלאכה ויתחייב מיד, דו"א חדא שאין הדעת נותנת כן ועוד מי לא אפשר למבשל שיגמר מאליו בלא הגסה וחתיה בגחלים כגון במדורה גדולה וכדומה, ויותר מזה יקשה דמה נעני להא דאמר שמואל בשבת (דף ק"ז ע"ב) השולה דג מן הים כיון שיבש בו כסלע חייב ומשמע דקודם שיבש בו כסלע לא נגמר עדיין חיוב המלאכה ואם חזר והשליכו לים פטור והרי התם תבוא היבשות בדג בידי שמים ולא במעשי בני"א ויתחייב לפי"ז מיד, אלא ודאי כמו שכתבנו שהענין הוא להיפוך דכ"מ שאפשר ליגמר ע"י בני"א נכלל גם הגמר בהמלאכה ומשו"ה ניחא ההיא השולה דג מן הים דפטור כל זמן שלא יבש לפי שחיובו משום נטילת נשמה הוא

כמבואר התם ונטילת נשמה גמר שלה אפשר גם בידי אדם. ויש להאריך בזה אבל אינו שייך כ"כ לענייננו:

7 [ז] ולולא דמסתפינא הייתי אומר מילתא חדתא, דמה שאמרו ציצין שפירשו ברובן אין הכונה ברוב רוחבן אלא ברוב עובי העור והצפורן אבל רוב רוחבן לא מעלה ולא מוריד. והגע בעצמך אם נתפצל מאצבעו ציץ עור שיש בראשו כחצי אצבע רוחב ובעיקרו במקום שעדיין מחובר לגוף רחבו ג"כ כחצי אצבע מיקרי מחובר והתולשו חייב ואם ראשו רחב יותר מאצבע והוא הולך ומיצר כלפי מקום חיברו בגוף ושם אין רחבו אלא כחצי אצבע יהא נידון כבר כתלוש משום דלגבי רוחב שבראשו הוא מיעוט והוי כפירש רובו ומאי שנא, אלא ודאי נראה דרוב הרוחב לאו כלום הוא ואם הוא מחובר אפילו ברוחב כל שהו נמי דינו כמחובר והכוונה היא רק לעובי העור והצפורן אם רוב העובי נפסק הרי הוא כתלוש ובוה א"ש דברי הר"מ ז"ל בפיה"מ שהוכיח בס"פ המצניע דינא דפירש רובו גם לענין שער וכמדומני שראיתי למי שתמה ע"ז מאי שייך לומר בשער פירש רובו, וכנראה הבין המקשה דפירושו של רובו הוא רוב הרוחב ומשו"ה ניחא ליה בציצי עור וצפורן שיש להם רוחב כשיעור הגוף והצפורן והוקשה לו בשער, ולמ"ש ניחא דבעור נמי מובן הרוב הוא בעוביו ואין בעור עובי יותר מבשער ומ"מ אמרו בו רובו וה"נ בשער [וידידי הרה"ג מוהר"ר מרדכי סלוצקי נ"י מסוויסלאך תירץ דכוונת הרמב"ם ז"ל לשער מסובך שנדבקים הרבה ביחד ונעשו לקליעה אחת דע"ז שייך לומר פירש רובו. והוא נכון ולשונו מוכיח הכי שכ' ודע כי שער הראש כשנפסק או נתלש רובו ונשאר תלוי מן הראש ומצער אותו מותר לו לכרתו בידו בשבת עכ"ל, וזה יקרה בקליעת שערות ולא

בשערות בודדות ו בשם המרדכי דקליע חוצצות בטבילה, ו מדברי הר"מ ז"ל : שאני וחוצץ יעוי שבטבילה (ויד' סי' ק במיעוטה חוצצת : לכאורה בודאי ברוב שייך לכאן דהתם ל שהרי הרמב"ם ז"ל י רובה לפירשה מיעו חילק בזה ולא מלאני עד שמצאתי לרבנו זמנים (אות ק"ב) שכ רובן שבסוגיין ססתי רוב עובי הציץ והצ מצאתי לע"ע לדבו שכתבנו, ומ"מ עד האויר. ולפי"ז בחו ונשאר תלוי למטה שאין לדנו כפירש

[ח] אמנם לפי ז מילה מחובר ותלוי למטה למימר דמילה תדחו ולשיטת הרמב"ם ו כמו שביארנו בס' דחייה קאתינן עלה למול ולהשאיר את למטה מחובר ולא הצרעת דמקיים מצ אלא בקציצה. [ול

ש"ת דבר אברהם
חלק נאמן
הרה"ק ר' אברהם צוקר כהנא שפינא זצ"ל
לכון לשנת ת"ש

שלפני זה דלאו משום דחייה הוא אלא מקרא תקשה אקרא גופיה יעו"ש ועוד דאפשר דזה לא שייך כלל למצות מילה ולא קאי עליה היתרא דקרא אף אליבא דרא"ה ויקשה כנ"ל] מיהו יש לומר דאפ"ה אכתי איכא זימנא דשייך דחייה משום דזימנין אפשר לאיסור קציצת סימני טומאה לבוא אפילו אם ישאר העור מחובר ותלוי, שהרי קיי"ל שיעור הגגע כגריס הקלקי מרובע במקום אחד ואם היה רחבו פחות מזה אע"פ שארכו יותר על אמה טהור עיי' ברמב"ם (פ"א מהלכות טומ"צ) וא"כ אם חתך במקום הגגע וחילק ריבוע הגריס לשני מקומות נטהר וחיוב משום קוצץ בהרת אע"פ שלא קצץ כמו כיוה את המחיה ובכה"ג שייך דחייה אך לפי"ז יוצא לן דבר חדש שאם היתה הצרעת רק במקום הערלה כשיעורה לא יקוצ' לגמרי אלא ישאיר את העור תלוי ומחובר אולם יש להעיר ע"ז כמש"ל לענין גוזז דכיון שהרוב קצוצ' נידון כבר כקוצץ את הבהרת שסופו לינתק ובוה אין לדחות כמ"ש לענין שבת ודו"ק:

[ט] **ולפי"ז** מיושב קושיות האחרונים ז"ל דליכא במילה אלא חובל ומוכת

דמקלקל בחבורה חייב מדאיצטריך קרא למישרי וכן בספק גפול מותר ממ"נ שאין חובל במת וגוזז וקוצר ליכא שלא יפריד את הערלה לגמרי מן הגוף והא דקאמר השמ"ק דאיכא תולש במילה י"ל משום דקאי התם להו"א דדם מיפקד פקיד דלפי"ז אין במילה מלאכת חובל וא"כ יקשה למ"ל קרא דביום השמיני למישרי הרי אין לנו חילול שבת כלל במילה גופה ובע"כ היה צ"ל דלא סגי בגילוי העטרה לחוד אלא צריך לכרות ולהפריד את העור לגמרי מן הגוף ואז באמת היה כבר איסור גוזז או קוצר ולהכי גלי קרא דשרי, אבל לפי"מ דמסקינן דאיכא מלאכת חובל במילה שוב אין לנו הכרת

בשערות בודדות (ועיי' ביו"ד סי' קצ"ה) דמובא בשם המרדכי דקליעות שערות סכנה להסירן ואינן חוצצות בטבילה, ולפי פי' הנ"ל יש להעיר ע"ז מדברי הר"מ ז"ל אלו. אך בנדבך מחמת זיעה שאני וחוצץ יעוי' בב"ח שם) וענין חציצה שבטבילה (יו"ד סי' קצ"ה סכ"א) שציפורן המדולדלת במיעוטה חוצצת וברוב אינה חוצצת ותליא לכאורה בודאי ברוב רוחב, עיי' ט"ז (ס"ק כ"ב) אינו שייך לכאן דהתם לאו משום תלוש קאתינן עלה שהרי הרמב"ם ז"ל לא חילק התם כלל בין פירשה רובה לפירשה מיעוטה כמובא בב"י ולענין שבת חילק בזה ולא מלאני לבי להעלות חידוש זה בכתב עד שמצאתי לרבנו הר"א ממיץ ביראים עמוד זמנים (אות ק"ב) שכתב איזה דברים קצרים בפי' רובן שבסוגיין שסתימתן נוטה למ"ש וז"ל פי' רובן רוב עובי הציץ והצפורן לצד האויר עכ"ל, ולא מצאתי לע"ע לדברים אלו מובן אחר וזאת זה שכתבנו, ומ"מ עדיין לא הונח לי הלשון לצד האויר. ולפי"ז בחותך רוב רוחב עור הערלה ונשאר תלוי למטה ומחובר במיעוטו בודאי פטור שאין לדוננו כפירשו רובן דזה אינו אלא ברוב עובי:

[ח] **אמנם** לפי דברינו דאפשר לקיים מצות מילה אפילו כשישאר עור הערלה מחובר ותלוי למטה יש להקשות, דא"כ היאך ס"ד למימר דמילה תדחה צרעת בתורת דחייה גרידא ולשיטת הרמב"ם וכל הראשונים דקיימי כוותיה כמו שביארנו בסי' שלפני זה למסקנא נמי מדין דחייה קאתינן עלה והרי אפשר לקיים את שניהם למול ולהשאיר את עור הערלה שבו הצרעת תלוי למטה מחובר ולא יקצצנו לגמרי עד שתעבור הצרעת דמקיים מצות מילה ובצרעת אינו עובר אלא בקציצה. [ולשיטת הרא"ה שהבאנו בסי'

פשוט גם
וייך כ"כ

מילתא
שפירשו
וב עובי
זלה ולא
ציץ עור
ו במקום
ע מיקרי
מאצבע
ושם אין
כתלוש
זוט והוי
אה דרוב
ר אפילו
ז היא רק
הרי הוא
ז שהזכיר
ננין שער
ייך לומר
דפירושו
יה בציצי
ו הצפורן
נמי מובן
מבשער
יי הרה"ג
נץ תירץ
שנדבקים
וייך לומר
שכ' ודע
זו ונשאר
זרתו בידו
זרות ולא

מקרא דיש חיוב גוּזו ושוב אפשר לומר כמ"ש דאין חיוב להפריד את העור לגמרי וממילא אין מקום לחיוב גוּזו:

אבל יישוב דברי השמ"ק דחוק מאד ומפולפל וגם קשה לחדש דבר כזה במצות מילה שלא יהא בה חיוב כריתת העור לגמרי מן הגוף אע"פ שיש מי שתפס כן כמ"ש לעיל, ועוד דא"כ מילה בשבת יחתכוה ויגחווה תלויה למטה ומחוברת ויהא אסור לכורתה לגמרי בשבת שלא לעבור על איסור קוצר וגוּזו ואין זכר לזה בשום מקום ולא כן עמא דבר ואדרבא מסתימת הדברים שלא העירו הפוסקים משמע ודאי להיפוך דאין שום חילוק בין שבת לחול באופן המילה וכ"ת דלעולם מיתקיימא מצות מילה בגילוי העטרה לחוד ואפ"ה מותר לכרות לגמרי גם בשבת משום דלא גרע מציצין שאינן מעכבין את המילה שחוזר עליהם כל זמן שלא סילק את ידו אע"פ שמוסיף חבורה שלא לצורך מצות מילה משום דכיון דאישתרי חבורה במילה רשאי הוא להוסיף בחבורה עד שלא סילק ידו דכחוד מעשה דמי, ו"א דשאני התם שהוספת האיסור ג"כ משום חבורה הוא ואיסור זה הרי אישתרי בה והלכך כיון דנידון כמעשה אחד היינו הך חבורה שהותרה, משא"כ הכא שבגמר הקציצה יתוסף איסור חדש של גוּזו וקוצר ואיסור זה לא אישתרי מעולם במילה מה יועיל לן מאי דהוי במעשה אחד. אך לפימ"ש לעיל דגם בחותך וכורת לגמרי אין במילה איסור גוּזו וקוצר משום שהוא חלק מן הגוף אזדא לה פירכא זו ושוב אפ"ל כדברינו בעיקרם דמתקיימא מצות מילה אף כשגשאר העור מחובר ומ"מ רשאי לגמור בשבת כציצין שאינן מעכבין וכנ"ל אך מצד עצמו הדבר רחוק כמ"ש:

L

[י] ע"כ נראה לומר ליישוב דברי השמ"ק בדרך יותר מרווחת, דאפי"ת דשייך מלאכת גוּזו וקוצר במילה מ"מ לק"מ מההיא דמקלקל בחבורה דדף ק"ו דכיון דאינו צריך לבשר הערלה הגוּזוה כלום הרי היא מלאכה שאינה צריכה לגופה דר"ש פוסט והתם ר"ש הוא דס"ל מקלקל בחבורה חייב וגמר לה ממילה, אבל לענין חבורה חשיבא מלאכה הצריכה לגופה דצריך לגוף עשיית החבורה כמ"ש התוס' שם והחסרון הוא רק משום מקלקל, ולכן צ"ל דגלי קרא לחבורה דלית בה אלא חסרון דמקלקל ולא לקוצר וגוּזו דאית בהו תרתי מקלקל ומשאצ"ל, דאפילו היכא דמקלקל חייב נמי בעינן מלאכה הצריכה לגופה כמש"ש התוס' (ד"ה בחובל) ועיי' בחי' הרמב"ן והר"ן. ואע"פ שכתבו התוס' דמשום צורך המצוה חשיבא חבורה מלאכה הצריכה לגופה אין זה שייך אלא לחבורה ולא לגוּזו וקוצר, דאלו היתה המצוה להשיג את הערלה החתוכה שפיר היה נידון בשביל זה כצריך לערלה משום דצורך מצוה הוי נמי כצורך חול, אבל באמת אין המצוה אלא במעשה החיתוך ולא להשיג את הערלה החתוכה ולכן הוי כצריך לחתוך ולא כצריך לדבר הנחתך, דמה שצריך לעשות בשביל המצוה הרי לא עדיף עכ"פ משהיה צריך מעצמו למלאכת הגוּזוה ולא היה צריך לדבר הנגזו, וכבר כתבו התוס' בנוטל שערו וצפרניו חייב דאתיא כר"י דס"ל משאצ"ל חייב אבל לרבנן פטור אע"פ שצריך למלאכת הגוּזוה כיון שאינו צריך לשער, וה"נ אע"פ שהוא צריך למלאכת החתיכה בשביל המצוה שמחייבתו לחתוך את הערלה מ"מ אינו צריך מיהא לדבר הנגזו ולכן בודאי הוי משאצ"ל, משא"כ גבי חבורה שפיר כתבו התוס' דהוי צריכה לגופה בשביל המצוה דעיקר המלאכה הוי החבלה עצמה

הוא צריך לה מפני המצוה על שצריך לדם משום דמ"מ לשיטת הריב"ש מ פ"ג) דגוּזו אע"פ שאינו צו הוא ליפות את העור אכה במילה אף לענין גוּזו כצר לגלות את העטרה וצריך ל"ל חדא דילמא השמ"ק פ השמא לא מיקרי עדיין צו דנולד מהול צריך להטיף בשבת (דף קל"ה ע"א) דלו היא דוחה שבת, וחזינן מז מצות מילה ממש וקרינן בשר ערלתו אפילו בשב שבת וא"כ מלאכת הגוּזו שא"צ לגופה היא דאלו לקיום מצות מילה למלא לתורא הוה סגי ומיתקיימו לענין חבלה ליכא למימר נמי איכא חובל והוא ענ [אמנם בעיקר ענין הטפת ועי' בביאור הגר"א יו הירושלמי ובס' משכנות ועוד] י"ל והוא הו לגלות את העטרה אלא ומה שאמרו חופה רוב הע דכל זמן שאין העטרה מ הערלה החייבת במילה, לייפוי העטרה ונמצא די הו:

ומ"ש השמ"ק דיש חי דקאי גם אליבא כמבואר למעיין בדבריו מלאכה שא"צ לגופה הו:

8

מלמד כי הוא על כל הקהל לפי המון לא על אבותיהן של הנערים בלבד, כי אינם יכולים זה על זה, ואפילו הי' שטר המלמד על אבות התנוקות בלבד בשביל שהם לריכוס להם לבדם מכל זולתם מן הקהל שאין להם לא בן ולא יין אשכ"ח התפלה וכו' ע"כ. הנה המוכח מזה דלא ברור לרבינו האי גאון אם מטוילים השטר במשוחף על אבות התנוקות לבד או על כל הקהל לא על האבות לבד, מ"מ לבי הדרכים עוקר החיוב על האבות, ועיין ג"כ סגנון לשון הרמ"א חו"מ סי' קס"ג סו"ס ג'.

ואמנם דעת הרמ"ה צ"ב שם דהתקנה מעיקרה גם בשטר שיהי' חל על כל הצבור של המתא שהרי כי ושמעיון מיינה דמהיבין לצורה לאהבתי מקרי דדקוי בכל מתאח ומתנה לוי אגרה ומדליצורה וכו', והיי' מסתברא מדקתני התקין ר"י בן גמלא שיהיו מושבין מלמדי תנוקות ואי דלא יהביין להו אגרה מדליצורה מאי שיהיו מושבין אלא לאו דיכביין להו אגרה מדליצורה והכין עדיף כי היכי דלילפו בני עניים כבני עשירים ע"כ.

מב"מ גם לדעת הרמ"ה הדבר מוטל על צבור דמתאח לא על צבור דכל העולם דכל עיר חייבה להשתדל לתשכר שלה, וגם ענין בני מתאח נשתנה היום שרכו היסודים החדשים הוא בשירות גדולת, ושם קבלות קבלות שיש לכ"ח בית ח"ת ובתי חנוך או חוגים חוגים, וזה אי"ח לחייב בני קהלה השני שיש להם ג"כ ח"ת לשלם גם בשביל האחרים וכמבואר בפוסקים דנחשב כל קהלה כעיר לבדה, וגם פשוט דבסגנון ישוב היסודים היום אם אין קהלה אחת מחזיקה היום ח"ת והיכולה באופן יסודי שבניהם ילמדו בח"ת אחרים אשר בעיר שאין חל עליהם הדין של כל עיר שאין מושבין ח"ת מחריבין או מחרימין אותה עיין שבת קי"ט ולשון הרמז"ם ושו"ע סי' רמ"ה ס"ו, וא"כ נראה דצב"ג בח"ת וכל בתי חנוך ענין פרטי שלהם הוא, וחל עליהם לבד על כל צבור שלהם ואם אין יכולים לכופ' את כל הצבור בזה גם אלו שאין להם בן ונכד, אי"כ חל על אבות התנוקות בלבד במשוחף, וחלק העניים של קהל הזה חל על קופת הקהל אם יש להם, ואם אין להם אי"כ המגביה עשושה הקהל הזה במקום קופת הקהל הם.

ואיני רואה חיוב על היראים האחרים האגודים צב"קלות אחרות שיש להם ג"כ בית ח"ת משלהם שאנו יכולים לחייב אותם, אם לא כשאר אדקות והסד בדרך מצוה ונדבות לב, ודבר פשוט מכ"ש שאין כל קבלות וקבוצי היראים בעולם מחויבים מתח תקנה ר"י בן גמלא לעזור בכל עיר ועיר בהושבה המלמדים כי פשוט כי זה מחובת העיר, ואם אין העיר ביכולתה הם יכולים לבקש להם מקורות הכנסה מכל מקום ע"י ר"י אצל זה מחובת העיר, והנחונים צב"מ בזה רק כנותני אדקה לא כמחויבים בתקנה ר"י בן גמלא. דהתקנה הלה על העיר בלבד, והם יכולים לבקש דרך נדבה אדקה מכל העולם.

ובאמת אני מסופק אם אמתו יכולים לחייב מתקנה ר"י בן גמלא גם צב"ק הקהלה בכל ההוצאות של היום כי הרבה ענינים צב"ק והספקת מזון — הסעה וכדומה שבודאי לא היו נכללים בתקנתו, ואם כי י"ל שהתקנה הלה לפי המצב והצורך שבכל דור ודור אצל רואה אני שהגאון הק' צעל שו"ע דרב בשו"ע הי' ח"ת בקי"א אות ג' לא כהב ק"ו ומלמד דאפילו השכרת מלמד את רוניס לפחות מכ"ה ילדים.

אילו נכלל בכלל התקנה, ומכ"ש דברים שכתבתי וגם בית בנין גדול כנהוג היום ל"ע בזה אם אפשר להעיל זה מנורף לשטר מלומדת, מעטם התקנה — או רק בדרך נדבה מצוה.

הירצא מזה אי' — בכל אופן עמם שטר הלימוד לבעלי יכולת פשוט שחל עליהם ע"פ ש"ס ופוסקים יו"ד סי' רמ"ה. ב' — הכשאר עוד משטר הלימוד חל על קופת הקהל או מה שאפשר לעשות חלופי הקופה כמגביות וכדומה. ג' — אם עדין נשאר גרעון הי"ה כשאר לרבי עמך ישראל מרובים שאנו יוגשים לכלל ישראל וישראל נחצעים ונחונים להעמיד דת על חלה להגדיל תורה ולהאדירה אבל לא מתקנת ר"י בן גמלא כ"כ ויש עוד מקום להאריך בפרטיו ההלכה אבל אני שאלו לרבינו, ע"פ ח"ו סי' קנ"ה. ח"ש סי' קנ"ה.

והריני יודיכם דושי"ת — מצפה לרחמי ה'

סימן קמח

7 עש"ק ויצא תשמ"ו לפ"ק. כבוד ידידינו המו"מ בחו"י הרב ר' אליהו יוש לאי"ט. אחדשה"ס בידידות.

יקרות קבלתי — ואשר שאל צעמם מצות מילה — כאשר זה עשרות שנים שנוכחים רוב המוהלים להפריד לפני הצרות בין עור הפרועה לראש הגיד וכו' — והפרידה זו עושה בדרך כלל ע"י כלי מיוחד לכך, רק פעמים כנולד מהול קלה, ובפרט כאשר העור דבוק ביותר לגיד עושים ההפרידה ע"י משיכה העור כלפי מעה עד שמתגלה הראש, ולאחר מכן מחזירים העור לכסות הראש כבדאשונה ועושים הצרות, ושאלתו דמר האם בגילוי ראש הגיד כ"ל נחשב כצרות דיעבד כשיעור הדברי חיים ויש לנטות מזה או אולי בעת הצורך לעשות כך יש לברך לפני משיכה העורות, או דגם דעת הד"ה רק אם נעשה חיתוך העור קלה אפי' חיתוך קטן.

א — בהשועה דבר זה אומר דאם עשה כ"ל משמך עור הערלה עד למטה עד שנתגלה הראש ושוב החזירו עדין אינו נקרא מהול מבי"ת ואפשר למהלך בצרכה כהלכה וטעמא דילי דהנה בעיקר מצות מילה ידוע דפליגי רבותינו גדולי האחרונים וישנם באופן כללי ג' דרכים בזה דעת הגאון חכמה אדם והחזיק על ידו גם הגאון מהר"י אשכנזי בהשועה יו"ד סי' רנ"ח דאם לא הסיר עור הערלה לגמרי ע"י חיתוך וגם אם דחפה למעלה ונתגלה העערה עדין נקרא ערל כל זמן שעור הערלה חלוי עדין בגופו אפילו שלא במקומה, וכמשמעות לשון הרמז"ם פ"ב ה"ב ממילה כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העערה עד שנתגלה כל העערה וכו' ומשמע דבעינן חיתוך כל העור, וע"י חיתוך דוקא — ועיין לשון רש"י שבת קל"ז ע"א ד"ה ואם הי' צעל בשר דלריך ליעלו כולו, ועוד ראוות בזה.

הדרך השני מש"כ הגאון הק' דברי חיים צב"ג מו"ד מס"י קי"ד עד סי' קי"ח דמעיקר הדין לא לריך אפי' חיתוך כלל אלא הסרת הערלה ממקומה ע"י גריחה וקלוף ולהחזירה אחורי העערה (לא דחיקת בשר דזה ודאי לא מהני) וכמש"כ מרן הח"ס בהשועה יו"ד סי' רמ"ט דמילה ביסודיה לשון הסרה לא כריחה דוקא, וא"כ כ"ש דמהני

מעיקר הדין
לאחורי הט
שח
ודעת שלי
אין
צמו
ואין הכרי
רבות
חיתוך וכו'
הרמז"ם ש
בזכוכית וכו'
משמע ו
מזה דלילא
גם הערלה
מצות מילה
ובתשובת
הערלה מצ
וגי ועדי ו
ודאי עיקר
לגמרי שלא
הח"ס שבו
העערה מן
הצרות שזו
שהעיר דהו
האחרונים
בעלמה מן
מקיים מכ
וחתוך, אלא
ובאמת
— הבין להקל
הסרה משנ
העערה קי
מהר"י א
העערה אכ
עדין בגוף
איברא ג
ל
למעלה לח
למקומו ג
והגאון מה
שרק דחק
שלאח"כ, ו
שעדין נקר
(גם להמק
לבי נוטה ו
ב — ול
מן
שהגאון יד
בחימה ה

ע"ה ע"כ באין
חלק ש"י

הר"ה ר' שמואל באין ואמר צ"ל

מעיקר הדין אם יעשה חיתוך קטן והשאר גרר וקלף ודחק לאחורי העטרה, — מיהו הכל מודים דלכתחלה המלצה שחתוך כל העטרה ולא ישויר מעטרה כלום.

ודעת שלשית דחיתוך מכ"מ מעבד מה"ת אלא דמה"ת אין שיעור לחיתוך זה, ויכול ללאת אחרי החיתוך צמה דדוחה עור העטרה לגמרי אחורי העטרה.

ואין הכרעה עני כמוני מכרעה אבל אם להורות על לשון רבותינו הראשונים, יראה דלא להנס נקטו כולם לשון חיתוך וכריחה, וכמש"כ ג"כ הגאון מהר"א שם — ולשון הרמב"ם שם ושו"ע יו"ד סי' רס"ד סי' ככל מלן ואפי' צנור בצוכית וכו' וצבל דבר הכורה חוץ מקרומות של קנה וכו' — משמע דע"כ דבר הכורה בעיני מכ"מ, וכהו דאין הוכחה מה דלולא זה יקרא עוד ערל דסו"ס נחגלה העטרה ואם גם העטרה בגופו שלא במקומה ערל ע"כ לא הוי — מכ"מ מלוא מילה של תורה ע"כ לא קיים, והי"ל כשפרסה העטרה או כו"כ או נולד מהול וכו"כ.

ובתשובת מהר"א שם כ' דלדעת הח"ס דמילה אין פירושו חיתוך וכריחה כלל אלא פי' הסרת הדבר שיסור העטרה מצדו וכריחה ארוקלים ומל' ה' אלקיך את לצנך וגו' ויעדי שם טעמה לצנך וכו' הגאון מהר"א דלדעת הח"ס ודלו עיקר המלצה בכך מילה כשמה להסיר העטרה מצדו לגמרי שלא השאר תלוי ודבק בגופו כלל — הנה הבין דעת הח"ס שהוא מן המחמירים שגם הסירה ממקומה לאחורי העטרה מכ"מ לא קיים מלוא מילה כלל — וראויה צ"ל ברית שדפס לא מכבר באר"צ צ"ח רס"ד סי' פ"ה שבעור דהצנת הגאון מהר"א בדברי הח"ס דלא כהצנת כל האחרונים שבידו בדברי מן הח"ס דדעתו להקל דבהסרה צעלמה ממקומו הגם ששארית העטרה למעלה מן העטרה מקיים מכ"מ מלוא מילה כיון דמילה אין פירושו כריחה וחתוך, אלא הסרה, וכאשר הבין באמת הגה"ק ד"ח ז"ע שם — ובאמת גם הגאון המובהק מהר"ם ש"י"ק יו"ד סי' רמ"ה הבין להקל בדברי רבו מן הח"ס, וכפשוטו דבריו דאם ע"י הסרה משענה העטרה נדחק העור ע"י קולף וגרידה לאחורי העטרה קיים מלוא מילה ע"כ מה"ס, — ופליגי הגאון מהר"א עם הגאונים הנ"ל אם הסיר עור העטרה משענה העטרה אם זה כבר בגדר הסרה דלדעת מהר"א כיון שתלוי עדין בגוף הרי לא הסיר כלל, ולדעת שאר הגאונים היינו הסרה מה שהעטרה אינה עוד במקומה.

ובתשובת מהר"א שם כ' דלדעת הח"ס דמילה אין פירושו חיתוך וכריחה כלל אלא פי' הסרת הדבר שיסור העטרה מצדו וכריחה ארוקלים ומל' ה' אלקיך את לצנך וגו' ויעדי שם טעמה לצנך וכו' הגאון מהר"א דלדעת הח"ס ודלו עיקר המלצה בכך מילה כשמה להסיר העטרה מצדו לגמרי שלא השאר תלוי ודבק בגופו כלל — הנה הבין דעת הח"ס שהוא מן המחמירים שגם הסירה ממקומה לאחורי העטרה מכ"מ לא קיים מלוא מילה כלל — וראויה צ"ל ברית שדפס לא מכבר באר"צ צ"ח רס"ד סי' פ"ה שבעור דהצנת הגאון מהר"א בדברי הח"ס דלא כהצנת כל האחרונים שבידו בדברי מן הח"ס דדעתו להקל דבהסרה צעלמה ממקומו הגם ששארית העטרה למעלה מן העטרה מקיים מכ"מ מלוא מילה כיון דמילה אין פירושו כריחה וחתוך, אלא הסרה, וכאשר הבין באמת הגה"ק ד"ח ז"ע שם — ובאמת גם הגאון המובהק מהר"ם ש"י"ק יו"ד סי' רמ"ה הבין להקל בדברי רבו מן הח"ס, וכפשוטו דבריו דאם ע"י הסרה משענה העטרה נדחק העור ע"י קולף וגרידה לאחורי העטרה קיים מלוא מילה ע"כ מה"ס, — ופליגי הגאון מהר"א עם הגאונים הנ"ל אם הסיר עור העטרה משענה העטרה אם זה כבר בגדר הסרה דלדעת מהר"א כיון שתלוי עדין בגוף הרי לא הסיר כלל, ולדעת שאר הגאונים היינו הסרה מה שהעטרה אינה עוד במקומה.

בשור"ת מהר"ן חיות סי' ס' חידש דמל ולא פרע דדינו כלל מל, וכשעושה הפריעה חייב להטות דם ברית אח"כ — מסופק לנו אם האמת כך להלכה צ"ל שכל ולא פרע ואח"כ פורע אם לריך מלמד זה גם להטפת דם ברית קודם הפריעה דיראה דעלם מלוא פריעה נחשבת כהטפת דם ברית.

והריני דו"ש ומברטו באהבה — מצפה לרחמי ה'

סימן קמח

ד' פ' עקב תשמ"ה לפ"ק, פה אוברנאו ע"י לוצרן יצ"ו.
 כבוד ידידי האהוב בן גדולים הה"ג ירא ושלם כש"ת
 מהר"ר יהודה ארי' דינר לאיי"ט באהלה של תורה
 בני ברק יצ"ו.

אחדשה"ט באה"ר.

יקרתו קבלתי והיות הדבר נחוץ לדינא ומילתא דלא שיחא חקדמנו — איצרא קשה מאכן מחמת חוסר ספרים לכתוב צביאור כ"כ איצרא אשתדל למלוא ההלכה, וכי צרחמו יהי אהנו.

כ"כ שאל בשם אחיו ידו"י בה"ג ר' אהרן דוד לאיי"ע בלונדון יצ"ו, זה מכבר טולד בן זכר לוג וכו' וכו' פנים קצבו ע"י ילומים ודיוקות שיש לו כל כלי הנקבה בפנים, דכיוונו רחם שלל בלומים ודדים וכו', וגם בדקו שאין לו בלי זכר רק הגיד לצד, ומחמילין ליתן לו כדורי הורמון שעי"ז במשך הזמן יתיבש הגיד לגמרי, ואח"כ ע"י נתוח יורידו הגיד

מעיקר הדין אם יעשה חיתוך קטן והשאר גרר וקלף ודחק לאחורי העטרה, — מיהו הכל מודים דלכתחלה המלצה שחתוך כל העטרה ולא ישויר מעטרה כלום.

ודעת שלשית דחיתוך מכ"מ מעבד מה"ת אלא דמה"ת אין שיעור לחיתוך זה, ויכול ללאת אחרי החיתוך צמה דדוחה עור העטרה לגמרי אחורי העטרה.

ואין הכרעה עני כמוני מכרעה אבל אם להורות על לשון רבותינו הראשונים, יראה דלא להנס נקטו כולם לשון חיתוך וכריחה, וכמש"כ ג"כ הגאון מהר"א שם — ולשון הרמב"ם שם ושו"ע יו"ד סי' רס"ד סי' ככל מלן ואפי' צנור בצוכית וכו' וצבל דבר הכורה חוץ מקרומות של קנה וכו' — משמע דע"כ דבר הכורה בעיני מכ"מ, וכהו דאין הוכחה מה דלולא זה יקרא עוד ערל דסו"ס נחגלה העטרה ואם גם העטרה בגופו שלא במקומה ערל ע"כ לא הוי — מכ"מ מלוא מילה של תורה ע"כ לא קיים, והי"ל כשפרסה העטרה או כו"כ או נולד מהול וכו"כ.

ובתשובת מהר"א שם כ' דלדעת הח"ס דמילה אין פירושו חיתוך וכריחה כלל אלא פי' הסרת הדבר שיסור העטרה מצדו וכריחה ארוקלים ומל' ה' אלקיך את לצנך וגו' ויעדי שם טעמה לצנך וכו' הגאון מהר"א דלדעת הח"ס ודלו עיקר המלצה בכך מילה כשמה להסיר העטרה מצדו לגמרי שלא השאר תלוי ודבק בגופו כלל — הנה הבין דעת הח"ס שהוא מן המחמירים שגם הסירה ממקומה לאחורי העטרה מכ"מ לא קיים מלוא מילה כלל — וראויה צ"ל ברית שדפס לא מכבר באר"צ צ"ח רס"ד סי' פ"ה שבעור דהצנת הגאון מהר"א בדברי הח"ס דלא כהצנת כל האחרונים שבידו בדברי מן הח"ס דדעתו להקל דבהסרה צעלמה ממקומו הגם ששארית העטרה למעלה מן העטרה מקיים מכ"מ מלוא מילה כיון דמילה אין פירושו כריחה וחתוך, אלא הסרה, וכאשר הבין באמת הגה"ק ד"ח ז"ע שם — ובאמת גם הגאון המובהק מהר"ם ש"י"ק יו"ד סי' רמ"ה הבין להקל בדברי רבו מן הח"ס, וכפשוטו דבריו דאם ע"י הסרה משענה העטרה נדחק העור ע"י קולף וגרידה לאחורי העטרה קיים מלוא מילה ע"כ מה"ס, — ופליגי הגאון מהר"א עם הגאונים הנ"ל אם הסיר עור העטרה משענה העטרה אם זה כבר בגדר הסרה דלדעת מהר"א כיון שתלוי עדין בגוף הרי לא הסיר כלל, ולדעת שאר הגאונים היינו הסרה מה שהעטרה אינה עוד במקומה.

איברא נכון מש"כ מהר"ם ש"י"ק יו"ד סי' רמ"ה דגם לשיטת המקילים היינו אם לא עמד עור שנדחק למעלה לחזור למקומו אבל צ"ח ה' מעיקרא עומד לחזור למקומו גם מעיקרא לא קיים מלוא מילה מה"ת לכו"כ, והגאון מהר"ם ח"א סי' כ"ז סמך ע"ז להלכה, וא"כ צ"ל שרק דחק העור למטה מן העטרה וכדי להקל על החיתוך שלח"כ, ושזו מחזורו מיד לזרך מילה ליה דין ולית דין שעדין נקרא ערל מן התורה ומצדן על המלצה בהלכה — (גם להמקילים, אבל בעיקר מחלוקת רבותינו האחרונים מאד לצי-נוטה-להסוברים-דחיתוך-צמדי-דכוח-מקנת הוא מעיקרי המילה מה"ת כמבואר לנו) ע"ה סי' ר"א.

ב — ואשר שאל אחי דיוני מליצה צ"ח, ידע כ"כ שאנו מחמירים מאד צ"ח, וידוע מהכ"מ של הח"ס ז"ע שהגאון יד אלעזר ראה להקל על פיו — וכבר חלק עליו באימה הגאון בנין ליון צרוע והחמיר מאד, והדברים

לנדיקת הרופאים וכאשר ראו שנתרפא לגמרי חתכו ערלתו לא לשם ברית, ועתה נפשו בשאלתו אם ילד זה לריך הטפת דם ברית, אם נאמר מה שרופא היהודי הראשון התחיל לעשות חיתוך נחשב עכ"פ להטפת ד"ב או דילמא כיון דלא עדיין הי' ערל גמור לא מהני, וגם הא חתך למעלה מעטרה באמצע הגיד א"ד ושאר פסקות של כבודו יבואו מתוך דבריו.

הנה אני חונה כאן בני ספרים, מ"מ אומר בטח דאם הי' פשוט שמיטק זה לריך הטפת דם ברית לא מהני זה כלום, דייתא דם ז"א הטפת דם בשעת מילה מעיקרי המילה כמש"כ רש"י שבת קל"ד ע"א בהאי דאמר שם ראיתו שהוא ירוק הלכתי בו ולא ראיתי בו דם ברית וכו' רש"י והטפת דם ברית מזה כדכ' גם את דם בריתך (זכרי"ט) ועתוס' שבת קל"ה ע"א כ' למד תי' דאלטריך קרא להטפת דם ברית שאינו דוחה שבת כגולד מהול ואיכא מ"ד דכגולד מהול דוחה, עכ"פ אם לריך הטפת ד"ב פשיטא דלא מועיל זה מה שחתך דרך מתעסק באמצע הגיד ר"ל, וגם מה מועיל כשהילד הזה עדין ערל גמור.

ובד"ט פשוט לריך לעשות הטפת ד"ב בעלמא למעלה מן העטרה במקום הברית, ואפילו אלו שעושין למטה מן העטרה כמש"כ כב' בקבלה ממוהלים זקנים מ"מ פשוט שאריך להיות על העור הפונה ושייך עוד להעטרה לא כאלה שעושין זה כמעט בגיד עלמו שזה לא מהני מידי.

מיהו בעלם השאלה אם לריך כלל הטפת דם ברית או איזה חיקון, כבודו לא כתב אם הרופאים שהקירו הערלה חתכו גם עור הפריעה דלא פשיטא דעדין לא נעשה מילה כהלכה ולריך חיקון הפריעה וממילא יהי' גם דם ברית.

אלא גם אם עשו גם הפריעה שלא כדרך ברית מכ"מ דעת המחבר ביו"ד סי' רס"ד ס"א דא"ל הטפת ד"ב אחרי מילת גוי, וצרימ"א מחמיר וכתשובת שאגת ארי' סי' נ"ד ומוכח בפ"ח שם דחה דעת המחמירים, ואם כי לכתחילה חוששים להכרעת הרמ"א וצפרט מאחר דדעת הש"ך שם ס"ק ג' בשם ב"י דגם דעה ראשונה מודה בזה, מכ"מ יתכן שרופא זה הי' ישראל אינו בן ברית או מומר שצוה נפלין ברצותא אם לריך להטיף עו"פ דם ברית דהגרעק"א ביו"ד סי' רס"ד שם נוטה דגם הרמ"א לא החמיר במומר רק בדין מילה לכתחילה לא שילטריך להטיף דם ברית אחר המעשה.

וכבר כתבתי בתשובת שבת הלוי ח"ה סי' קמ"ו בעניי דכן דעת מרן הח"ס בחי' גיטין כ"ג ע"ב דכתחילה כ' בשם הרמ"א דגם במילת מומר לריך הטפת דם ברית ושכן כ' דלפי מה שכתבתי (הח"ס) דצרי הרמ"א ליתא' כי הוא ברית מילה עכ"פ (כעין קושית הגרעק"א והאחרונים) וסיים הח"ס שם מ"מ שומר נפשו ירחק מהם ויראה למנון דם אחרי מילתם עלמ"ק כנראה חשש מרן בכ"ז לחומרת הרמ"א, איברא מדכ' ויראה למנון דם וכו' ולא כ' כרגיל להטיף דם ברית משמע

דהח"ס אינו עוסק בהטפת דם ברית אלא העומד שם אחרי מילתם יראה עו"פ למנון דם וזה קל יותר אבל לחייב להטיף דם ברית זמן רב אחרי המילה גם הח"ס מקיל. **ועיין** בתשובתי שם בהלכתי בשם מהר"ם שיק יו"ד סוס"י ר"מ דכל היכא דרוב פוסקים ס"ל דא"ל להטיף דם ברית אסור להטיף, וגם בנדון מהר"ם שיק הי' נדון כזה דהרמ"א החמיר ורוב הפוסקים מקילים.

ובנדון הילדים שנולדים עם מוס צמקוס הערלה שאריכים לעשות נחוח ולו הרופאים מסירים הערלה דרך נחוח אלא שנהוג אללסם דמוהל כשר ישראל עושה חתוך קטן באופן שגם לשיטת המקילים כמו הגה"ק בעל דברי חיים לא מספיק לדחות שאר הערלה ללד אחורי העטרה ושלא יחזור עוד לכפות אלא עשו פחות מזה והשאיר עשו הרופאים, והספק בידו דמר בכה"ג אם לריך להטיף עו"פ דם ברית אחרי גמר מילת הגוי, לבי נוטה דא"ל להטיף דם ברית מכמה טעמים, וצפרט לפי מה שצדדתי למעלה, מ"מ לעת הפנאי עוד נענין בזה.

והרי דרש בידידות כרחו בחפון פה אוברנאו מצפה לרחמי ה'

סימן ריז

בה, יום ג' תוריע תשנ"ב לפק.

כבוד ידידינו מוהל מומחה לרבים המרמ' בתרי ר' אליהו ירט ב"י.

א

אחדשטש בכבוד,

בתפזי ראיתי עוד מכתבו אלי מחודש השון תנש"א צירוף התקנות שעשה הגאון כתב סופר זי"ע ובית דינו בפ"ב בתקנות המוהלים, וכב' מעלתו כתב שכתקנת הכתב סופר מבואר מלשונו כי מי שלא כרתו ממנו כל הערלה ממש דנקרא ערל ובשגגת כרת כל ימיו, ומזה נלמד שכן דעת אביו מרן הח"ס זי"ע דלא יתכן דבנו הגאון יחלוק בלשון כזה על אביו הקדוש זי"ע, ור"ל דלא כהבנת הגאונים בדברי הח"ס יו"ד סי' רמ"ט ועוד פוסקים דעיקר הסרת הערלה אחורי העטרה אעפ"י שעלם העור לא נחתך לגמרי.

באמת לא ידעתי איזה אפוא מלא כבודו זה בלשון התקנות של הכ"ס ובי"ד דהמה לא מדברים רק מהמשכשול שלא גילו לגמרי העטרה, או שעומדת אח"כ לחזור ולכפות, אבל אם חתכו אפילו חתך קטן והחזירו הכל אחורי העטרה וע"י קריעת עור הפריעה באופן שנתקיים שם לחמיד לא נשמע כלום מלשון התקנות הנ"ל.

ש"ת ע"כ ב"ו
חלק שמיני

ואע"י
בשבת
דהגאון
כזה פ'
סי' רי
אבל
בקלות
יהיו ו
החזרו
ומה
כמנד
הנה
ק' כ'
הכריה
מלות
להגו
ומשו
או
בה, ו
אחדש
אשו

הנה דבר ההשתמשות במכשיר זה נאסר ע"י רוב רבנים
 חרדים מורים מובהקים, אב"א משום דחסר יסוד דם
 ברית המוזכר בש"ס ובה"ל מילה ועיין מש"כ בעניי בזה בשבט
 הלוי ח"ב סי' קל"ה, ואב"א משום שינוי לורת המלוה כפי
 המקובל לנו ממש"ה רבינו עד עכשיו, קדר המילה חיתוך
 בסכין, ואח"כ פריעה בלפורן, ואח"כ מילה צפה, וע"ש בשבט
 הלוי שהארכתי בטעם שינוי בצורת המלוה, ואב"א משום לערף
 דינוקא הנגרס ע"י כלי הני"ל, והמנהלים שעושין כן פושטים
 מעל המלוה כל הודה והדירה, ופשוט אללינו דהא דסגולת מלוה
 הק' הזאת מועילה דהיינו שמגינה מדין גיהנם עיין עירובין
 י"ט ע"א, וגורמת קדושת ישראל, ונעשית ביום הח' כדי לעזור
 הנימול לכבוש התאוה כמש"כ הרמב"ם, ועוד סגולות עלומות
 כגון תבנית חותם של אמונת ישראל - והבדלתן מן הגוים ועוד
 ועוד כל זה רק אם עושים המלוה כמלוה עלינו אז כדאי היא
 שחרסם עלינו בכל הני"ל, משא"כ אם מתחכמים נגד המקובל
 עלינו, נהי דודאי ערל לא נקרא אבל מצות מילה לא קיים
 לפעמים, וגם אם קיים אבל כחיתתה לא קיים, ואבדו מפעולה
 זאת כל חלקה וטובה וסגולתה של המלוה הקדושה.
ומצודה למחות בהשתמשים במכשיר כזה איצרא אם אמת
 ככון במבוגר שע"י חיתוך ופריעה באים אללו
 לפעמים שפ"י דם שאי אפשר בקלות לעזור, ואריכים תפירות
 ע"ג תפירות, נהי דעדין ראוי שלא לשנות המלוה מכ"מ אם
 הנימול המבוגר ממתת פחד מקבל למול רק בדרך המדע
 הני"ל, או שמהלים לדיקים רואים לפנייהם מקרה כזה וכוונתם
 לש"ש שלא לבטל ממנו לגמרי מצות מילה, זכזה אי אפשר
 לממות, ובזכות המלוה כהלכה, זכזה למקור הברכה, והיתה
 הרווחה - אשרי העם שלו ככה.

הרני דושת בידידות, מצפה לרחמי ה'

סימן ריט

ב"ה,
 כבוד אהובי היקר הרב הגאון המושלם טובא מוכה
 הרבים כש"ת ר' שמואל אליעזר שטערן שליט"א.
 אחרשהט וש"ת באה"ד,
אשר הניע לפנינו בענין מצות ברית מילה שנעשה באתרוכה
 למבוגרים כידוע שנתרבו באים מחו"ל בלתי נמולים
 וכ"ת ה"י נוכח כ"פ ורואה שאין קדר למשנה, והמנוכה רבה
 בכמה ענינים ע"כ פנה אלי עני.
 א. בענין כסא של אליהו וסנדקאות, דהרי הברית נעשה על
 השולחן הכתומים שעליו שוכב גדול הנימול לאחר הרדמה

ואעפ"י שגם אני מן המחמירים בענין זה לכרות כל עור
 הערלה כמשמעות הרמב"ם וש"ע וכאשר בארתי
 בשבט הלוי ח"ב סי' קמ"ח, אבל אין לנטות מן האמת
 דהגאונים חתם קופר והדברי חיים ודעמם לא הסכימו לקרות
 כזה ערל מה"ת, וכאשר האריך בזה הגאון מהר"ם שיק יו"ד
 סי' רמ"ה והוא ה"י תלמיד מובהק מאלד מרבו הח"ס והבין כן
 בדבריו ולא כמש"כ הגה"ק מהר"א סי' רנ"א.
אבל הכדק את כבודו דכהיום שכמעט כל המנהלים
 משתמשים עם ברזל כזה המגין על האבר ואפשר ללאת
 בקלות לדעת המחמירים עליהם לעשות כך, ותינוקות אלה
 יהיו מתוקנים צמטשה ברית שלהם ולא יארע להם תקלת
 המזרה, ואין לי להאריך כי הדברים מבוארים כבר במק"א
 ופשוטים למעשה.

ב

ומה שאל לענין אכילה בסעודת ברית למוהל שאין עתותיו
 בידי, ורלונו למש"כ הרמ"א יו"ד סי' רס"ה ק"כ דהוי
 כמנוהה לשמים, וכ"כ ע"פ דהתוס' פסקחים ק"ד, וע"ש בפ"ת
 ס"ק ח"י בשם תשובת מקום שמואל.
הנה לדידי פשוט דמי שהוא טרוד טרדה דמלוה, או תורתו
 אומנתו ממש וכיו"צ שאין חל עליו ענין זה כאשר מובא
 קן בשם ס' כורת הנרית, ואני דרכי לקחת דבר מסעודת
 הברית לביתי ודבר פשוט דמוהל עירוני הטרוד גם בשאר
 מצות דאין חיוב ללכל בכל הבריתים, וגם פשוט דאין חיוב
 להגדיל סעודת ברית למאות אנשים על השבון שאר המלות.

ג

ומש"כ לענין אב הרחמים בשבת כשיש מוהל צבית הכנסת,
 דבר פשוט דרק מילה צביה"כ יש מנהג שלא להגיד
 אב הרחמים לא נוכחות המוהל, ואין זה דמיון לתמוז.
 הכרח בחפזון, מצפה לרחמי ה'.

סימן ריה

ב"ה, אור ליום ג' משפטים תשנ"ב לפ"ק.
 כבוד ידידי המכובד הודג מושלם ככל החכמות
 אשרי לו כש"ת מוה"ר מרדכי גנוט שליט"א. נ"ר
 כישיבתו
 אחרשהט וש"ת באה"ב,
אשר הניע לפני מכבר בענין מילת עולי רוסיא, והשאלה אם
 אפשר ומותר להשתמש במכשיר מגן הקלעמפ במילת
 המבוגרים.

סימן רכב

שלוש למע"כ חלומידי יקירי
הרצ הגדול הח"צ וכו'
כ"ט מורה צבי קינסמליבער כ"י
דומ"ל צק"ק הוניהאד יע"א (כע"ה)
צ"ד צק"ק הערמענשמאדמ יע"א.

ד יקרת וכתבך הגיעני והאחותיות שלוכי ע"ד

האי ינוקא שכבר כינוול זה שמונה:
חדשים ונושך ערלתו צארופן שחופה כל שטח.
צטר העטרה ולא נראה זמנו ונחון אפי" כ"ס רקו
כנו גומא ניכר צגוקוס החיתוך ולאחר שנתקסה.
נראה קלת מצטר העטרה לחון אצל רק
מיעוטא דמיעוטא וגם לאחר שדחק העור
למעלה ע"י התפעלות לא נראה רק צטר
העטרה אצל נחוט המוקף לא נראה כלום,
תיכף כשהניחו ונלדחוק הערלה למעלה חזר
העור וביקה כל צטר העטרה כצחילה ונתחילה
ועד קוף, ולפי דעת מנהל מוונחה דשם
תינוק זה מעולם לא כינוול כראוי ונדלח אפטר
לגלות חוט המוקף אפי" ע"י דחיקת העור
עבי"פ ועתה נפטר צאלתך חס לריך להקן
צאזמול או חס די ע"י תיקון קינסמליבער
למעלה כנצואר צרמ"א קוף ק"י רפ"ד, וצאזמול.
כפי דברי מנהל אי"ל להקן תינוק זה כ"א
ע"י חיונול, והנה חס ה"י צרור לנו שפ"א
כינוול כהוגן ה"י פטימא לך דלא היה לריך
לנוהלו שניה כיון שלאחר הקיטוי נראה עבי"פ
קלת מצטר העטרה ואף שהוא רק מיעוטא
דמיעוטא מ"מ אין שיעור לדצר כנצואר צתשו'
ח"ס ק"י רמ"ה דמנ"כ התה"ד שלי"ש לאלו דוקא
רק צכ"ש ק"י ולשלי"ש ולרציע לא שנענו אלא
דלפי השערות של מנהל הכ"ל, אין ספק אלו
צצודאי כשאר אחר החיתוך ועור הערלה עור
החופה רוצ הקיפו של ערלה, אונס אפטר
שמינו נחגלה כל הערלה ע"י הפריעה, וכיון
שכבר הכריע צתשו' דברי חיים דק"י צכה"ג
ודלא כחכמות ארס דצע"י שיחודך דוקא עור
הערלה לגמרי עד שתחגלה העטרה מוחמת
החיתוך, אי"כ חס כינול רוצ המלוין אלל מילה
מונחין הן ומתמס עבי"פ נחגלה צענת מילה
ע"י הפריעה ושצ אלל למולו שנית צכ"ד, ושצ
הצאת דברי המהר"ם שיק צתשו' ק"י רמ"ו
דלא אמרי" צכה"ג רוצ מלוין מונחין הן ונאחר
דחזין ריעותא צפנינו, וגם כתצת צסם רצ
אי שלדעתו אי"ל לדון צזה מנד רוצ המלוין
אלל מילה אי מונחין הן או לא. רק שכתב
את המנהל שכל את התינוק הזה ואם הוא יעיד
שהעטרה היתה נגולה אחר הפריעה משהיכת
נקתפק בהגדתו ולפי דעתך אין לקמוד על
אמירה מנוהל צנרון כזה די"ש לחוש שמונחת
צהילתו טעה צדמיונו כהאי דכתיב הק"י צקס"י
רפ"ד קק"ט צבעיניו ראה כונה מוהלים שקעו
צדמיונס וחצצו שנקו הפריעה כראוי וצאזמול
לא פרעו כרינא, ע"כ דעתך שלריך למוהלו
שנית ובקשת לחוות לך צזה דעתי להלכה למעשה.

והנה צעיקר דין זה דמחלקו גאוני צתראי
אי

לחלל עליה צצת אף על הפריעה, וה"י השני
צצודאי חיי צרת גם על הפריעה וגם ככרתו
על"י י"ג צריות אלא שהקציה כרת צרית עם
אצרה"ס קסיר הוא וצניו את ערלתו וחיי צ
על"י כרת, אונס מנה הוא ערלתו הדצר נקור
לנותן התורה ית"ש, ועד שלא ניתנה תורה אונס
הוא ית' שצור הרך התחונן אינה צכלל ערלה
ובשנתן התורה נתחדש הלכה שגם זה צכלל
ערלה, והרי כרתו י"ג צריות להקיר מוננו
מה שנקרא ערלה וא"ש הכל גם נחיו צרת
גם נדחיי"ת צצת, וצזה נראה לייצ צסיר
קו"י התוק' הכ"ל דאי מריש"א ה"י נהי צצטר
החופ"א את רוצ העטרה ומכצ את המילה מ"מ
ה"י דמילה דכתיב צקרא של חיו צרת לא
קאי אלא על צטר הערלה דהא הפריעה לא
נאמרה לאשעי"ה ואין הפריעה אלא מוהלכה
למיק וא"כ אינו חיי צ עליה כרת אפי" דמעכצתו
והיינו כתי" הרשון צצח"ס, מו"ה איכפל תנא
לאשמעין דהוי כאלו לא מל כלל צצאזמול
אמרי" כתי" השני הכ"ל דכיון שניתנה תורה
ונתחדשה הלכה דגם עור הפריעה הוא צכלל
ערלה מוהילא כרת דכתיב גבי מילה כולל מני
פריעה וחיי צרת גם על הפריעה כלענ"ד
כבון צכ"ד.

ובנה כ"ל לייצ דקדוק עלום צס"ס קו"פ
רד"מ, דלין הש"ס על המסנה מל ולא
פרע את המילה כאלו לא מל ת"ר המל אונס
אקצ"י על המילה אצי הצי אונס להכניסו
צצריתו של אי"ל, ויל"ד מ"י קצע הש"ס הך
ח"ר על מה שהקדים ללין לשון המסנה מל
ולא פרע כאלו לא מל, אולם עפי" הכ"ל א"ש
כיון חומה, דלכאורה קס"י קו"י"ת הח"ס הכ"ל
כיון דלא ניתנה פריעת מילה לאשעי"ה אין
אפטר לריך אקצ"י להכניסו צצריתו של אי"ל,
והנה כתי" השני הכ"ל אי"ל שפיר כיון דעכ"פ
נכס צצרית של הקרת הערלה, אלא שלדין
גם זה נקרי ערלה מוש"כ לתי" הרשון הכ"ל
הקו"י צנוקמה עומדת והנה ככר כצצנו דלתי"
הצ' הכ"ל א"ש הא דקתני צמחיתו מל ולא
פרע את המילה ולא קס"י קו"י"ת התוק' והשתא
נדוקדק שפיר לשון הש"ס דצלא"ה לא הו"ל
דמריך להכניסו צצריתו של אשעי"ה אצל השתא
דקתני צמחתי" מל ולא פרע כאלו לא מל
שפיר אמרי" דמריך להכניסו צצריתו של
אשעי"ה וא"ש צכ"ד, ומש"כ מעכ"פ להקשות על
עיקר קו"י"ת התוק' הכ"ל דהא ממה דקתני
ר"ש צטר החופה ה"י דוקא צטר הערלה
החופה ושפיר הולך לונתי" דמל ולא פרע
דמונו כדע דגם עור הפריעה החופה מני
מעכ"כ, ככר הקדמינו צזה מונגיני שלמה קס
שכתב לתרן קו"י"ת התוק' צזה, אכן צחידושי
הח"ס למוקבת צצת דהא זה כיון דכבר חן
לע"ל מוהלין ופורעין ומולוין ואי לאו דפריעה
מעכ"כ לא מוהלין עליו את השצת כדאמרי"
צדק קל"ג צאזמול דלא מייץ עיי"ש וה"י
דכוותי" מו"ה קס"י קו"י"ת התוק' למה ל"י
דחזר ותינו מל ולא פרע יע"י"ש, וצזה אחרת
צדרשה"ט צלו"פיה ע"י.

הרג"ל ר' משה סיני וואלף צצ"י

13

אי לריך שיחמוך עור הערלה לגמרי עד של
 יקשר ומנה כלום או קגי אם מגלה העטרה
 עיי פריעה, אין לנו זזה הכרעה צרורה,
 דמפשות לשון הרמזים וכן צטושיע קי רכ"ד
 ק"ג ומשע לריך דוקא לחמוך עור הערלה
 כשיטת החכמות אדם, מדקתני כלד מלין חומכין
 את הערלה כל העור החופה העטרה עד
 שתגלה העטרה ואח"כ פורעין את הקרום הדק
 הכך שלמטה והעור צנפרין ומחזרו לבאן ולבאן
 עד קיראה צטר העטרה וכו' ומכחצ צרישא
 חומכין את הערלה עד וכו' ואח"כ פורעין את
 הקרום ולא כריך ומני חומכין הערלה ואח"כ
 פורעין וכו' עד קיראה צטר העטרה ש"נ
 דמלד חיתוך הערלה נמי לריך שתגלה העטרה
 ומיין אין מזה רחיה דהוא לעיכוצא דודאי
 לבחילה אין שום ספק דלריך לעשות כן
 אולם החי' הרעיש ע"ז וכו' והנמולים כן הם
 ערלים והיה וראיתו כי היכא דמל ולא פרע
 כאלו לא מל כשי"כ פרע ולא מל שהרי פריעה
 הוא רק מרצוי הכתוב המול ימול ועוד
 שהרי אצרהם אצעייה לא לטעה על הפריעה
 ואפי"ה לטעה על הליין המעכצין את המילה
 וצלמה רחיה זו אין לה סחר כלל וכבר נודעו
 על רחיותו זזה צתשו' דצ"ה, וצתשו' נפס חיה
 חיר"ד ק"י. ע"ג דדודאי הכל מודים דגם נולד
 המילה צלא פריעה לריך להקיר כל העור
 העליון של הערלה, ואינו די צחיתוך כ"ש
 ועממל דהמקלין צחיתוך קטן משום דק"ל
 דגם צנוה שקורעין העור וקולפין אותו
 למוטה ומאחר שנקירין אותו מן העטרה
 הו"ל כאלו חתכו אותו משם ומה שתלוי למוטה
 אינו מוצק וא"כ שפיר יחמל מה דגם גבי
 אצרהם אצינו היו ליין המעכצין את המילה,
 דדודאי לדצרי הכל לריך להקיר עור הערלה
 כולה או רובה, וצזה ממילא אודגם רחיה שהציא
 המהר"ם שיק צתשו' חיר"ד ק"י רנויה דמקתנא
 קודם שניהנה הפריעה היה הדין לריך לחמוך
 ועור הערלה עד שתגלה העטרה, וא"כ לאחר
 שכתן הקציה מולת פריעה לא להקל מומלה
 הראשונה צא, ולהכיל זה אינו דצלמה גם מעיקרו
 לא היה החיוצ לחמוך עור הערלה לגמרי, אלא
 היו קגי צגילוי העטרה ועור הערלה עיי הפריעה,
 ושז ניחנה תורה וכתחדשה הלכה דלא די
 צגילוי העטרה ועור הערלה אלא לריך לגלותה
 גם ועור הפריעה, וכשי"כ דא"ש טפי לפימנשי"כ
 הח"ס צתשו' חיר"ד ק"י רנויה ורנויע דלשון
 מילה אציג דנתרגמין גזרו מינו לאו דוקא
 חיתוך וכריחה אלא לשון הקרה הוא, ופי' ימול
 צטר ערלתו סיקור צטר הערלה ומצטרו א"כ
 כשי"כ דא"ר כלל נחאעיה וצזה ממילא חזלה
 לה ג"כ מה דרלה המהר"ם שיק שם להציא
 רחי' מנשי"ס יצמות דק ע"א ע"ב דילפי' מסוד
 מול פריעה, ומשנית ילפי' ליין המעכצין,
 ולבאורה תנוה מה ענין זה לפריעה שהרי גם
 קודם שנלטוו על הפריעה היה כבר מוחרין
 על ליין המעכצין, ולהכיל א"ש דהו"ל השתא כיון
 שנלטוו על הפריעה קגי אס מקיר הליין של הערלה
 עיי פריעה, קמ"ל, מיהא להכיל אין רחי' דגם
 היו קגי צחקרת ליין של עור הערלה מעיקרו

עיי פריעה צלא חיתוך, והמהר"ם שיק צעלמו
 הרגיש זזה, אצל מינו המנה דקארי לי' נחי
 קארי לי' וכשי"כ דיש להמנה טפי על החי'ה
 הניל ולריך נומר דכוותו כיון שלא ניחנה פריעה
 לאחצייה א"כ הרי שלא הקפידה רחמנא שמתגלה
 העטרה, וע"כ מלות מילת עור הערלה לאו
 שתתגלה העטרה היה, דא"כ הו"ל לזותו גם
 על העור הפריעה, וע"כ על כריחת הערלה
 הוא דקפיד רחמנא גבי אצעייה, וכיון דמרבין
 נקרא דגם גבי אצעייה היו ליין המעכצין את
 המילה ע"כ ל"ב שהי' לריך לחמוך אותו לגמרי, א"כ
 מהיכ"ת ימול כשניהנה תורה וכתחדשה מלות
 פריעה היה קגי צחיתוך כל שהוא, ומיין אחמי
 אינו מוכרח ד"ל דגם צלמעייה היו קגי צגילוי
 העטרה אלא דלא קפיד רחמנא אלא צגילוי
 ועור הערלה, ושז חידש רחמנא דלריך לגלות
 גם ועור הפריעה.

אמנם גם רחיות החולקים על החי' הנ"ל
 אין מוכרחות, והגאון צתשו'
 דצ"ח מוכי קי"ד עד ק"י קי"ט עיי"ש שהלריך
 והרעיש נגד שיטת החי' הנ"ל, והנה מה שהציא
 רחיה דמה שהוקר מעל העטרה והוסר ממקום
 חיצונו צגיד הוי ככברת מונש, דכבר מללכו כן
 גבי אצר המדולדל כיון שצנקר ומחיצונו הוי
 כמות אותו הצצר, אינו מוצן כלל, דהכא נחי
 דהוקר מעל ראש העטרה צלא הרי מחוצר היעב
 צלד אחר צגוף הצצר, ומשלי"כ צצטר המדולדל,
 ושז מללתי דגם צתשו' מהרש"ם ק"י כ"ז כתב
 שרחה זו תנוה, ומנשי"כ צדצ"ה שכן כתבו התוס'
 צצצת להבשיר, דצריזו זזה קתומין מאלוד ולא
 אהפכר על חיה דיצור התוס' כתבו, ורחיה
 תשובה אחת להגאון מהרמ"ל שהי' האצדקי'
 אונגואר ז"ל והיא דכפסה צקוף קי' אומי יואצ,
 שכתב לפרש דצרי תשו' דצ"ח הנ"ל עפ"י דצרי
 התוס' צקי"פ רלד"נו ד"ה ונל ולא פרע כלינו
 לא מל והקשו"ס כיון דכבר תני דצטר החופה
 את רוצ העטרה מעכצ פשיטא דמל ולא פרע
 לא מרני מידי, דרוצ עטרה עדיין מוכסה,
 ולבאורה קשה מה זו קוש"י דלינו לא תני מל
 ולא פרע הו"ל דפריעה אינו מעכצ. כלל וליין
 המעכצין היינו מוצטר הערלה דאינו מוקס גילוי
 העטרה רק דלריך לחמוך כל הערלה וזה
 מעכצ, אצל עור הפריעה דא"ל לחתכו רק
 לגלות העטרה הו"ל דאינו מעכצ ושפיר לריך
 לזמני אפי' מל ולא פרע וחתך כל הערלה
 ולא נשאר ליין רק שלא פרע עור הפריעה
 נמי הוי כלינו לא מל, אפי"כ דק"ל להתוס'
 דעור הערלה ג"כ א"ל לחתכו, דגם מלד הערלה
 עיקר הדצר העטרה הו"ל דאינו מעכצ ושפיר לריך
 לא פרע עדיין לא נתגלה העטרה, ואי דלריך
 פריעה הלא זה כבר תני צרישא מוהלין ופורעין
 ושפיר הקשו צתוס', ש"נ דהתוס' ק"ל דלא
 כשיטה החי' הנ"ל, ועיי מזה צתוס' חדשים,
 וצמג"ש, וצחי' ח"ס למס' שבת דר"ק, ואחרי
 העיון יש להשיב גם על רחיה זו, ומנשי"כ צדצ"ח
 וכן צכ"נו צה' מילה כתב כן גם זזה דצ"ק
 קתומין מאלוד, ורחיה צתשו' מהרש"ם הנ"ל
 כתב לדחות זה ושלי"ל להשיב ע"ז כלל, עוד
 הציא צדצ"ח רחיה מהא דדרש"י ציצמות סס
 וס"ז

(א) לעי"ד ראי' זו מובן ומובן דמה בכך דמחובר למטה
 הלא להעטרה אינו מחובר כלל רק למטה והי' גבי אבר

דצונתה"ס ק"ה דהיינו לנזקם שאינו חוזר, ונראה
 נזהר להקטין היינו דמדחיקין ומכניסין הדבר לנזקם
 שאינו נראה ואינו חוזר והיינו דחנף הכח
 מהלקטין דקמיל אפי' אינו חוזר עונש אלף
 ונתקן ע"י הפריעה ג"כ ילא ידי המילה ולא
 חילל שבת, אבל לא הלקט לנזקם שאינו חוזר
 חייב נזקם שבת ולא י"ח המילה עב"ה, ולולי
 דזה"ק היה נלע"ד דהכח אי"ל לפרש כן, דהתם
 ג"כ מהלקטין לתרגומים פ"י הלקוט הוא מה
 שהתרגומים מלקט האוכלין לתוכה ומהלקטין
 לשון הפעיל ונה שאחרים מפעילין שיתלקטו
 האוכלין לתוך התרגומים, משויה נקטו מהלקטין
 לתרגומים ולא שייך לומר מהלקטין את
 התרגומים דאי"כ נשמע דמהלקטין את התרגומים
 לתוך דבר אחר, ואי"כ הכא דקחני מהלקטין את
 המילה ל"ש לומר כן, תדע דאי"כ אמאי לא
 פריך ונכאן אמרין דאי"כ התם מהלקטין היינו
 דכותן לו ציד אי' דהכא אין הפירוש כן אלף
 הפ"י כונש"כ בערוך ערך הלקט וז"ל מהלקטין
 את המילה ואם לא הלקט ענוש כרת פ"י
 ונקטין לילין הנושכין את המילה חה עיקר,
 פ"י אחר ונלשון ילקוט שהערה היא כנו ילקוט
 שכתובו העטרה ולריך לחתוך הילקוט כולו
 לגלות העטרה ואם לא חתכו כאלו לא נל,
 רב שריא רב האי בני הגאונים פ"י מהלקטין
 עושה אותה כהלקטי כמו הלקטי קטנה היתה
 צ"ן צ' בתים פ"י כו"ן ז"י יולא ויש צעיקר
 העטרה כמו ז"י יולא שבודק על שר של
 אמה וכשחתך את הערלה יש אנושתיין לילין
 צעיקר עטרה כשנוטלן אותה עטרה ונתלקטה
 וינאל אותה הז"ו כהלקטי וכו' ותו כחצ ט"ס
 הערוך ונראין הדברים שהלילין עלמון נקראין
 הלקטין ונכילתן אפשר דנקרי הלקוט, ודברים
 אלו נקשרא לילן אינון ולא מפי השמועה עכ"ל
 ומדבריו לנדנו דאיפלו רצונתא צפירושא
 דמהלקטין ולפי' הראשון דמלקטין הלילין משמע
 דק"י אס ונקטין אותם משם כלי חתוך, ושבו
 מפרש הלשון ילקוט ונראה כיוונתו שהערלה
 הוא כמו ילקוט שכתובו העטרה ואפי"ג דלריך
 להסיר אותו ילקוט וי"מ שייך לומר מהלקטין
 דכונה תיבות משושין לשון דבר והפיכו כגון
 וכל תבואתו תשרש שהכוונה לעקור מן השורש
 ובדפי' רש"י צ"מ הי"נ מהלקטין הכוונה להסיר
 אותו ילקוט ונקט לשון מהלקטין לאורוי דלריך
 לחתכו כולו דרך צאופן זה שייך לשון מהלקטין
 דגם כשנוקרו עדיין הוא כמו ילקוט ונשא"כ
 כשנוכחו ונחוצר שם אלף שנוקרו מנל העטרה
 בזה שוב לא היו כמו ילקוט ול"ש צ"י לשון
 מהלקטין והיינו דמסיים על זה הערוך ואם
 לא חתכו כאלו לא מל ושבו הביא צ"ס רב
 האי גאון ורב שריא גאון דלשון הלקט הוא
 כמו הלקטי היולא ה"ן צ' בתים והוא ונלשון
 ז"י והציא שם עוד וכמה ונקוונות וה"נ אותו
 חוט הנקיף היא כו"ן ז"י הצולט והשתא קאמר
 דלריך לעשות אותו חוט כו"ן ז"י העודף על
 שאר האמה והכוונה לקבל נזקם לילין התלוין
 צו ומיילא מוכן ג"כ שלריך לחתוך לילין אלו
 דכל זמן שתלוין שם אי"כ לא נעשה חוט זה
 כו"ן ז"י הצולט חה נראה צריר צכוונת רבנו
 האי

שבו מול את צ"י שניה דאתי לפריעה, אלמא
 דגם צפריעה שייך לשון מילה אפי"ג דלכריע
 אין לריך לחתוך עור הפריעה אי"כ מוכח
 דעיקר לשון מילה הוא לשון הסרה כונש"כ
 הח"ק, ויהא י"ל כונש"כ הדב"ח צעלמו בתשו'
 ק"י"ח על קושית הח"ס למה פריעה דוחה שבת
 הא לא נכרתו י"ג צריתות על הפריעה כיון
 דלא ניתנה לאחרי"ה, וכתב לתרין כיון דנתחדשה
 הלכה דלריך פריעה וכלא זה לא קיים מלות
 מילה, כנולד דעיקר קיום מלות מילה הוא ע"י
 פריעה, מןש"ה שפיר קאמר בגמרא דנכרתו
 עליה י"ג צריתות, דזולת הפריעה אי"ל לקיים
 מלות מילה ע"י"ש, ולפי"ז י"ל לעולם לשון
 מילה ל"ש חלף על צריתת הערלה, והא דקאמר
 רחמנא שוב מול את צ"י שניה על הפריעה
 הא קמ"ל דהשתא ה"י פריעה נזקם כנו מילה
 דנכרתו עליה י"ג צריתות ונפק"ו לענין שבת,
 ויש ליישב בזה קוש"י הח"ס הג"ל צונתה"י דמל
 ולא פרע כאילו לא מל, שהקשו ונאי קמ"ל,
 וע"י צונש"ג וצחי ח"ס ז"ל, ולהכ"ל י"ל אי
 נרישאל דתנן מוהלנין ופורעין ה"י"ח נהי דהחיוצ
 הוא לעשות הפריעה וי"מ אינו בכלל מילה
 שנכרתו עליה י"ג צריתות, ונהי דמחללין עליה
 את השבת היינו כל זמן שלא פירש דהא לא
 גרע ומילין שאין מעכבין, אבל כשכבר פירש
 ואין כאן אלף עור הפריעה ה"י"ח דאין מחללין
 עליה את השבת דלא נכרתו עליה י"ג צריתות
 קמ"ל דה"י כאילו לא מל דהשתא גם הפריעה
 הוא בכלל המילה שנכרתו עליה י"ג צריתות
 גם הראיה שהביא עוד צד"ח מדברי
 החכם ספרדי צצ"י ס"י רס"ד שבת וז"ל ויראה
 ודאי שצדיקת הקישוי לא נאנרה אלף לג"י
 המוקרב והמודולדל שנמוכו החלה כהלכתן אלף
 לכל השאר לריך שתי"ה העטרה ונגולה אפי'
 שלא צעט קישוי עכ"ל, וכתב על זה הדב"ח
 וז"ל הרי דלף מל כראוי ודאי שלא חתך כל
 העור החילון היא הערלה דאם חתך כל העור
 אי"כ מל כהלכתו, אי' איירי דלא חתך כל העור
 ואפי"ה כתב דלף מל מהני עד שיראה ונהול כלל
 קישוי, ולהאומרים דלריך דוקא כריתת מן הגיד
 למה יועיל אפי' נראה ונהול כשאינו מתקשה
 הא סוף סוף הערלה לו נכרתה מן הגיד אי'
 אס נעקרה מן דיצוקה לנעלה ועקרוה נזקם עד
 לנטה זהו מילה, דלאו דוקא כריתת נקרא
 מילה כונש"כ ח"ס עכ"ל וגם ראה ז' לע"ג להצין
 דהא שפיר י"ל דלף מל כראוי היינו שחתך רק
 רוב הערלה ונשאיר מיעוטא וכתב דצ"י שיה"י
 נחתך כל כך עד שיה"י ונגולה גם שלא צעטת
 קישוי ולא ק"י אס לא חתך כ"א צאופן שיה"י
 ונגולה צעטת קישוי.

ומה שהביא צתשף מהר"ם שיק ק"י הג"ל
 ראה מהא דאמרי' צצ"ח דף קל"ג ע"ב
 מהלקטין את המילה לא הלקט ענוש כרת, ונוסיק
 דהיינו האומן אס עשה זה צצ"ח ע"ש וקשה
 לשון מהלקטין דנקט ולמה לא תני מחהכין
 ותו ומכ"ס אי צלילין המעכבין פשיטא אי
 צלילין שאינו מעכבין ודאי דלא מחייב כרת אפי"כ
 דהאי מהלקטין הוא ונלשון מהלקטין לתרגומין

15

האי ורצני קרירא ודלא כהשוי מהרש"ם קי
 כ"ז שהצ"ח דברי הערוך חלו ולא חז"ל פירשו
 כן ופירש צנחכית פ"י זר שאין לו שחר
 והדבר צרור שהפירוט כמשיב עבי"פ למדנו
 ונדברי הערוך הניל דהלי' זאשלי רבדרי דלכונה
 גאוני קדומוי אס לא חתך הלי'ין באלו לא מול,
 ולכאורה לציג צשי"ם קס דף קל"ג פ"צ דפריך
 ענוש ברה וניי' אמר ר"פ גדול ומתקף לה
 ר"א גדול בהדיא כתוב צ"י וערל זכר אשר לא
 ימול, ולפי פירושו של הערוך הניל דמהלקטין
 היינו לזרין לחמוך הערלה דוקא, איכ מלי
 פריך דילמא הא קמ"ל דבעינן דוקא לחמוך
 הערלה ולא קמי' אס נקירו ונסס צאופן דעדיין
 מעורה ותלוי' למטה וספיר קתני ואס לא
 הלקיע חייב ברה, ולי' לפירוטום הניל דהוי
 ס"ל בפשיטות דהאי ומול דקרא לטון כריתה
 היא בדומהרגונוין גזרו איכ לא איצטרך לתנא
 לאשמשנין זה וניי' ל"ע.

הילד כבתחלה, כניל פירשו ואיכ אין רחיה
 כלל מדברי סי' המנהיג, ומה שכתבו רחיה
 מדקדוק לשון המסנה דנקט צטר החופה את
 רוב העטרה ולי' צטר שהיה חופה, שינו דמייירי
 שעדיין הוא חופה, לעד"י דאדרבא מופשטות
 לשון המסנה מוכח לאידך גיסא דלכאורה יליד
 צלטון המסנה דקתני אלו הן לי'ין המעכצין את
 המילה צטר החופה את רוב העטרה ומעכב את
 המילה ומה לי למנקט אלו הן לי'ין, דלכאורה
 נראה כשפת יתרי' אלא ודאי הני לי'ין היינו
 תלהני צטר שהלויין למטה, וכבר נקראו ון
 העטרה אלא שהלויין למטה ומשום קרי להו
 לי'ין מלשון ויקחני צליית ראשי וכן צ"י המלכיני
 דף פ"ג לי'ין שפירשו רובן ציד מותר בכלי
 פטור עיי"ש ה"ג הכהו לי'ין צהבי מייירי
 שבבר נפרדו מנקוס חיבורן צראש הגיד וממנות
 שלא נחתכו תלויין למטה, והשתחא קאמר תנא
 דמהני' דשיעורו לעכב היינו אס הוא צטר ק"ס
 צו שיעור שהי' חופה את רוב העטרה ואיכ
 אין רחיה ונדלא נקט שהי' חופה רוב העטרה,
 ודוק, כללו של דבר פלוגתא דרבותא הוא,
 ואין לנו רחיה מוכרחת מהש"ס להכריע, ומאן
 קפינן להכריע בין ההרים הגבוהים, צפרט צולות
 ניי'ה סככרהו עליה י"ג צריהות ומייצין עליה
 ברה, וכבר כתבתי לעיל צסס הערוך דכבר
 איפלגו זה גאוני קדמוני, וכמו כן גאוני צתראי
 כבר הלכו זה נמוסיה, הגאון חכמת אדם, וכן
 צחמודי דניאל דניית' צפ"ס קי' רס"ז וכמו
 כן צתשו מהר"ם חור"ד הכריע הלכה
 למעשה כדברי הח"א הניל, ולעומת זה הגאוניק
 צתשו' דצ"ח, וכן צמהר"ם סיק, וצתשו' נפ"ח,
 וכן צתשו' מהרש"ם, והצ"ח כן עוד צסס תשו'
 למוח לרק מהגאון מהר"ם ונציצאוויטק, והסכים
 עמו הגאון מהר"ם מצריסק דפשיטא להו דערלה
 שלא צנוקומה אינה מעכבת.

וראיתי צקי' נפ"ח חור"ד תשו' קי' ע"ג

שהצ"ח צסס קי' המנהיג להרצ חצן
 ירחו שהצ"ח אוחו כל הפוסקים סבי' ו"ל המל
 ילא פרע כאינו לא מול ופירשו כל חכמי ישראל
 ולא פרע ולא קרע שאחר שונל אוחו קורע
 צלפרכי ידו צגודל ואצבע את העורות העליונים
 צמוך כל העטרה שהתגלה כולה, שאלמלא
 יגלה אוחה צעלנוח (פירשו כלן שאלמלא לא
 גילה אוחו) כמו ופרע את ראש האשה כאשר
 שמועתי נפי' הדיוט אחד שהי' מוהל ולא פורע
 ומולץ והי' ונתערל הילד צבתחלה ע"כ, והוכיח
 מלשון זה צתשו' הניל ונדכח שאחר שונל אוחה
 קורע צלפרכי ידיו את העורות העליונים היינו סני
 צירות קורע העליון והתחמוך שמתגלה העטרה
 והיינו שמתחלה חיתך הערלה למעלה רק מוקלת,
 ולא עד אחר העטרה כניל אך אח"כ, קורע
 צלפרכיו וקולף השאר מנהגיד צנוקוס הערלה
 וכשאר תלוי' למטה עכ"ל, ולענ"ד נראה דאי
 לפרש כן דברי סי' המנהיג דהא דהא לכהחלה
 ודאי כו"ע מודו דלריך לחמוך הערלה כולה
 כמזואר צלטון הרנוצ"ם והסו"ע, וצ"ח לא
 נכתב אדם מעולם, וכמו שכתב כן להדיא
 צתשו' דצ"ח, ותו איכ"ד דניירי צעוסה
 חיתוך קטן ואח"כ קורע העורות כדי שהתגלה
 העטרה עיי"ג, איכ נה לו לומר שאלמלא יגלה
 אוחה צעלנוח הי' ונתערל צבתחלה ת"ל דעדיין
 לא נימול כלל ואכתי' ערל הוא ח"ו הכוונה
 שאחר שונל ומהך עור הערלה לגמרי, וכשאר
 עדיין לעור הפריעה וקאמר דלריך סיהי' קורע
 אוחן עורות והעליונים דקאמר היינו אוחן שהס
 עתה עליונים לאפוקי שלא יקרע העור שכבר
 חתך סעיי"ז הילד לחפוקי, ונקט עורות העליונים
 צלטון רביס, לאררי' על משיב הקו"ם צקי' רס"ד
 דכונה פענוים י"ס קס עור רך הנקרא שלימי'ל
 משריה נקט עורות להורות דכל עורות העליונים
 לריך לקרוע ולפרוע וקאמר דלריך דוקא לקרוע
 אוחן עורות, ולא קמי' אס ידחוק עור הפריעה
 למטה צלי קריעה העורות דאיכ י"ס לחוש שסוב
 יחזור עור הפריעה למעלה, אפי"ג דלע"ע עיי'
 הדומה היא למטה וניי' יחזור למעלה ויתערל

ומ"מ נראה צרור דאפי' לשיטת הנוקליין,
 היינו דוקא אס עדיין העטרה נשאר
 מוגולה אלא שהתלוי' צטר הערלה תלויין למטה,
 אבל אס חזר למעלה וכסה את רוב העטרה
 כמו עובדא דני"ד, איכ איגלאי מילתא לנפרע
 דהיה עונד לחזור, ובאילו לא נהגלה ונעיקרו
 דמי, וכל כה"ג לא קיים מלות ניי'ה מעולם
 דכל העונד לחזור כחזור דמי, ולכ"י"ע צעי תיקון
 מה"ט כן מצואר צתשו' מהר"ם סיק צסוק
 תשובה הניל, והגם שעל הראיות שהצ"ח קס י"ס
 לפסק דנוש"כ רחיה נושא דתנן צדף קל"ג אין
 עושין צצבת חלוק ופירש"י לדחוק למטה שלא
 יחזור העור לנעלה, ואיכ"ד דאפי' אס חזר אין
 כאן ערלה מה"ט ואין מוחללין צבת עליה כשי"כ
 דאין מוחללין לעשות לה חלק שלא תחזור, איך
 דאס חזר הו"ל ערל, וי"ס לדחות דניירי שכבר
 עוסק צמילה ועדיין לא פירש דחזר אפי"ג על
 לי'ין שאינו מעכצין, ואיכ ודאי גס אי נימול
 דאס חזר אינו ערל מה"ט מכל ונקוס לא
 גרע מלי'ין שאינו מעכצין, ואפי"ה מוחלל צבת כ"ז
 שלא פירש קמ"ל דאפי"ה אינו עושה לה חלוק,
 גס על הראי' מונה דנקיע ומח"י אס היה צעל
 צטר

16

כל המשחרר עצדו עובר צעשה מיתביזי ועשה
צריא כו' וקני מלוה שאני ונקשים מי' דלא
פריך הגמרא גם צגיטין ונהצ"ע הוא כדפריך
צמק' צרכית וצאונת תמיה נקצנה היא וכבר
עמדו זה רבי' .

צקר ומתקו ולי' הדין, אם חזר הערלה לזעלה,
וכן צגמרח נקט שמואל קטן המוקדבל צצצר
ולי' צכה"ג, י"ל לא נצבי' קאומר דאם חזר
הערלה לזעלה דזחא אפטר לתקנו בלא חי'ונל
כגון ע"י חלוקה וע"י "טרעפליך" צלי' שהוצא
צאחרונים, צודאי החיוב לתקנו אלף אפי' צצעל
צצר וצמוקדבל דאי' לתקנו אלף ע"י אי'ונל
כדפירש"י ו"נו החיוב לתקנו מפני מי'ע, וא"כ
אי'ן רחיה מזה, אי'צל הדצר מלד עלמו אונת
וילי'צ מלד הקצרה הי"ל דכל העומד לחזור
כחזור דמיא, וכן משמע צהש"י דצרי חיים קי'
קי"צ ונמש"כ עם ח"ל אך אם רק דומקין הצצר
למטה ודאי שאין זה כריתה, ולריך חיהוד או
להסירו ונצשרו ולגדרו למטה עכ"ל, וצודאי אי'
כוונתו שאם דומקין הצצר למטה בלא חיהוד
כלל דהא זה אינו צמליחות וע"כ מיי'רי צאופן
אלף נשאר מעיקרו הצצר למטה רק מוחמת
שדחקה מוחמת חיהוד קטן צעשה, וסוד חזר
ועלה לזעלה, וכן צהש"י נפס' חיה הצרי צקוף
השונה הי"ל צקס חותנו הגאון מרי'ה ירושע
מוקוטנל ז"ל דחף הוא מוקבים דכל שהסיר עור
הערלה ע"י קליפה מנהגד חף שעדיין הלוי'ה
העור למטה שלא צמוקס הערלה אינו מוזיק,
מיהא חף שאם אינו מוכקה צשעת המילה
הערלה קני מי'נו אם תיכף ני'נוול על אופן זה
שעתיד לחזור ולכקות את העטרה חף שלא
יהי' דצוק ומחוצר לעטרה לא מנהי, ומעשה
אי'ן נפקי'נו צני'ד אם אונרי' רוצ מלויין אלל מילה
מומחין הן או לא, כיון דכמות שהוא לפנינו
הערלה מוכסה כחי דרו'צ מלויין אלל מילה,
מוהל'ין עד שמתגלה העטרה, ואין מוליחים ונהח"י
עד שרוחים שהיא מגולה מי'נו אי'א לו לידע
אם מעיקרו לא היה עומד לחזור ולעלות ולכקות
את הערלה כמו שהוא לפנינו, וכש"כ שאין טוס
נפקי'נו לשאר את המוהל אם יודע שהעטרה
היה מוגלה, דהא עכ"פ אי'א לו לידע אם היה
עומד להחכקות או לא, ע"כ נראה צרור
דצכה"ג לריך למולו שניה, וכן כתב צהש"י
ונהרי"א קי' רניה ח"ל וכצר הוצאו לפנינו כונה
ילדים כאלו גם מנרחק צני קנה ויותר ומלנו
ופרענו אוחס שניה צענהיית וידעתי שאלדמי'ן
מ'רן הגאוס"ק מו"ה יחזקאל קרגא מטיכיווא ז"ל
זי"נו, הרעיש על זה וליוה למו'ל תינוקות כאלו
שניה, וגם לפנינו כצר אחו כונה וכונה תינוקות
כאלו וליויתי למו'לס שנית ע"י מוהל מוונחה
זנוחקה, וצק"ד עלתה להם כהוגן, וצזכות צריהו
של אלהי'ה שומר הצרית והחקד יח"ש עלינו
יגן, צאלף הוגן, ועי'נו תרלינה מלכותו כדצר
האומר צקרי' יודע גגן, צקיצון, דמי' ישראל צצ"א.

ו"ל צק"ד דלכאורי' איכא למידק לפימי'ם
המג"א צק"י תרמי'ץ אלי'צח דהמחצר
דלאחרים לא מוחקר משוס מהצ"ע ומיי'ס
זזה שיעת האר"ח עיי"ש, אי"כ מואי פריך הגמי'
מהצ"ע היא, אה"כ דרי"א לא נפיק צי' דהוי"ל
ונצהצ"ע, ומיי'נו שיחררו כדי שהאחרים יתפללו
ויקראו צבורה צלי'צור ולדידהו לאו ונצהצ"ע
הוא, ולריך לוונר דמי'נו פריך שפי' דהא קיי"ל
צצצח דף די' אי'ן אומרים לו לחדס חטא צצציל
שי'צכה חצירך אי"כ אי ק"ד דליהו לא נפיק
הליך הוי מלי' לשהחרו ולעצור צעשה כדי
לזכות אחרים, מיהא חתוקי' צפיק דקצת עם
כתבו דצמלוה רצה או צמלוה דרבים אומרים
לו חטא צצציל שי'צכה חצירך, ולפי"ן י"ל היינו
דקומשי' צגמרח מלוה דרבים שאני ואי"כ לעולם
אי'נא לך דרי"א שיחררו צצציל אחרים דהא
צמלוה דרבים אומרים לו חטא וכי' ואי"כ
מהצ"ע לא הוי דהא לאחרים לא מופסל משוס
ונהצ"ע, והשתא מוילל לקוטטא דמילתא גם לדידי'
לא הוי מהצ"ע כיון דהוי רשאי לשהחרו צצציל
שי'כו חציריו אי"כ לא עביד עצירה וא"ש צק"ד
וכי' צשונעתח דצרכות דעדיין לא חסיק אדעתא
דצמלוה דרבים אומרים לו חטא צצציל שי'צכה
חצרך פריך הגמי' שפיר מהצ"ע הוא והולך
לחדש לו מלוה דרבים שאני משאי"כ צהאי'
שונעתח דגי'עין דמייתי' לעיל צמוך האי שפחה
שנהגו זה ונהג הפקר וכפו את רצה
ועשה אותה צ"ח וקשי' קושי' חתוקי' עם הא'
אחי'ל חטא צצציל שי'צכה חצירך וע"כ י"ל דמלוה
דרבים שאני כמש"כ חתוקי' צצצח, וכיון דמיני'
קליק אי"כ כצר ידע הגמרא מואי כללל שוב
לא מלינו להקשות על ר"א מהצ"ע הוא דהא
איכא מנימר צצציל האחרים שיחררו ולאחרים
ליכא ונהצ"ע כ"ל צק"ד ככן נאוד .

ועי' צפ"ק דצצח דף ח' הקשו חתוקי' מהא
דח"י' עבד וחליו צ"ח סכופין את רבו,
ותי' דעלות פויר שאני כהאי דאומרי'ן גצי ר"א
מלוה דרבים שאני, ולי'ע מואי ענין זל"י הא
גצי ר"א לא צצציל שי'צכה חצירך הוי אלף
צצציל לזכות צעלמו, ומואי דפרישית, דצרי
חתוקי' נכונים ונכוחים דגם גצי ר"א לריכין
לעטנח—דאומרים—חטא—צצציל—שי'צכה—חצרו
ככלעני'ד צק"ד .

סימן רכג

בענין המשחרר עבדו עובר בעשה

בברכות דף נ"ז ע"ב, מעשה צרי' סכנס
לצ"י"כ ולא מלף עטרה ושיחרר
עצדו והסילמו לעטרה ופרכ"י צגמרח היכא
עצד הכי והאמר רב יהודה כל המשחרר עצדו
עובר צעשה מלוה שאני מלוה הצ"ע היא, מלוה
דרבים שאני, וצגיטין דף ל"ח ע"ב גופא ארי"ש

סימן רכד

שלוב"ש לכבוד הרצ הנהלה"ג
הישיש וכי' מרי'ה יעקב
צבי כ"י האצ"ד ק"ק ווירשיש יע"א

יקרת מכתבו הגיעני, וע"ד חסה אלמנה
שנתחצרה עם ערל אי' צקצנות רוח
זנוטיס

הביה הניל בשוים חווי סיי רכיז ניימ לכל היותר לא היו אלה מדרבנן ולפי לא קיייל כהררייל. אך תמהני על הגאון החיים כי דכיל למהררייל דמטער כספים היו ממש דהררייהא והא מהררייל כי בהדי' בשוים סיי ניד זיל אכל מטעה מעשר שאנו ליקחין מן הרווח אינו אלא מנהג משה' איל' להגות מימ' כיון שיש לו סך מן המקרה כי הרי דכיל למהררייל שאנו אלא מנהג בעלמא רק שיש לו סמך מן המקרה ומלשון מהררייל משמע דלפי חוב גמור מדרבנן ליכא אלא סמך בעלמא וכמשיב הביה ובשוים פניו אכל הברור הוא דכיל למהררייל חשיב דמטער כספים אינו אלא מנהג מימ' הוא שיק' לעניים ואין לעשות מה דבר מזה דכבר כהו ליתן לעניים. והנה הדין שכי המהררייל מלאחי מפרש בשוים מהרריים מרוטיונורג סיי ע"ה וזיל מטעה מעשר יראה אחר שהחזיקו בו לתת לעניים אין לשטח למזיה אחרת דכרה גמול עניים עיי' מנהג סך נהוג כל הגולה ואין לשנות מעניים למזיה אחרת שאין לעניים לרק בהם עיי'. הרי דכיל למהרריים גיב דלוי אלא מנהג ומימ' סיל דאין לשנות למזיה אחרת שכבר כהו כן כל הגולה וברור גיב דעת מהררייל הניל והחיים סוהר גיב דברי עלמו למיש' שם בחש' סיי רליא דכס' למהררייל אינו חוב ממש. עיי' מכיון שכדברי מהררייל מפרש גם למהרריים מרוטיונורג איב פשיטא דכיי קיייל ואין להקל בזה עיי' דברי הרי מנחם שריה הדרשה :

אולם

כיון הוא לבאר דבר מזה כמו נרות לכהני' וכדומה אבל לבסוף שכר להמלמד הורה על שם פשיטא דמותר לכו"ט. והנה כהני' כהב חז"ל והנה בשוים סיי רליא פסק המחבר היות לבני הגדולים שאינו חייב במנותיהם כדי ללמד את הבנים חורה ה"ז בכלל דקה והוא נלמד ממני בחזרה דף י' דדרש' עושה דקה בכל עת זה המפרנס בניו ונכוחו ולפי' לשמי' הטי"ו בס"י רמי' עשטיעות חז"ל וכי סיד דיהי יכול לון בניו ונכוחו ממשות מעשר חשיב דהוי לדהק אף לגדולים אסור לחה ממשות מעשר אבל לפניד המחבר דנקט בסי' רליא בניו הגדולים כדא' דמחלק בין גדולים לקטנים ולפי' אפטר לגדולים דהוי דקה למד מותר לחת משות מעשר אבל כדא' כיון דכופין האב לון אח בניו עיי' אפי' הוא גדול איב אף דהוי דקה מימ' דבר שבחובה הוא ולוי' בה אלא מן החולין לדעת מהררייל וכן פסקין בס"י רמי' דהאב מהררייל ונמי' כי השיך בסקי' דא' אפטר מהויב שבכרב כולה ואף משנה ונמי' כי השיך בסקי' דא' אפטר מהויב ללמדו וישי' לא מלאחי היתר לכאורה לבסוף שכר המלמד ממשות מעשר עכ"ל כהני' :

והנה

משיב בשם הטי"ו כי ופי' כיד דיהי יכול לון בניו ונכוחו ממשות מעשר כי ולפי' אף לגדולים אסור לחה ממשות מעשר לכאורה תמהני עליו דהרי זיל הטי"ו דא' גם במה שארס זן בניו הקטנים אחרין בסי' נכרה דהוי בכלל עושה לדקות בכל עת וכי סיד ביזיא ארס מעשר שלו לון בניו הקטנים עכ"ל הרי דהני' כי בהדי' רק דלא אפטר שזי' ארס מעשר שלו לון בניו הקטנים אבל מגדולים לא מיירי כלל ואפטר דבני' גדולים מורה הטי"ו דהרי הטי"ו מיירי מנכס מעשר דהוי בכלל השיון דקפו דכדון דהרי הטי"ו מיירי מנכס מעשר דהוי בכלל עושה דקה בכל עת ופי' כי דלא יוליא ממשות מעשר לאכס והנה הנמי' דמוקי קרא דעושה לדקות בכל עת זה הון בניו כשהם קטנים עיי' היינו בקטנים שהם יתרים על שם שאינו מהויב לזכר לית הלכתא כחוקה אובא וכמנאר בכחובות שם דבפחותים מנן שם מחויב לזכר מדינא ופי' בהו' שם דקטני קטנים לכו"ט חייב וכן פדשי' חסם זה הון כי והוא דקה שאין חייב עליו בשם וכייב הבי' בסי' רליא חסמי' מיירי מקטנים שאין יתרים על שם וכן מה שכחז הרמזים והטור דהנהג' לבניו ונכוחו הגדולים שאינו חייב במנותיהם הוא בכלל דקה כי הבי' כדא'הא בסי' אטי' ואחרין בסי' נכרה עושה דקה בכל עת זה הון בניו הקטנים שאין יתרים על שם שאינו חייב במנותיהם וכשהוא זכר דקה והחב' לו עכ"ל הרי דכל שאין יתרים על שם מקרי גדולים שאינו חייב במנותיהם ורק דהוא בכלל דקה ואין חילוק בין יתר מנן שם לגדול ממש דכיי' הוי רק בכלל דקה כמנאר ב"מיי' וטור ופי' אלא דמימ' כופין את

זה האב לון אח בניו עיי' אפי' הוא גדול וכמשיב הרשב"א וישי' בשוים סיי' די וישי' רק ממורה דקה וכופין על הדקה ובני קודם ועיי' בביאור הגרי"א שם וכשי' לפי' הטי"ו שכי דבכתי' סהן יתרים על שם אין לון ארס ממשות מעשר כדא' דהיי' לגדולים סהן עניים דאין חילוק כלל דלפי' קטנים כל שיתרים מנני' שם אין מחויב לזכר, ולפי' דברי הטי"ו לעי' דהא בשוים מהרריים מרוטיונורג סיי עיי' כהב כדא' ולפטר מעשהו' לבניו הגדולים שאינו חייב לעפל בהם מותר דלפי' לחביו מותר לתת אכ' הוא עיי' לולי משום כבוד אביו. וכדא' דמי' לבניו הגדולים היינו יתרים על שם כל שאינו חייב במנותיהם וכמי' הרמב"ם והטור הנהג' לבניו הגדולים והיינו ביתרים על שם כמי' הבי' והשיך ולכיו' מותר לתת להם ממשות מעשר משום דאין חייב עליו לזכר רק ממורה דקה וכניל ואין כופין עיי' והנה רליא מהרריים הוי כבוד דהא. אפי' לאכיו מותר לתת אכ' הוא עיי' לולי משום כבוד אביו ואביו הוא קודם לבניו שאינו חייב במנותיהם כמנאר בשוים סיי רליא עיי' והא דמנאר בכחובות דאמיר כפיין ל' היינו ממורה דקה וכמו שפירשי' לא יהא אלא דקה בעלמא ולכן מותר לזכר ממשות מעשר וכיי' מהררייל בחשי' סיי ניד זיל ומשי' במעשר כספים דרבנן החיר גדול הדור מהררי' אפנהיים בחשבה להכיל לאכיו ולחמו דבדאורייהא חבא עליו מורה, ולפי' כ"ש לבניו וכניל ומעשה דברי הטי"ו לעי' ולפי' נס משי' כהני' כיון דכופין האב לון אח בניו עיי' אפי' הוא גדול איב אף דהוי דקה מימ' דבר שבחובה הוא ולוי' בה אלא מן החולין לדעת מהררייל הוא חממה טובה דהא מהרריים כי בהדי' דמטעה מעשר הוא רק לעניים ומימ' סיל דיוכל לפרנס בניו העניים וכן סיל למהררייל דקה וקודם לבניו כניל ומשי' מהררייל דאין ליתן מעשר לדבר מזה לאו משום דבר שבחובה הוא וכבר הטי' עיי' בחשי' פני יהוסף סיי' כי אלא שהפני' כהב דמטער כספים אינו אלא מנהג וטיין בוד. שאל סיי רמי' אכל כדברי פני מנאר במהרריים ומהררייל שאינו אלא מנהג והטעם הוא כמי' מהרריים משום שכבר נהוג ליתן לעניים וכניל :

ואחר

שכתבר דמותר לפרנס בניו מהם יתרים על שם ממעשר ודלא כהטי"ו איב כדא' דמכשי' דמותר לתת ממשות מעשר לשכר לימוד לבניו בני טיי' עניים דהא אינו מחויב ללמדו בשכר אלא הורה שכחב ואינו חייב ללמדו בשכר משנה ונמי' וכמנאר בשוים סיי רמי' והנה ליתן משות מעשר לבני עניים ללמדם חורה פשיטא דהוי עיקר המנהג ואין דקה גדולה ממשות מעשר ופי' כדא'הא ס' רמי' עיי' ולפי' היה דיוכל לשלם שכר לימוד עבור בניו למשנה ונמי' כיון דדחיקא ל' שעתא ואף בדאפטר לו מזה ללמדו משנה גמי' הלכה והנה מימ' נראה כיון דאין כופין עיי' ולא הוי חייב רק מזה למודי מותר לשלם ממשות מעשר דאין מזה גדולה מלפרנס אביו ואמו ואף למיד בשל אב מימ' בודא' מזה איבא דאין לך מזה כביוד אב שהוקס לכבוד המקום ומימ' כיון דאין חייב ואין כופין מותר לזו' ממשות מעשר לולי משום כבוד אביו ולדעת גדול הדור מהררי' אפנהיים אף לכחילה נמי' איב ה"ה דיוכל לשלם שכר לימוד עבור בניו ללמדו משנה ונמי' אף בדאפטר ל' וכניל וכיי' במשות מעשר שהופרש דבר וכיי' שפרש' לכחילה עיי' כן וכיי' שהמורה לדקה הוא עיי' דחיקא ל' שעתא וכמי' כהני' בשם כהני' בני היגולפי' אין מקום להחמיר כלל בזה וכניל ויותר אין להחריך כעת :

סימן כח

בעיה כיח' לרש"י ארר תריב' עיי' פערבורג

החיים והשלום לשמרת עולם לכבוד הרב הגי' החוב' סועיה כי בקשית מזה גרשוין גיי נזיל בהגאון מויה משה ליב ליטש ראוענבורם חלוי יושב בשבת תחכמוני בעיר פריעשבורג.

יקרה הטור הגיעני בדבר השאלה שנשאל קדם מר אביו הגאון שיי' ובתרי' הרבי והחוב' בזה כפול רב וסברה ישרה ושדר לן חורפיה ובקש ממני למוות לו דעתו הקלושה. והנה למעשה מי חלבי

אנכי מיליס לחצר וחילוי והני למלאות ר' וזה לשון השאלה חייב ואינו יכיר פה בה אפי' החיטוק בשאלו כדאוי כי טעה לא נראה ש"א"ל להפרידו בשו"א, ו' ש"א"ל להחלות הטערה העור למעלה עיי' סמכ משפט החיטוק הזה, וה' כחשונה והוב

והנה

אם ספק י' בדבר ואין צריך מדינה למו' שנים ורק אם ברובה הזמן יא' שום סכנה אז ית' להחיש וממשי' כחיי' בחשבה בולו מכוסה ורק למעלה לכאורה מלשון השאלה ב' מל כדאוי ואפטר דמלוי כל הטערה, אך אם י' דהוי ערל גמור דהרי הן מכוסות ברוב חוקה או קלי' ולפי' אינו ענין כלל סיי רס"ד דלפי' אכ' כדאוי למנו' עינה דשם מיירי ה' בהדי' בשוים סיי דלפי' חז"ל וימול פ"ח כהגן בהדי' בחשי' שם בחשו בעיין גילוי רוב הטערה נ פשיטא דאם יהי' ידוע נ ולמודו כשכרי' וזיל דבני אולי מל כדאוי רק דלאחייב העור למעלה ונדבך כנשר ומחלה רחמי' לבאר הוי ודאחייב כדלדל הפש

והנה

בשבה שם חמר כיי' שמחקה ונ' ופסק בן הרמב"ם בסי' הבי' עיי' בשם חכס ספרד לא נאמרה אלא לבני המכ אבל לכל השאר צריך שיהי' קשיו עכ"ל והבי' כהב ו השיך בסקי' הבי' דבני ליי' דגסין בירושלמי עני' המעבדין ר' אבינא בשם ו כי ר' עבי' בשם ר' שמואל אלמא דבלא טימול כהלכתו שמחקה וז"ע עכ"ל השיך ולהגאון מהרריים פאדווא אקהייהא עיי' השיך הני והני פורטס, ועיי' בשו"א לבעל כח"א לחוק על הז מנה פריעה לאי' משמע פריעה כי איב מני' הסם על לזיון המעבדין אה המי מתי' מהני בדיקה זו כיון ד המילה וסובר בעל ח"א ד לחוק כל לזיון המעבדין עיי' פריעה מהני, ולדעתו ל מהי' לחתוך כל לזיון. המ' כל הזיון המעבדין ואחייב מטעם בזה דביטעד הגס ד

הרב' ר' יצחק לאצור זצ"ל

א"ל וכו' קה וכו' בקמטס ז דהיה שתיים f בשו"ס ו' לבניו זר לתת גדולים רמב"ם ז הב"י ז חוב ז ראה ז עני זיקה דאמר דקה בתשו' הדור f הבא זע"ג אפי' עו בא י"ס כ' ארכס זר אף הריו"ל זוכר זעשר פניו כתיב ועשר זעוה זכר ש"ש זיטא ז"ע זשה זשה חוב זלה זכא דאין זכ"ו זיה זשה זשה ז"ע ז"ל

פרי

שורת הרב סימן כח

יצחק

לג

18

אנכי מיליס להבר וחיליס לנבר כו' אולם להלכה הרשעה נחונה והנני למלאות רצונו ולחכות את הנהגה בעיני.

וזה לשון השאלה חיוק הנימוק לשמה ע"י מנהל ממקום רחוק ואינו יכיר פה לשום אדם שהוא מנהל מומחה כו' ועתה בא חזי החיוק בשאלה עבור בנו ויראה כי לא ינוול בנו כראוי כי עתה לא נראה העטרה רק מקלח והשאר דבוק עד שא"ל להפרידו בשו"א, ושאלתי את רופא מומחה ישראל ואמר שא"ל להגלות העטרה עם החוטב הסובב בשו"א והף לרחוק העור למעלה ע"י סמרטוט נחרך בשמן א"ל בלי סכנה מה משפט החיוק הזה, והאריך בזה כח"ר בטו"ט עפ"י דברי הה"ד בקצובה והוצא בשו"ע יו"ד סי' רס"ד :

והנה אם כדבריו כן הוא שהרופא אומר שאף לרחוק את העור ע"י סמרטוט נחרך בשמן א"ל בלי סכנה לפי"ז מה ספק יש בדבר ואין מקום לשאלה כלל כי אף אם יהי לריך מדינה למול שניה מ"מ אין לך דבר ששומד בפני פקודי ורק אם ברובה הזמן יחמרו הרופאים שאפשר לחקן הדבר בלי שום סכנה אז יש להחשיב בדבר, והנה משמחיות לשון השאלה וממשי"ב כח"ר בקצובה נראה דחובי גבוה הסובב העטרה הוא כולו ממוסס ורק למעלה בראש העטרה מקלחו מנולה וכן נראה לנאורה משלשן השאלה כי נעשה הדבר בפשיעט המוהל שלא מל כראוי ואפשר דמלידה ה"י דבוק ולכן לא ה"י יכול לנלוט על העטרה, אך אם יהי כן שלא ינוול מחלה כראוי פשיעט דה"י ע"ל נצור דה"י הן לצי"ן המעבדין את המילה כיון שהעטרה ממוסס ברוב היקפה אז גם ברוב גובהה וכמבואר במשנה שבה קל"ז ולפי"ז אינו ענין כלל לני"ט שהה"ד בשו"ע סי' רס"ד ובשו"ע סי' רס"ד דלפי"ז אם נראה רק מיעוט העטרה שנימול סני וא"ל למולו שניה דשם מיידי הכל אם נימול כבר פ"ח כראוי וכמבואר בהד"א בשו"ע שם דל"ז שיהא נראה בעת קישויו רוב העטרה האולי ונימול פ"ח כהונן כו' ע"ש וע"י בש"ך סק"יב וכו' בהד"א בשו"ע שם בשו"ע דדוקא גבי לצי"ן המעבדין את המילה בעיני גילוי רוב העטרה משום דעדיין לא מל כהלכתו ע"ש ולפי"ז פשיעט דאם יהי ידוע שלא נימול מחילה כראוי לריך לחזור ולמולו כשיבויח, וז"ל דעדיין זה י"ט ספק בדבר דאפשר דבאמת אולי מל כראוי רק דלאח"כ מהמה איהו סיבה נלדל הבשר ונמשך העור למעלה ונדבק בבשר העטרה והנה דבר זה יחבאר לפנינו ומחלה ראויה לבאר היכי שבדורי נימול מחלה כד"ן וכהונן ואח"כ נדלדל הבשר והחכסה העטרה מה משפטו :

והנה שבעה שם אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו כ"ז שמתקשה ונראה מהול א"ל למול ואם לאו לריך למול ופסק כן הרמב"ם בפ"ב מהי מילה ובשו"ע סי' רס"ד. והב"י הביא ע"ז בשם חכם ספרדי שכחב ז"ל ויראה וה"י שבדיקה הקישוי לא נאמרה אלא לגבי המסורבל והמדולל שנימולו החולה כהלכתו אבל לכל השאר לריך שחראה העטרה מגולה אפילו שלא בשעת קישוי עכ"ל והבי"ט כתב ע"ז דכן הורה הלכה למעשה ע"ש, והש"ך בסק"יב הביא דבריהם וכו' ע"ז וז"ל ולי דברי ההכס זה ל"ט דנרסין בירושלמי פרי"א דמילה אמתיסין דאלו הן לצי"ן המעבדין ר' אבינא בשם ר"י אמר בצופה רוב גובהה של עטרה כו' ר' עבי בשם ר' שמואל אמר צודקין אוחו בשעה שמתקשה אלמא דכלא נימול כהלכתו נמי אמר שמואל צודקין אוחו בשעה שמתקשה וז"ע עכ"ל הש"ך, וראויה להחכמה אדם בסוף הספר ולהגאון מהרי"ם פאדווא בשו"ע מהרי"ם סי' כ"ח דנקתי ב"י אקייחתי ע"ך הש"ך הג"ל ולא זכיתי לירד לסוף דעשה בזה והנני פורטס, וע"ש בשו"ע מהרי"ם שכחב והעיקר מה דחקו לבעל הכ"א להלוק על הש"ך מהא דאמרינן ביבמות לא יטנה מלוח פריעה לא"ל משמשו דה"י מלוח טיבה מלוח מילה ומלוח פריעה כו' איב מלינו הגם דל"א לא לנטויה על הפריעה לנטויה על לצי"ן המעבדין את המילה וע"כ הוא בכלל מלוח חיוקך איב מלוח מהני בדיקה זו כיון דעדיין לא חקך לצי"ן המעבדין את גוף המילה וסובר בעל הכ"א לדעתה הש"ך באמה איתו מלוח מה"י לחתוך כל לצי"ן המעבדין את גוף המילה רק אח"כ כשנחלה ע"י פריעה מהני, ולדעתו לא כן הוא דבדור"י מודה הש"ך דמלוח מה"י לחתוך כל לצי"ן המעבדין המילה אלא כשלא חקך מחלה כל הצי"ן המעבדין ואח"כ ע"י הפריעה נחלה העטרה אינו מטכב בזה בדיעבד הגם דלא קיים המלוח מחלה כהלכתו כו' (פרי יצחק ח"ב)

ולפי"ז מלוח מה"י כך הוא דמחלה חל עליו ולריך לחתוך עכ"פ לצי"ן המעבדין ג"כ כו' מי"מ סברה הש"ך בזה אמר שחכך מעט ושאר רוב הצי"ן המעבדין ואח"כ ע"י הפריעה נחלה כו' א"ל לשוב לחתוך את הצי"ן המעבדין את המילה כיון דכבר נחלה העטרה הגם דלא קיים מעיקרה מלוח חיוקך כהלכתו מה דה"י ה"י וא"ל בחורה כיון דכבר נחלה העטרה ע"י פריעה נקרא מהול כהלכתו ע"ש. וכל ירדתי לסוף דעשה בזה ובזוחר הגאון מהרי"ם שהאריך עלינו את הדרך בישוב קושיא זו ולעני"ד לא קרב זה אל זה דשיעור הש"ך דלעולם אוליין בהר שעת קישוי אינו ענין כלל למה שנחשפק שם החכ"א אם עיקר המילה הוא לנלוט העטרה ע"י הפריעה ולא חכפה לן בעור הערלה ע"ש דבדור"י לריך לחתוך כל הצי"ן המעבדין מעור הערלה גופי"א ולא מהני מה שנחלה העטרה ע"י פריעה ובמ"ש דים בחכ"א וכן הביא הפ"ה שם בשם סי' חמודי דניאל כח"י ר"ס מוהלים שאין חוהבין רק מעט מעור הערלה ומחקינן זה ע"י הפריעה וז"ע דמשמע בשו"ע דלא מהני זה רק שרריך לחתוך כל העור ע"ש, מיהו בכ"ז דברי הש"ך הג"ל אינו ענין לזו והנה הלכס רומח הוא דים לצי"ן המעבדין את המילה דהיינו בשר החופה את רוב העטרה וכ"ז ששחיירו לצי"ן הפעבדין הוא ע"ל גמור וכמי שלא נימול כלל ולפי"ן מקראי ביבמות ע"א וט"ש בחוד"ם סוף מילה וכו' נחלק הש"ך עם החכם הספרדי לדעתה החכם הג"ל ה"א דמבואר בשבת דאוליין בהר שעת קישוי ה"ד לגבי קטן המסורבל שנימול מחלה כהלכתו וא"ל למול רק מדרבנן לכן הקילו חכמים דאוליין בהר שעת קישוי ואם נראה מהול כשמתקשה א"ל למול אולם בקטן שלא נימול כהלכתו דשחיירו בו לצי"ן המעבדין לריך מילה מה"י לא אוליין בהר שעת קישוי רק לריך שחראה העטרה מגולה ברוב גובהה ורוב היקפה אפי' שלא בשעת קישוי, אולם דעת-הש"ך ע"ש-הירושלמי דלעולם אוליין בהר שעת קישוי עדין החורה והא דמרבין מקרא דבשר החופה את רוב העטרה מעכב את המילה היינו הכל בשעה קישוי דדוקא אם גם כשמתקשה חופה את רוב העטרה אז ה"י לצי"ן המעבדין וכמבואר בירושלמי אלו הן לצי"ן המעבדין ר"ש אמר צודקין אוחו בשעה שמתקשה וכ"ל. ולפי"ז הינה גדולה מה זה שכחבו לקשאות דמאי מהני בדיקה זו כיון דעדיין לא חקך לצי"ן המעבדין את גוף המילה ה"י כיון דאוליין מה"י בהר שעת קישוי וכיון דמל כ"כ עד שבעת שמתקשה העטרה מגולה א"כ כבר חקך כל לצי"ן המעבדין ומה שמתקשה שלא בשעת קישוי ה"י רק כשאר לצי"ן שאין מעבדין, וכן משי"ב שם דמורה הש"ך דמלוח מה"י לחתוך כל לצי"ן המעבדין כ"י אלא דסברתו דכשלא חקך מחילה הצי"ן המעבדין ואח"כ ע"י הפריעה, נחלה העטרה אינו מטכב בדיעבד כל הדברים חמוהים מאד לדעתה הש"ך הוא פשוט כמו לכל הפוסקים אלא דס"ל דאוליין בהר שעת קישוי ואם כשמתקשה מגולה העטרה ברוב גובהה והיקפה כבר מל כל לצי"ן המעבדין ואף דשלא בשעת קישוי העטרה ממוסס ה"י כשאר לצי"ן שאין מעבדין. וע"י במנ"א סי' של"ח סק"י דמשמע מדבריו לדעתה הש"ך אם נולד מהול את כשמתקשה העטרה מגולה ה"י כשאר נולד מהול דאין מחליין את השבב ע"ש, וע"ש בשו"ע מהרי"ם מה שהאריך עוד בזה בספרת הש"ך וכל דבריו ע"ש :

אולם בעיקר המחלוקת צ"ן הש"ך עם החכם הספרדי לנע"ד להביא ראי' גדולה לדעת החכם הג"ל דהנה מלאט באור זדוע הגדול שחילק בין בעל בשר ומסורבל למשור וע"ש ב"י מילה כו' ל"ה שהביא מחלה הא דאמר שמואל קטן המסורבל בבשר וכל הסוגי' שם ואח"כ כתב ז"ל והי"א שנימול כהלכתו ואח"כ משך עור ערלתו עד שכיסה העטרה ונראה כאלו לא מל אמר ר"ה לריך למול מדרבנן, מיהו אינו ידוע אם כשמתקשה נראה מהול את ר"ה או למול את לאו ולכאורה נראה דלפי"ז לריך למול שאלי"כ מלי סיעתא מייחי ל"י ר"ה כו' אלא ש"מ דמשוך דרבנן אפי' במתקשה ונראה מהול עכ"ל הא"י. ה"י דס"ל דמשוך חמור ממסורבל דלפי"ז אם כשמתקשה נראה מהול לריך למול ולמולו מדרבנן ובמק"א לחבתי להוביח דגם הרמב"ם ז"ל מוחר ללכול בחרומה אש"פ שגראה כע"ל ומדבריו סופרים שנימול פעם שניה עד שיראה מהול עכ"ל ולכאורה ל"ע שלא כתב עד שיראה

שיראה מהול בשעת קישוי וכמו שבי' בה' מילה לנבי בעל בשר
 דק"ל אין הבשר המדולל כ"י עד שיראה העטרה גלויה בעת קישוי
 ומה נראה דמ"ל להרמב"ם כדעת האו"י דבמשך אפי' אם
 נראה מהול לכן לר"ך למונו. כיון דשלא בשעת קישוי אינו
 נראה מהול לכן לר"ך למונו עד שיהי' נראה מהול אפי' שלא בשעת
 קישוי ואפי' מכשי' לזכחלה כשמואלין אה המשוך לר"ך למונו
 כל מה שנמשך עד שיראה מהול אפי' שלא בשעת קישוי ולכן כ"י
 הרמב"ם בסתם שמוול עט"ש עד שיראה מהול. (ועיי' בק"י ח"א
 ס"י כ"י מבי' לבאר דברי האו"י וברור החילוק שבין משך לבטל
 בשר 'ע"ש בצרכים). ומדברי האו"י הי"ל נראה מוכרח כדעת החכם
 הספרדי דלי' ימ"א דאפי' במקום שר"ך מילה מדאורייתא כיון בליטין
 המעכבין אה המילה שלא נימול כהלכתו אוליין בשר שעה קישוי
 ואם נראה מהול כשמתקשה אי' למונו אי' אף אפטר דמשך
 יהי' לר"ך למונו אפי' נראה מהול בשעת קישוי דהא גם המשוך
 נימול חלה כהלכתו ולכ"י משך לא הוי אלא מדרבנן ואף יהי'
 המור מערל גמור, וצ"ע ל"ל דלגבי ליטין המעכבין אה המילה
 שלא נימול כהלכתו לא אוליין בשר שעה קישוי אלא לר"ך שיראה
 העטרה מגולה אפי' שלא בשעת קישוי ולכן ס"ל להאו"י דמשך
 כמו דיוא הכי ודמי כמו שלא נימול חלה כהלכה והמור מצטל
 בשר ח"ב. ועיי' בחש"י מהרי"ם ס"י הי"ל שבי' דהיב"ח ד"ש בית
 גימ"ש להליטה החיוני'ם לסמוך על השיך שיהי' גדול באחרונים
 שחולק על החכם הספרדי ע"ש ולפ"י שרי האו"י שיהי' גדול
 הראשונים ע"כ ס"ל כדעת החכם הי"ל וכן הרמב"ם שהוכחו מדרבנן
 דס"ל כהאו"י דבמשך לר"ך שימול עד שיראה העטרה מגולה
 אפי' שלא בשעת קישוי מוכרח ני"ב דס"ל דמכשי' בלא נימול
 קשה להלכה לר"ך שיראה העטרה מגולה אפי' שלא בשעת
 קישוי וכדעת החכם הספרדי והבי"ט הורה כן הלכה למעשה ועי'
 בשו"ת שמש' דק"ה כ"י ג"כ דאף שהקשה השיך מהירושלמי
 מי"מ סוגיא דהלמוד דידן כלאוה חכם ספרדי אולא ועי' בגמ"א
 ס"י בלי"א סק"י. ויש לעיין לדעת החכם הספרדי לעיין ליטין
 שאין מעכבין דק"י לר"ך לחזור עליהן בחול אה אוליין בזה
 בשר שעה קישוי דהיינו אה כשמתקשה אין ליטין כלל ושלא בשעת
 קישוי גם ליטין שאין מעכבין אז נימול לדעת החכם הי"ל כל
 שלא נימול בחלה כלאו לא אוליין בשר שעה קישוי או דלמא
 כיון דמי"מ אין זה אלא מדרבנן הוי כמו קטן המסורבל דלא ינו
 בקר שעה קישוי וצ"ע בזה :

ובישוב

קישיה השיך על החכם הספרדי מהירושלמי נראה
 ברור דהא דאמר שם ר' עזי בשם ר' שמואל
 בודקין אוהו בשעת שמתקשה לא קאי אליטין המעכבין אה המילה
 אלא דהוא מילהא באפי' נסחי' וקאי על הר' בבה דאם הי' בעל
 בשר כ"י ועי' אמר שמואל דבודקין אוהו בשעת שמתקשה וכמואר
 בחלמודא דידן דמתחלה אמר ר' אבינא בשם ר' בשר החופה
 כ"י ואפי' מהחיל ואם הי' בעל בשר אמר שמואל קטן המסורבל
 בבשר כ"י וכ"ה בירושלמי ע"ש אלא שהסר שם ליטין על המשנה
 אבל כן הוא דרך הירושלמי בממה מקומות שוב ראינו שכן
 נהג גם החכ"א שם ות"ל שכיונתי לדעתו ומה שקשה בשו"ת
 מהרי"ם ע"י דירושלמי זה אורח ני"ב ביבמות פי' הערל ושם לא
 הביא רק החלטה המשנה המן חז"ן אלא הן ליטין המעכבין כ"י
 אי' עני' בשם ר' שמואל בודקין אוהו כ"י ע"ש אין זה קושיא כלל
 לפי דרך הירושלמי : ועוד נראה לעי"ד ליטב ק"י וז' דמי"ש החכם
 הספרדי דבשיך המילה לר"ך שיראה העטרה מגולה אפי' שלא
 בשעת קישוי אפי' דהוא רק מדרבנן והיינו משום דבשיך
 המילה אה לר"ך לחתוך כל בשר הערלה שלא ישתיר בו אף ליטין
 שאין מעכבין ובחול לר"ך לחזור אף כשפירש על ליטין שאין מעכבין
 ולכן לר"ך ני"ב שח"ה העטרה מגולה לגמרי אפי' שלא בשעת
 קישוי אולם בנימול מחלה כהלכה ואפי' נעשה מסורבל בבשר
 דאז סני' גם בנראה מהול קאה לכן אוליין ני"ב בשר שעה קישוי,
 ואפי' עוד דעדיף מליטין שאין מעכבין והעט"ש הוא משום מראיה
 עין דהא בזה"מ גם אה נראה מהול כשמתקשה איכא מי"ע
 ותשום דכיון דשלא בשעת קישוי אינו נראה מהול ואז ואמרו
 דלא נימול כלל והרמב"ם כ"י בהדיא דגם בנראה מהול לר"ך
 לתקן הבשר ע"י ע"י דמיקח העור אה אפטר אלא דמי"מ
 כיון שכבר נימול כהלכתו ורק הוא מסורבל הקילו בזה דאוליין
 בשר שעה קישוי וכמו דהקילו לחד מי"ד בנראה ואינו נראה

וכ"י הוא בקטן המסורבל בבשר אולם בשיך המילה בבשר
 הערלה גופי' לר"ך מדרבנן לנלוה העטרה כולה עד שחתי'
 מגילה אפי' שלא בשעת קישוי משום מי"ע וגם בדיטבד מעכב,
 ולפי' יוחא שפיר דשמואל קאי אמשנה דלאו הן ליטין המעכבין
 אה המילה והיינו לעיין דאורייתא אה חחר עליהם בשבת ולכן
 קאמר שמואל דבודקין אוהו בשעת שמתקשה דמ"מ אוליין בשר
 שעה קישוי, או דקאי לעיין חרומה דהאן שם במשנה ליטין
 המעכבין אה המילה אינו אוכל בהרומה ועי' אמר שמואל
 דבודקין אוהו כשמתקשה אה העטרה מגולה או ברוב נובתה
 והיקפה מוחר באכילה חרומה ואף דמי"מ דמדרבנן לר"ך למונו
 עד שיהי' העטרה מגולה שלא בשעת קישוי מי"מ ס"ל דלא כרי"ה
 אלא דמשך אוכל בהרומה וכדמסיק לרי"ה בחיובתא ולכן לעיין
 ערל דאורייתא בודקין אוהו בשעת שמתקשה חרומה ולכן לעיין
 בעי' שח"ה העטרה גלויה אף שלא בשעת קישוי וכ"ל. ולרי"ה
 נראה כדעת החכם הספרדי וכמי"ש למעלה ולא הסכים גם
 הפת"ם בחש"י ס"י דמי"מ ע"ש :

והנה

באחי מטע חוץ מכוונח דרבנן והמור לעיין בני"ד דכל
 החוט הנבזה הסובב הוא מכוסה בבשר שגדק. ע"י
 ולמטה מזה נראה מהול, ומהו בשו"ע שם בבי"ה ז"ל ואפי' שיהא
 נראה בעת קישוי רוב העטרה האויל ונימול פיה כהגון אפי'
 אינו נראה רק מיעוט העטרה שנימול סני' ואפי' למונו שניה ע"ש
 והוא מדברי השיך בהג"ו ס"י רס"ד שני' ואפי' דאיו נראה
 מן העטרה אלא ברש"ה כמו של"ם כ"י מי"מ נראה דכ"י כה"י
 דדוקא גבי ליטין המעכבין אה המילה בעיין גילוי רוב העטרה
 משום כ"י הו"ל ונראה מהול רק ברש"ה העטרה. ולמטה קאה
 נראה מהול קריין ב"י עכ"ל ע"ש, ולפי' לכאורה בני"ד כיון
 דעכ"ש נראה כל-רש"ה העטרה עד חוט הסובב נראה
 מהול קריין ל"י, ואף שהרמב"ם בפ"ב מה' מילה כחז' רואין אוהו
 בעת שמתקשה אה נראה מהול אי' כלום ולר"ך לתקן הבשר
 מבחוץ ומכאן מפני מראיה עין כ"י וכחבתי במק"א למקורו הוא
 ממשנה. דשבת שם דקתי ואם הי' בעל בשר מתקן משני
 מראיה עיני' דהרמב"ם מוקי לה בנראה מהול דלא כמי"ש הכס"מ
 ומי"מ קתי מתקן כ"י וכ"י בשו"ע שם כב"ד פירש הח"ה
 היינו ד"ש לגרות עם הקטן לחתוך העור לאחריו ולקטור אוהו
 שם סביב הגיד שלמעלה מן העטרה אה אפשר כ"י אבל אה א'
 אפשר בדרך זה אין לחתוך ולקטן כלום מן העור ע"ש וכ"י ה"ה
 שם והשיך בסק"י ע"ש. ואם שלפרש"י במשנה הא דקתי מתקן
 מפני מה"ע היינו כמו לחתוך באזמל ח"ל רש"י מתקן ומשפיע
 באזמל מאוהו עובי' מי"מ לרש"י נראה ברור דמפרש המשנה
 דקתי מתקן כשאינו נראה מהול בשעת שמתקשה ולכן לר"ך
 לספ"ע באזמל והיינו הר' דאמר שמואל בנמי' ואם לאו לר"ך למונו
 ובכונה רש"י וע"ש שאחר שהביא דעה הרמב"ם דבנראה מהול
 אי' לחתוך באזמל כחז' אמנם מלשון רש"י לא משמע הכי כ"י
 דפרש"י מתקן ומשפיע באזמל מאוהו עובי' מפני מה"ע כ"י הא
 קמן דכחז' בהדי' לר"ך לחתוך באזמל משני מה"ע אך בחלמוד
 קאמר אהיהו מהניחין אמר שמואל קטן המסורבל רואין אוהו
 כ"י וכן מיי"ה מומר' זו בהווייתא בל"י ובסמ"ק ובאשר"י ולא
 כה"י מירי שר"ך שום חוקין אה נראה מהול ואם היה אמר
 דפרש"י במה"י קאי אאינו נראה מהול כשמתקשה אחי' שפיר אך
 הלשון לא משמע כן כ"י אפ"ס נראה דמה"י דקתי ואם הי' בעל
 בשר כ"י קאי אגדול שהוא כך ועיין אכילה חרומה דהאן לעיל
 מיני' אינו אוכל בהרומה ולהכי בעי' טפי עכ"ל. והנה משי"ב
 דהמשנה מיירי לעיין חרומה היינו דהא דקתי במשנה מתקן
 קאי אגראה מהול ולעין אכילה חרומה ולהכי לר"ך לתקן
 באזמל שיהי' מוחר באכילה חרומה אבל בלא"ה אי' לחתוך מעורו
 כלום ולע"ד דבריו לעיין והאף אפשר לעיין חרומה חמור יותר
 מעט"ש המילה דני"ב איכא משום מי"ע שיהי' נראה כערל ומי"מ
 בנראה מהול כשמתקשה אי' לחתוך מעורו כלום ולעין חרומה יהי'
 אסור עד שיהקן ויחתוך באזמל והא ביבמות ע"ב מצוהר להיפך
 דהא מקשה לרי"ה דלמר משך אינו אוכל בהרומה מבדייתא
 דהי' משך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין בהרומה ומסיק
 לרי"ה בחיובתא וע"ש בחו"מ ד"ה מיהי' כ"י דמשך אוכל בהרומה
 אפי' :

אפי' ד
 בהרומה
 הרי דמי
 וטור חי
 וסא במו
 נראה מ
 מה"ע ו
 כמו ש
 בהרומה
 חן חמה
 זו הבי' ל
 רש"י ב
 ספק ז
 ט"ש.
 מה"ע
 כשחזר
 ט"י ד
 מהול
 לטרה
 לא מכ
 מי"מ ד
 שום י
 מהול י
 בנראה
 לתקן
 והרש"ל
 יוד י
 הרמי
 מ"ד
 בעיקר
 אי' י
 קריין
 שלא
 דבר
 אי' י
 כערל
 הבטו
 מדנו
 שגרו
 מכ"י
 השין
 ולפי'
 כרא'
 דאמ
 משכ'
 אוכ'י
 מסו'
 לר"ש
 מיה'
 מה'
 ומד
 סו'ו
 בי'ו
 כה'
 דנו'
 או'
 שם
 או'
 שג'
 מר'
 לכ'
 וכן

20

יולה בצפר
עד שחשי
בד מעטב,
המעטבין
בשנה ולכן
אוליין בחר
שם לזינון
זר שמואל
רוב טובה
לרץ לנול
ללא כריה
ולכן לעיין
יבנן בודלי
זל ולינה
וסכים גם

ין כזיר דכל
גדבק עליו
ואי שיהא
כהונ אפי
שניה טיש
אינו נראה
דמי בדיק
וב העברה
אל כהלכה
למטה קח
בזיר כיון
יב נראה
רואין אוחו
הקן הבשר
דמקורו הוא
הקנו מפני
יש הכסימ
רש ההסימ
לקשור אוחו
אבל אם אי
וכי הב"ה
קמי מחקנו
זן ומשפיע
יש המשנה
ז ולכן לרץ
לרץ לנול
סתפק בזה
נראה מהול
יש הכי כו
יש כו הוא
אך בחלמוד
רואין אוחו
באשרי ולא
ז הוא אמר
זי שפיר אף
לחן חיי בעל
דחן לעיל
והנה משיכ
גנה מחקנו
לרץ להקנו
החון מעורו
חומר יתר
כערל ומימ
חרומה יח
בואל להיפק
ה מבדיחה
רומה ומסוק
יל בהרומה
אפי

34

אפי לרץ שימול מדרבנן מפני שגראה כערל לא אסרוהו
בחרומה ע"ש והטעם נראה דשאינו בין איסור כרת לאיסור לאו
הרי דסיל להגמי ללענין עלם המילה חומר יותר מלגבי הרומה
ושור הימנה דמתי מקשה לריה מבדיחה דמטין אוכל בחרומה
ואם במשנה דשנה הכיל מבואר בהדיא דבעל בשר אפי' אם
נראה מהול ע"ש ע"כ דאסור בחילוח חרומה דהא חנן מחקנו מפני
מחיש ופרשי' ע"כ לחוקר בחילוח דאסור וקאי לענין אכילה חרומה
כמו שפי' הה"ד ומכ"כ משוך ואינו נראה מהול דאסור
בחרומה ולפי' ממשנה זו ראי' לריה ולמתי מסיק לריה בחיובתא,
הן אמר דגירסת הרמב"ם בנמי הוא מסיי' לי לריה וירסא
זו הביא גם רש"י והוסי' ועי' בחי' הרשב"א והרמב"ם אולם גירסת
רש"י בלשון ראשון הוא מתיבין וזהו ג"כ גירסת הרמב"ם ולהכי
ספק בפ"ז מתי חרומה דלא כריה אלא דמשוך אוכל בחרומה
ע"ש. ולכן נראה עיקר דלפרשי' ז"ל קאי הא דחנן מחקנו מפני
מחיש כשאנו נראה מהול וכניל' ולפי' אפי' דבנראה מהול
כשמחקה דלמך בנמי דאי' לנול היינו דאי' שום חיקון כלל אף
ע"י דחיקה העור לחמור' דלא ע"כ מרואה עין כלל כיון שגראה
מהול בעת שמחקה, ומלאהו בשרה הבי"ח סי' קי"ב ש"כ ג"כ
לפסד דברי רש"י כמי' ע"ש שמשכב ג"כ משיכ הה"ד דהלשון
לא משמע כן והא כי הוא סותר אי' למי' בחי' על ויד להיפק
מי' דברי רש"י ע"כ וכן הרמב"ם ז"ל שלא כתבו ג"כ
שום חיקון בנראה שהוא מהול ס"ל ג"כ כפרשי' בזה דבנראה
מהול אי' שום חיקון וכניל' ומחור לדין ע"כ הנה לכל הפוסקים
בנראה מהול אי' לחוקר בחילוח וכן דלהרמב"ם לרץ ע"כ
לחקן בשכר ע"י דחיקה העור לחמור' אם אפשר ולשינוי רש"י
והרמב"ם לעולם אי' שום חיקון כלל בנראה מהול ועי' ב"ח
י"ד ע"ש ובשרה שמש דקח סי' י"ג ולפי' כיון דבניד לפי מש"כ
הרמ"א והס"ד נראה מהול קרינן לי אפי' לנולו שניה לכי"ע כניל' :

מיהו בז"י נלעיד להחמיר בז"ד לנולו שניה לכשאמר
הרופאים שאין שום חשש סכנה וזקן בדבר, והנה
בעיקר הדבר דס"ל לבעל הס"ד דהא דאמרי' בנמי נראה מהול
אי' לנול היינו אף דנראה מהול קח בנראה העברה נראה מהול
קרינן לי הנה המי' בסק"ט חולק ע"ז וע"ש שהאר"י בזה דכל
שלא נראה נמוך כיון מקרי אי' נראה מהול. והנה הה"ד כתב
דבר זה מסביר דנפשי' ולכאורה י"ע דהא עיקר הטעם דאם
אי' נראה שזהו בשר העולה לנול הוא משום מרואה העין שגראה
כערל ואף דהרמב"ם כ"כ על נראה כשהוא מהול דלרץ לחקן
הבשר מפני מחיש מי' בודלי' גם באינו נראה מהול דלרץ לנולו
מדברי סופרים היינו נמו משום מרואה העין ולפי' מתי מחיש
שגראה מהול קח כמו שלי'ש העברה מילה הא כיון דרוב העברה
מכוסה בבשר והן לזין המעטבין אף המילה אכתי אוכל מרואה
העין שיאמר שהמחול לא מל כל לזין המעטבין או שטולד כך
ולפי' מן הסביר ה"י נראה כדעת הט"ז דנראה מהול היינו
נראה מהול כדמו. ולכאורה יש ליטב עפ"י הגמי' ביבמות הכיל
דלמך ר"ה משוך אוכל בחרומה דבר הורה ומדבריהם גזרו עליו
מפני שגראה כערל ופריך מהא דחיי' משוך וטולד כשהוא מהול
אוכלין בחרומה ומסוק לריה בחיובתא וע"ש בפרשי' בלי' דגרסי
מסייע לי לריה והיינו דהך אוכלין מדאורייתא קאמר וגי' זו נראה
לרשי' עיקר וכי' גירסת הרבה ראשונים מיהו בלי' פרשי'
מיחבי וביה בחוס' ונראה דזהו גם גירסת הרמב"ם ש"כ בפ"ז
מתי חרומה משוך מותר לאכול בחרומה ואט"פ שגראה כערל
ומדי' שימול פעם שניה עד שיראה מהול, וכ"כ הכסימ דרבינו
בובר כני' ספרים דידן דמסוק לריה בחיובתא, והפני משה
צירושלמי פי' הערל כתב על דברי הכסימ ועי' דברי בהדיא
כתב ע"ש ומדי' שימול פעם שני' עד שיראה מהול ולכן נראה
דגרי' בגירסת רש"י דהפס' עיקר לימא מסייע לי לריה דמתי
אוכל ע"ש, אולם קמיהו אינו מכיר דדברי הרמב"ם מבוארין
שפיר כפי' הכסימ דמשוך אוכל בחרומה אף מדרבנן דלא כריה
אולם דק בחרומה הקילו אבל בגוף המילה לרץ שימול פעם
שני' מדי' ומשיכ הרמב"ם ומדי' שימול כו' לאו דמתהלה מיירי
מתי' אלא דלפני שאמר מתהלה דמשוך מותר בחרומה אף מדרבנן
לכן כתב דמי' בגוף המילה לרץ שימול פעם שני' מדי' וז"ב
וכן נראה עיקר כפי' הכסימ דלפי' הפ"מ דמי' משוך מותר

לאכול בחרומה היינו מתי' היה לרץ לומר ומדברי סופרים
עד שימול פעם שני' וכן אי' ימא דכתיבו הוא דמשוך אוכל
בחרומה מתי' אי' מתי' שגראה כערל מה דכתיבו הוא לזינון
דאורייתא ואף דתי' מילה כתב ג"כ אבל מתי' אי' שגראה
כערל הואיל ומל אי' לנול שניה היינו לענין גוף המילה אבל
לענין אכילה חרומה מתי' מה ימי שגראה כערל דהכל ה"י אי'
לרץ לנול שניה ולכן נראה ברור כמי' הכסימ לרי' אמר
ומדבריהם גזרו עליו מפני שגראה כערל והרמב"ם פסק דלא
כריה להכי כתב משוך אוכל בחרומה ואט"פ שגראה כערל,
וע"כ לפי גירסא זו דמסוק לריה בחיובתא ס"ל דמשוך אוכל
בחרומה אף מדרבנן ואף דבגוף המילה לכו"ע לרץ שימול מדרבנן
ועי' בחוס' ד"ה מתיבין וא"כ דלרץ שימול מדרבנן דלא אסרוהו
כערל לא אסרוהו בחרומה ע"ש והנה בלחמ' לרץ להזין המעט
כיון דלרץ שימול מדרבנן משום מרואה עין מפני שגראה כערל
אי' בלחמ' מי' לא אסרוהו ג"כ בחילוח חרומה משום מיש
ז"ל כמי' למעלה דשאי' לזין איסור כרת לאיסור לאו דבעיקר
המילה דהוא בכתב גזרו בזה שימול משום מרואה עין אבל
בחילוח חרומה דהוא לבתן ערל רק בלאו לא אסרוהו משום
מרואה עין. ועפ"י יש ליטב בכתב החסי"ד והוא עפ"י משיכ
בפי' נהל חיקן בתי' מילה דאינו חייב כרת רק על עיקר המילה
שלא מל כלל אבל על לזין המעטבין אינו חייב כרת ומשום לזינון
ילפי' מריבוי דהמול ימול ואין עושין כרת על ריבוי כמי' המיל
בפי' מהי' שנגזר וע"ש שהאר"י בזה, ולפי' י"ל כיון חומר בזה
דס"ג א"כ נראה מהול קח ואף שגראה לעין שרוב העברה מכוסה
כמי' החסי"ד דהא מנטי' ויבמות הכיל מבואר' דלא החמירו משום
מרואה עין רק באיסור כרת כניל' ולהכי דוקא אם נראה אינו
ימול כלל דהוא באיסור כרת לרץ לנולו שניה משום מיש
אולם בשגראה מהול אפי' מיטוט העברה אף דעדיין יכיר לזין
המעטבין מי' כיון דלזינון המעטבין ליכא כרת לא החמירו לנול
משום מרואה עין וכמו דמותר בחרומה כניל', ואף גם בנראה
מהול כשמחקה קתי' במשנה דמחקנו משום מרואה העין וכמו
שהוא לדעת הרמב"ם וכמי' לעיל מי' היינו דוקא לחקן הבשר
ע"י דחיקה העור בעלמא דזהו דבר קל וגם זה רק בדאפשר
וכניל' אולם בלחמ' גירסת רוב הראשונים הוא מסייע לי לריה
ועי' בחי' הרשב"א והרמב"ם לכן נלע"ד להסביר כך דדוקא באינו
נראה ימול כלל שכל העברה מכוסה לרץ לנול משום מיש
שיאמר שהוא בשר העולה גופי' שלא שכל מדרבנן מנוול כלל אולם
בנראה אפי' מיטוט העברה מנוול הרי נראה לעין דכבר ימול
פעם דטולד מהול לא שכיח וכיון דכבר ימול יחלו דמימול מתהלה
כהלכה ורק שמתורבל עתה בבשר, ולפי' נראה דבין החי'
להמי' יש מי' גם בפרש"י נראה מהול דלחסי"ד הפי' נראה
מהול שכבר ימול ולאט"פ פי' נראה מהול שהוא נראה עתה

אולם אף דהחסי"ד כתב דבר זה מסביר מי' נראה לנולו
להביא ראי' לדבריו מסוגי' דשנה ע"ש דלמך שמואל
קטן המסורבל בבשר רואין אוחו כ"ז שמחקה ונראה מהול אי'
לנול ע"ש, והנה אם ימא כבשרה הגמי' דכל שלא נראה מהול
כדנו היינו כ"ז שלא נראה העברה מנוול ברוב טובה והיקפה
מקרי אינו מהול ולפי' נראה מהול הוא שכל העברה מנוול ברוב
טובה והיקפה ולפי' קשה מאי קמ"ל שמואל דנראה מהול
כשמחקה אי' לנול חישוק לי' דלא גרע קטן המסורבל בבשר
ממי שלא ימול מתהלה כהלכה דמי' אם מל כל בשר החופה
אח העברה ברוב טובה והיקפה אף שמיטוט העברה נשאר
מכוסה הן הן לזין שאין מעטבין אף המילה דלעת הרמב"ם גם
בחול אי' לחזור עליהן ומתי קמ"ל שמואל במסורבל ומה מוכרח
כבשרה החסי"ד דגם בנראה מהול קח מקרי נראה מהול ולפי'
טובה קמ"ל שמואל דקטן המסורבל אפי' שגראה מהול קח
והיינו דמיטוט העברה מנוול ורובה מחופה בבשר דבעלמא
שלא ימול כהלכה הו' לזין המעטבין מי' היינו שימול כבר
כני' בנראה מהול קח ואי' לנולו שניה, אולם אפשר לדמוה
דלעולם נראה מהול הוא כדני' דרוב העברה מנוול
ועיקר מידו'א דשמואל הוא דלזינון בחר שעה קיטוי דאם
כשמחקה נראה מהול כדני' אפי' דשלא בשעת קיטוי אינו
נראה מהול מי' אי' לנול וזהו דוקא בקטן המסורבל שכבר
ימול.

2

וְדַבְרֵי הרמב"ם ז"ל יש להוסיף לכוונה שלא כדברי הה"ד
הג"ל דבש"ס מה' מילה כחז קטן בשבטו רך ומדולדל
כו' עד שיראה כאלו אינו מהול רואין אורחו צעה שיתקשה אם
נראה שהוא מהול אי"ל כלום ור"ך לתקן את הבשר מכלן ומכאן
מפני מראית העין כו' ע"ש. והנה פשטות לשונו במה שבי
מתהלה עד שיראה כאלו אינו מהול וקאמר דמי"מ רואין אורחו
בשעת קישוי נראה כאלו אינו מהול ע"כ ז"ל דהיינו דשלא
בעת שיתקשה אם נראה שהוא מהול כו' ולפי"ז ז"ל דמי"מ אח"כ
ור"ך לתקן מפני מהי"ט והיינו ע"י דחיקת הטור לאחור"י הוא
כדי שיהי' נראה נימול אפי' שלא בשעת קישוי אולם אם נראה
מהול אפי' שלא בשעת קישוי נראה מדבריו דאי"ל לתקן כלל וכבר
בארנו דהרמב"ם ע"כ יפרש המטנה דמתקנו מפני מראית העין
בנראה מהול וכנ"ל, והנה באמת לשון המשנה הוא קאח דחוק
שסתמה ולא הי' בעל בשר מתקנו מפני מהי"ט ולדברי הרמב"ם
ז"ל דמי"מ נראה מהול בעת קישוי ומתקנו מפני מהי"ט משום
שלא בשעת קישוי, והנה לכפרת הה"ד דכני בנראה מהול קאח
מי"מ ה' ודאי אפי"ל דאכתי אינא מראית עין דהרי מי"מ לא
נראה מהול כד"ן דהא הה"ד כחז זה רק מסבירא כיון דהוא
רק מדרבנן ולכן כני שראה מהול קאח ואי"ל בודאי אפי"ל דאף
בנראה מהול קאח אי"ל למול מי"מ ר"ך לתקן ע"י דחיקת הטור
מפני מי"ט כדי שיהי' נראה נימול כד"ן ואי"ל ה' אפסר לפרש
המשנה בפשיטות דאם הי' בעל בשר ונראה מהול קאח אף דאי"ל
למול מי"מ מתקנו ע"י דחיקת הטור מפני מי"ט ולא מי"מ
כלל משנין דשלא בשעת קישוי ולפי"ז אפי"ל דמשום שלא בשעת
קישוי אי"ל לתקן כלל, ומזה נראה לכוונה שלא כדעת הה"ד
ומי"מ הרמב"ם נראה שהוא מהול היינו כד"ו ושיקר החידוש
הוא דלולין בחר שעה קישוי ולפי"ז ר"ך לפרש גם המשנה
כני"ל דמראית העין הוא משום שלא בשעת קישוי, עכ"פ נראה
דשיקר דברי הה"ד אינו ברור כ"כ והרי הט"ז הולק בהדיא
עליו וז"ל דלא כני בנראה. מהול קאח ע"ש :

נימול פ"ה הלאכתו אולין בחר שעה קישוי אולם בפעם ראשון ר"ך
שחררה העטרה מנוה אפי' שלא בשעת קישוי ואם אז אי"ן העטרה
מנוה ברוב גובהה והיקפה הן ז"ל הן המעבדין את המילה
וכמי"ם החכם הספרדי דלא נאמרה בדיקה הקישוי אלא לגבי
קטן המסורבל אלא דכ"ן הוא לדעת החכם הספרדי אולם להשי"ך
שחולק ע"י וה"ר מירושלמי דלג"ל בודקין אורח בשעת שמתקשה
והא דבשר החופה את רוב העטרה מטבב היינו הכל אם בשעה
שמתקשה כן הוא ולפי"ז הא דאמר שמואל קטן המסורבל בודקין
אורח בשעת שמתקשה אין זה חידוש כלל דאפי' בשלא נימול
כהלכתו אולין בחר שעה קישוי ובש"כ ז"ל דהא דקאמר שמואל
דקטן המסורבל אם נראה מנוה אי"ל למול היינו דאפי' אם
נראה מהול קאח כני בכהי לגבי קטן המסורבל שנימול החלה
כהלכתו ומוכרז כשיטת הה"ד ולפי"ז ע"י הה"ד ה"ל במחלוקת
השי"ך עם החכם הספרדי ולדעת השי"ך מוכרז הוא ככשרה
הה"ד וכנ"ל. אלא לדעת הטור בס"ד רס"ד דבחול חזר אפי' על
ז"ל שח"ן מעבדין לפי"ז אפי"ל דשמואל קמ"ל דבקטן המסורבל דכ"ן
שנראה מהול בדיקה דהיינו רוב העטרה מנוה אי"ל למול עוד
יזכר, ועוד אפי"ל לפי המבואר בנ"מ דאי"כ בנייהו נראה ואינו
נראה וס"ל לשמואל דמי"ט ר"ך למול ולכן קאמר שמואל דנראה
מהול בשמתקשה אי"ל למול לדיוקא דדוקא נראה מהול אי"ל
אבל נראה ואינו נראה ר"ך למול :

וְדָבָר השי"ך בנקוה"כ דוגה לפרש דהא דאמרין בנ"מ נראה
ואינו נראה אי"כ היינו הך דינא דהה"ד דרק מיעוט
העטרה נראה מנוה ולכן הקשה על הה"ד דאמאי פשיטא ל"י
כן מסבירא דנראה מהול כמו שלש העטרה כני דהא היינו פלוגתא
דשמואל ורשב"י והב"י כחז דדעת הרמב"ם והטור והעיטור
כשמואל ואי נימא דהה"ד פסק באמת כרשב"י מי"מ הו"ל להביא
שמואל ורשב"י ולהכריע להלך ולכן פירש פי' אחר בנ"מ ע"ש ובס'
הכ"א הביא הך דינא דהה"ד וכחז מודפסי' דני"ל דזהו שאמרו
בנ"מ ט"כ ע"ש וכע"ס ממנו דברי השי"ך בנקוה"כ הג"ל, ודאי
בשי"ת החם סופר ס"ד דמי"ט שהשי"ך על דברי השי"ך בנקוה"כ דאי"ל
לפרש דמי"ט היינו הך דהה"ד והורף דבריו הוא דהא אי"ל לפרש
נראה ואינו נראה על רוב היקף גובה העטרה דאי"כ שטחו
עלה גמורה ג"ס בערלה גמורה מטיקרא אינו חזר על פסות
מרוב גובה או היקף וע"כ נראה מהול היינו שאין הרוב
מכוסה אלא שמי"ט רוב גובה והיקף העטרה מכוסה בחוט דק
וכדומה ולפי"ז קשה הא כל עלמו אינו ר"ך אלא מפני מראית
העין שנראה כאלו הוא עדיין ערל ואי"כ יזכר יש לחוש למי"ט
אם לא נאמר מכוסה רק כ"ש והוא רוב גובה או היקף שאז יש
לחוש שהמהל שנה ולא חזר על ז"ן המעבב ממה שיש לחוש
כשי"ס רוב ממש מכוסה דלא נחשדו ישראל על כך וידעו כל רואיו
שנעשה כן ממתח סריבול הבשר אפי"כ כל שנראה רק קאח העטרה
מנוה הו' לא נזרו מפני מראית עין וע"ש מה שפירש הוא בנ"מ
ולשי"ך לא קשה כלל וביסוד הדבר משי"כ דאי"ל לפרש דנראה מהול
היינו על רוב גובה והיקף העטרה דהא גם בערלה גמורה אינו
חזר על פסות מרוב גובה והיקף כבר כחבט לי"ש בדבאמת גם
בערלה גמורה אינו חזר ושיקר חידושי' דשמואל דלולין בחר
שעה קישוי מה שאי"כ בערלה גמורה וכמי"ם החכם הספרדי ואפי'
לפי"ך השי"ך ישבט לנכון והרי הכני' חולק באמת על הה"ד וס"ל
דכל שלא נראה מהול כד"ו מקרי אינו מהול ולפי"ז בודאי אפסר
לפרש דנראה מהול היינו כד"ה שרוב היקף גובה עטרה מנוה וע"כ
היינו שמיטוט עטרה מנוה והיינו הך דינא דהה"ד וזוה פלגי
שמואל ורשב"י כני"ל, ולפי"ז כיון דהראשונים סתמו בדבר מהו
נראה ואינו נראה הרי שפיר אפי"ל דמי"ט היינו הך דהה"ד שרק
מיעוט העטרה מנוה והרי דעת הרמב"ם והטור והעיטור הוא
כשמואל להומרא וכמי"ם הבי"ו גם בשי"ת הח"ס כחז דאם אין
ישבט לתה"ך כ"ה מה שבי השי"ך בנקוה"כ והיינו הפירות
אחר שפירש בנראה ואי"ן קשה מג"ל ה' ע"ש. אלא דלכוונה
ז"ל גם להי"ך דאפי"ל לפי דעת הט"ז דס"ל דהא דאמר שמואל
נראה מהול היינו כד"ה שרוב היקף גובה העטרה מנוה מי"מ
בפירות נראה ואי"ן הרי אפי"ל דהיינו הך דהה"ד שרק נראה
שנימול קאח והרי הרבה מן הפוסקים פסקו כרשב"י לקולא וביותר
ד"ך שפירש בנראה ואי"ן הרי עכ"פ ז"ל דאינו נראה מהול כד"ן
ומי"מ ס"ל לרשב"י לקולא ויש שפסקו כוה"י וכנ"ל :

סבי אצל
העטרה ו
רוב גובה
אולם
מיעוט
היקפה
כ"י דכ"ו
קני צמה
דרוב גובה
למסורבל
מנוה
בבשר ל"י
בשי"ת
זוה וע"י
נימול קא
מהגובה
שהוא ה
כלום, ו
דאין כד
מי"מ נרל
מיעוט
נראה מי
ואף כש
העט
אך
הביארה
הגיד כו
בשר וכו
דעטרה
הביא שו
שור הא
החוט ה
הגיד לא
והיקפה
הראשוני
בעל הק
נקרא עו
הקונטר
ניחא שו
מהול כ
הה"ד
שי"ת
נראה
מהחוט
נקרא
מהול ו
שנראה
דעטרה
ראש ה
הגיד ע
אי נימ
מהול
שלמטה
מראית
בכל או
שחררה
מהול כ
דעת י
אם כל
עד ר"ל
מהול

וְדָבָר לפי דעת הה"ד וכמבואר בש"ט יש ל"י ספק עלום
היבא דלא נראה מהול כלל דק"ל דר"ך למול אי ג"כ
אינו ר"ך למול רק מטעם עד שיהי' נראה מהול קאח והיינו רק
לגלוה מיעוט העטרה וכמו דלכתחלה אם נראה מהול קאח כני
או ד"ס לחלק דדוקא לכתחלה אם נראה מהול קאח אז אי"ל למול
כלל אבל באינו נראה דשי"כ זקוק הוא למול ר"ך באמת למול
מילה גמורה כד"ן ונגלוה עכ"פ רוב גובה והיקף של עטרה שלא
יראה ז"ל המעבדין, ולכוונה יש להכריע דבר זה מי"מ הרמב"ם
והטור והשי"ך דאם אינו נראה נימול כו' ר"ך לחזק כל הבשר
המדולדל עד שיהי' נראה נימול בשעת קישוי הרי דאף דשיקר
ד"ן בדיקה הקישוי הוא רק לגבי קטן המסורבל ובגורל גמור
ר"ך למול כל העטרה עד שיהי' מנוה אפי' שלא בשעת קישוי
וכמי"ם החכם הספרדי כני"ל מי"מ בקטן המסורבל דהקילו בו
לכתחלה אם נראה מהול בשעת קישוי אי"ל למול שניה ה"ם
דאף כשזקוק למול אי"ל למול רק עד שיהי' נראה כנימול בשעת
קישוי וז"ל דכ"ן שזקוק למול ר"ך למול מילה גמורה לפי"ז
יש ללמוד ג"כ דלפנין הקולא שהקילו בלכתחלה דכני בנראה
מהול קאח ה"ם אף בשאינו נראה מהול חזיק למול מי"מ אי"ל למול
רק עד שיראה נימול קאח שיהי' רק מיעוט העטרה מנוה. אולם
מסוף דברי הרמב"ם נראה דר"ך למול לגמרי שכתב מור"ן
וקול"ץ, את הבשר המדולדל מכלן ומכאן עד שחררה העטרה
גליה בי"ח קישוי ובלשון הזה כתב גם החכם הספרדי שהביא
הבי"י ע"ש ומסתמיה לשום שכחבו עד שחררה העטרה גליה
נראה ודאי דהיינו גליה לגמרי כד"ן אם לא דנאמר דחולקין
על עיקר ד"ן דהה"ד ולעולם לא כני מה שנראה מהול קאח
וכמי"ם דל"כ ז"ש באמת מי"מ מדיקות הקישוי דאי"ל למול רק
עד שיהי' נראה נימול בעת הקישוי וכמי"ם להדיא. אלא דלפני"ם
לנועלה דאפסר דמדאורייתא לעולם אולין בחר שעה קישוי ורק
דבערל גמור מדרבנן ר"ך למול עד שיהי' העטרה מנוה שלא
בשעת קישוי דהא ר"ך למול גם ז"ל שח"ן מעבדין לפי"ז יש
מקום לחלק בדבר דדוקא לשי"ן בדיקה הקישוי כני למול עד
שיראה נימול בשעת קישוי משום דמי"ט לעולם אולין בחר שעה
קישוי ונהי דבערל גמור החמירו חכמים מי"מ במסורבל לעולם כני
הכו

ה"ק
ולד
אם
יבא
שכי
אלו
זוהו
ה"כ
זאת
אם
יצר
שן
ועק
יס
וס
לח
לא
ולו
אף
ור
ש
ש
י
ז
ד
ס
ה
ה
ז

(22)

הכי אצל בעיקר המילה דבעל גמור מה"ס אריך ללנה רוב
העטרה ה"ה במסורבל היכי שזקוק למולו לריך למוול כדון ולגולה
רוב גובה והיקף העטרה ולפי"ן גם מדברי הטור והשו"ע ממילא
אין ראי כלל וכי"ל :

אולם

בעיקר סברה החה"ד והשו"ע שכתבו דלפי"ן אם אינו
נראה רק מיעוט העטרה שנימול בני יש לפי"ן מה נקרא
מיעוט העטרה דהנה בעל גמור קיי"ל דרוב גובהה או רוב
היקפה של עטרה מטעם דיעטבד ולפי"ן בקטן הסורבל דמקילין
בי דסני שהיה עכ"פ נראה שנימול מיעוט העטרה ל"ט אי
סני צמה שנראה מיעוט העטרה למעלה נבזה לבד דכיון
דרוב גובה או רוב היקף מעטבין בעל גמור ולפי"ן אפשר הא
דמסורבל סני שנראה מיעוט העטרה היינו שחראה מיעוט
מנובחה והיקפה של עטרה אצל אם כל היקפה של עטרה מכוסה
בבשר לא מהני מה שנראה מיעוט מרוב גובהה לבד ומלאחי ח"ל
בשי"ה שמש דקדק ה' יוד"י ס"י י"ג שכתבי השולח"ן נסתפקו
בה וע"ש בשאלה ז"ל עדין אפשר לנגמס דכשחמרו כשהוא
נימול קנה אי"ל לחזור ולמולו אפשר דלא אמרו כך אלא כשהחלה
מהגובה וההיקף לא כן כשהאחד מכוסה לגמרי מה גם ההיקף
שהוא המור יוחר מהגובה טכיל והגאון הגיל לא השיב ע"ז
כלום, אולם לטע"ד נראה מלשון החה"ד שם בהש"י שכי והע"ג
דאין נראה מן העטרה אלא בראשה כמו של"ש אפי"ן כשמתקשה
מי"מ נראה דסני בזה ע"ש מה נראה דאי"ל רק שהיא נראה
מיעוט העטרה מהגובה לבד אף שכל ההיקף מכוסה מי"מ הרי
נראה מיעוט עטרה וכן משמע שם מהשאלה שכי בזה הלשון
ואף כשהוא מתקשה אינו נראה רק ראש המילה כמו עד של"ש
העטרה ע"ש וכן נראה מדברי הב"ה צו"ד בס"י זה ע"ש :

א"ד

מה שש"י ספק ע"ס בזה הוא לדעת הגאון הבו"ש
בבב"ר שור בתי לשנה דף קל"ז דהנה הב"י בס"י זה
הביא דחכמי ספרד נסתפקו מה נקרא עטרה אם הבשר אשר נראה
הגיד כולו או אם הוא החוט הגבוה הסובב לבד אשר בין ארצו
בשר והגיד ובי' הב"י שראה קונטרס מהכס אחד שכי ע"ז והכריע
דעטרה דלגבי מילה הוא הבשר אשר נראה הגיד כולה ובי"כ
הבי"ה שם והשיך בסק"י ע"ש, אולם הגאון חב"ש בחידושי בבב"ר
שור האריך בזה והעלה להלכה דלא נקרא עטרה לגבי מילה רק
החוט הגבוה הסובב בעלמו אצל הבשר הנמשך מחוט הגבוה לטוף
הגיד לא נקרא עטרה כי"ל למטה מעטרה והא דמבואר רוב גובהה
והיקפה היינו הכל באותו החוט וע"ש שהביא ראי"ן לזה מדברי
הראשונים מפרש"י וסו"ט וטור וס"י דאין לדמות דבריהם מפני
בעל הקונטרס שהביא הב"י דלא טע"ז מי הוא ע"ש, ולפי"ן טע"ז מה
נקרא נראה מהול קנה דסני בזה"ל דלפי דעת החכם הספרדי בעל
הקונטרס והאחרונים דכל הבשר מראש הגיד עם החוט נקרא עטרה
יוחא שפיר דמה שנראה מהול בראש הגיד כמו של"ש נקרא נראה
מהול קנה העטרה ועי"ן בשי"ה חת"ס ס"י רס"ח דלא נחבון
הח"י"ד מטעם לשיעור של"ש ורביע של"ש עטרה לא דוקא אלא
שה"י נראה לעין בהסתכלות מוטט שהיא נימול ע"ש ולפי"ן
נראה ברור דאף שכל החוט הגבוה הוא מכוסה אך כל הבשר
מהחוט עד ראש הגיד מגולה מקרי נראה מהול כיון דכל הבשר
נקרא עטרה אי"כ הרי הרבה יוחר מרוב גובהה של עטרה נראה
מהול ובאמת לא לריך כי"כ דאף שמכוסה גם למעלה מהחוט רק
שנראה כמו של"ש למעלה סני, אולם לפי דעת הבב"ר שור
דעטרה דלגבי מילה ה"י רק חוט הגבוה הסובב וכל הבשר עד
ראש הגיד זהו למטה מן העטרה לפי"ן טע"ז אם נראה כל ראש
הגיד עד החוט הסובב והחוט בעלמו שהוא העטרה כולו מכוסה
אי נימא דמקרי נראה מהול קנה דהא לא בשנין שה"י נראה
מהול כיון ואף דלא נראה מהול מהעטרה כלום רק הבשר
שלמטה מהעטרה מי"מ אין ני"מ בזה דעיקר הדבר הוא מפני
מראות עין והרי נראה לעין כל שה"י נימול או דלמא כיון דמבואר
בכל הפוסקים דלפי"ן שנראה רק מיעוט העטרה סני לפי"ן בני
שחראה נימול חלק מהעטרה דעיקר מילה הוא העטרה ונראה
מהול קנה היינו ני"כ קנה ממה שנקרא עטרה ולפי"ן גם לפי
דעת החב"ש לריך שה"י מגולה קנה מהחוט הסובב בעלמו אצל
אם כל החוט הסובב מכוסה אף שכל הבשר שלמטה מהחוט
עד ראש הגיד מגולה לא מהני דבעינן מהעטרה נופי"ה ה"י נראה
מהול קנה, הן אמר דמדברי החה"ד בהשגחה נראה ברור

דס"ל כדעת החכם הספרדי ושלל כדעת החב"ש דהא כה"כ שם
דלפי"ן דאין נראה מן העטרה אלא בראשה כמו של"ש כ"ו ובי"ה
בשאלה דאף כשהוא מתקשה אין נראה רק ראש המילה כמו עד
של"ש העטרה ע"ש ובב"ר דכ"ו הוא בבשר שנראה הגיד ולא
בהוט הסובב ומי"ס עד של"ש העטרה היינו משום דכל הבשר
כולו נקרא עטרה וכדעת החכם שהביא הב"י ולפי"ן חס"ל דאין
ראי ממה שכתבו החה"ד ובשי"ט והאחרונים דסני שנראה מיעוט
העטרה שנימול דע"י חלק עטרה דוקא ומשום דהם ס"ל כדעת
החכם הג"ל דכל הבשר נקרא עטרה ולפי"ן אי"ל שה"י נראה נימול
קנה ולא נראה מיעוט עטרה דגם בראש הגיד נקרא עטרה
ולכן נקטו כולם שנראה קנה עטרה אולם לדינא אין ני"מ ואף
אי נימא כדעת החב"ש דעטרה הוא רק החוט הסובב מי"מ
אפי"ל דהם נראה קנה מהבשר שנראה הגיד אף דכל העטרה הוא
מכוסה מי"מ מקרי נראה מהול דטעמא משום מראות עין וכל
שנראה מהול קנה בבשר שנראה הגיד ה"י זה עטרה או למטה
מעטרה מי"מ הרי יוכר שכבר נימול וסני בתי :

י"ז לכאורה להביא ראי"ן לזה דגם לפי דעת החב"ש סני
בשנראה מהול קנה בראש הגיד אף שכל העטרה מכוסה
מפרש"י בשבט שם גבי ואם ה"י בעל בשר מהקטן מפני מראות
העי"ן ופרש"י ואם ה"י בעל בשר שה"י שמו ונראה בשר שלמעלה
מעלאתו כ"ו כאלו ארוה בשר חוזר וחופה את הגיד טכיל ולכאורה
ז"ע דהו"ל לרש"י לפרש דארוה בשר חוזר וחופה את העטרה
דעיקר מילה היא ללנה העטרה וכן במשנה נופי"ה מיירי שם
מתחלה מעטרה דקאמר שם בשר החופה את רוב העטרה וביותר
ז"ע דביבמות ט"ב גבי משך פרש"י משך מהול שמשכה ערלתו
וכסחה את העטרה טכיל ולא כה"כ דכסחה את הגיד ובסנהדרין
מ"ד גבי הא דלמור ר' אליעזר טכ"ן מושך בערלתו ה"י פרש"י
משך את עור אמתו המיד עד שנתרצבה וכסחה את ראש
הגיד כדי שלא יראה מהול ע"ש וז"ע לכא"ל לכו"ן כל דבורי רש"י
ז"ל בני מקומות הללו, ולכן ה"י נראה לומר דהמה בדיוק רב,
ובהקדם להבב"ר שור הביא ראי"ן דעת רש"י ז"ל דעטרה לגבי
מילה הוא רק החוט הגבוה הסובב והבשר עד ראש הגיד הוא
למטה מהעטרה, ועוד אפי"ל דשע"ה רש"י ז"ל הוא כדעת האור
זרוע דבמשך אפי"ן נראה מהול כשמתקשה מי"מ לריך למולו ומשום
דחומר מבעל בשר ולפי"ן בודאי דה"י דלא מהני במשך אם
נראה מהול קנה וכש"כ הוא אלא לריך להיות מהול כדון
אפי"ן שלא בשעת קישוי וטע"ז כל הגיל נוחס כל דבורי רש"י
ז"ל אי נימא דגם לפי החב"ש ורש"י דהעטרה הוא רק החוט
הסובב לבד מי"מ סני אם נראה מהול קנה בראש הגיד אף
שהעטרה מכוסה ולפי"ן בעל בשר כל שחופה רק העטרה לבד
דהוא החוט הסובב ונראה הבשר עד ראש הגיד מגולה מקרי
נראה מהול ועפי"ן ניחא שפיר דכבר כתבנו למעלה דרש"י מפרש
המשנה ואם ה"י בעל בשר בשאי"ו נראה מהול וכמשי"כ הבי"ח
בהשגחה ולהכי לריך לחשוך בלח"מ ולכן פרש"י דנראה בשר
שלמעלה מעלאתו כ"ו כאלו ארוה בשר חוזר וחופה את הגיד והיינו
הגיד לא מקרי אינו נראה מהול כ"ל אולם ביבמות גבי משך
דשם לא מהני אם נראה מהול קנה כ"ל לכן פרש"י מהול
שמשכה ערלתו וכסחה העטרה דאף שלא כסחה רק העטרה
הרי הוא רק נראה מהול קנה דלא מהני במשך ובאמת גם
העטרה לא בעינן שיכסה כולה רק רובה אלא דזה ממיילא מיסתמע
דהא גם אם כל העטרה מכוסה מי"מ הרי נראה מהול קנה
וכי"ל ומי"מ לא סני במשך אולם בסנהדרין גבי טכ"ן דע"ס כן
בשאלה נפש שלא י"ה נראה מהול בודאי משך ערלתו שלא י"ה
נראה מהול כלל לכן פרש"י משך את עור אמתו המיד כ"ו
וכסחה את ראש הגיד שלא יראה מהול והיינו שכסחה העטרה
עם כל הבשר עד ראש הגיד ולפי"ן כל דבורי רש"י בדיוק רב :

אמנם ככ"ז נלמד ברור דהא דמבואר בחה"ד ובשי"ט דלפי"ן
אינו נראה רק מיעוט העטרה שנימול סני אך מיעוט
העטרה הוא בדוקא דעיקר הקולה הוא מה שנראה מיעוט
העטרה ומשום דעיקר מילה הוא ללנה העטרה וכל מה שנראה
מיעוט העטרה מקרי נראה מהול קנה ולפי"ן גם לשיטת החב"ש
שהוא לדעתו דעת הראשונים דעטרה דלגבי מילה הוא חוט
הסובב

הסובב לבד בעיני גיב שיהי נראה מהול קנה מהעטרה נוסי
 שהול מיעוט מהחוט הסובב בטלמו אבל כל שהעטרה מכוסה
 לא נקרא נראה מהול כלל, והנה לפי מה שכחצתי למעלה דלכאורה
 נראה דבאיתו נראה מהול דלריך למולו היינו גיב רב עד שיהי
 נראה מיעוט העטרה ולפי' גם לדעת החבוש' או ימנח דגס
 אם נראה מהול בבשר שברגם הניד כני אף שהעטרה מכוסה
 איכ היה דאי' למול רק עד שיהי נראה מהול בראש הניד
 זה בודאי דוחק גדול דאין זה נקרא מילה כלל כיון שאינו
 לריך לגלגת מהעטרה כלום ובגמ' מבוחר דלריך למוול, וכן בסוגיא
 דיבמות שם דמשוך לריך שימול ואסמכוה אקרא דהמול ימול
 אפי' מאה פעמים והרי מסחימת הפוסקים נראה דסיל דאין
 חילוק בין משוך לבצל בשר והאין אפש' דלא יהי לריך למוול וליגט
 בעטרה כלל דזה לא מקרי מילה כלל ואי נימא דגס רשיי סיל
 דמשוך שיהי לבצל בשר הרי פירש בהדי' שנמשכה ערלחו
 וכסהה העטרה ומשמע אף דשאר הבשר הוא מגולה, ועוד
 הא מבוחר שם דמילה המשוך לריך להיות ציזם כמו מילה
 גמורה משום דכל דהיקון רבנן כעין דלורייחא היקון ואי נימא
 דאי' כלל לנגוט בהעטרה איכ' איתו מילה כלל והאין שייך ע"ז
 לומר דלריך שיהי ציזם משום כעין דלורייחא הא אין זה עיני
 למילה כלל דאינו טעם כלום בהעטרה ואי נימא דלכה"פ לריך
 למוול קנה מהעטרה יש ליגט בדוחק אולם אי נימא דאי' למוול
 מהעטרה כלל קשה כניל, לכן נראה דאף לשיטת החבוש' לריך
 שיהי נראה מהול קנה מהעטרה נוסי' דהוא החוט הסובב
 וכפשתנות לשון ההסיד' והשו"ע והאחרונים וכניל :

וער

פי כל המנהגות נלטיד דבעיני דין כפי הגעת השאלה
 דכל חוט הגבוה הסובב הוא מכוסה בבשר שנדבק עליו
 ולמטה מזה נראה מהול יש להחמיר ולמולו שיהי מכמה פעמי דהא
 בודאי יד מקרי רק נראה מהול קנה כיון דהעטרה מכוסה ברוב
 היקפה ואיכ' אין להקל רק עפ"י דברי ההסיד' דכני' בשגרהה מהול
 קנה וכבר נכתבו דנוף כך דינא דהסיד' אין צורך כ"כ והט"ז
 חולק בהדי' ע"ז וגם מדברי הרמב"ם נראה לכאורה כן וכניל
 ועוד דאפי' לפי דעת ההסיד' יש לומר דבעיני שיהי נראה מיעוט
 העטרה מנוצה והיקפה וכמו שנכתבתי בש"ח שמה דקנה
 וכניל, וכ"ז הוא אי נימא כדעת החכם הספרדי המובהב ב"י
 דכל הבשר שנראה הניד נקרא עטרה לגבי מילה אולם לפי מה
 שהעלה הגאון בעל הצו"ט בצכור שור מדברי הראשונים דרק
 החוט נצוה הסובב לבד נקרא עטרה ולפי' כיון דכל חוט הסובב
 הוא פכוסה בבשר הרי לא נראה גם מיעוט העטרה ומקרי אינו
 נראה מהול ולריך למוול שיהי וכניל :

וב"ז

אם יהי ידוע לו בודאי שכבר ימול מחלה
 כהלכתו רק שלאחר כך נהכסה העטרה מחמת סרבול
 הבשר וכדומה אולם כני' דיש עוד ספק בדבר דנטעה בפשיטת
 המהול שלא נל כראוי ושהחירו י"עין המעטבין את המילה וידבקו
 אח"כ בבשר העטרה או דהעור ה" דבוק כך בחולדה ולא ה"י
 יכול לגלות העטרה איכ' פשיטת דהוי ספיקא דלורייחא להומרה,
 ולפי' אפי' אם יהי בלמח נראה מהול קנה מימי לריך למוול
 שיהי משום ספק דלורייחא ומלחתי שכבר עמד בזה בשו"ח הח"ס
 סי' רמ"ח וע"ש שבי' ונראה פשוט דבספק אי ה"י כך מעיקרא
 משגיחא המהול או לא אלא מסרבול הבשר אולינן בספיקו
 להומרה דספיקא דלורייחא הוא ולריך היקון באומל עכ"ל ואף
 שיידי' שם דייל רוב מזין אלא מילה מומחין הן ואף דהפיקוק
 יש לו הזקק ערל שהרי נולד מהול מימי הרי סמכין אחזקה ו'
 גבי שותה נגד חזקה אינו זכותה ע"ש מימי נראה כיון שעהה
 העור דבוק על העטרה עד שאי' להפרידו בשום אופן איכ' הא
 אפי' דהי' כך מחולדה דבוק העור בבשר ולכן אפי' מהול
 מומחה לא ה"י יכול להפריד העור ולמול כראוי ולפי' אינו ענין
 לרוב מזין אלא מילה מומחין הן. ומלבד זה הגה החת"ם לא
 החליט הדבר בפשיטות דמינח רוב מזין כ"י אלא דכחב דיש
 לעיין קנה ע"ש ובלמח יש לחלק בין מילה לשחיטה מכמה
 טעמי (וביחוד הדברים עיין בפרי"ח ח"א סוס"י ל"ז ע"ש באלוה)
 וכן מלחתי בשו"ח שמה דקנה סי' י"ג שכתב גיב להחמיר בזה
 מטעם ספיקא דלורייחא שמה מחלה לא נימול כהלכתו והוי
 ספק ערל דלורייחא דנקטינן להומרה ע"ש הרי מפורש בהדי'
 להחמיר כניל וכיכ' צ"ח הכי' ה' מילה סקטינן להחמיר בזה וע"ש

סימן כח

שלוש תינות משוכן פעונה לכבוד ידיו הרב הסאורני
 הר"ק ובקי משנתו וך ובקי מויה נרשון נ"י (הל' ליחש
 ראוענבוים הלוי.

הניטע יקרוה הספור אשר השיב על דברי מגילה עשה בחוזה
 ולרופה ואת והב בסופה והגני להשיבו בעוה"ה :

בש"ב כהר"ם על קישויו בדברי הסיד' שכתב דלפרי"ח הא
 דקחתי במחיתין מתקין מפני מראיה שנין היינו רק
 לעיני חרומה ולהכי לריך היקון באומל אף כשנראה מהול והקשתי
 דאין יהי לענין אכילה חרומה שהוא לערל רק בלאו חמור ויחד
 מעלם המילה שהוא בכרת וע"ז כ' כתיב לחלק דוראי חמשים' לא
 חייבו אורחו לחזור ולמול לעשות חבלה בחיובק בעל בשר משום
 מראיה עין כיון דנראה מהול כשמתקשה משאילי לענין אכילה
 חרומה אחרונה חמשים אף צנראה מהול כשמתקשה משום מיט'
 דזה אין צטר והפסד כלל אם לא יאכל בחרומה עד שימול, הוא
 דבר המתקבל, אולם מה שהוסוף כתיב לפרש גם דברי הרמב"ם
 על דרך זה ולהשיב על דברי מה שכחצתי לה"ר דהרמב"ם ס"ל
 כשי' האוי' דמשוך חמור מנעל בשר דאפי' נראה מהול כשמתקשה
 לריך למוול והוא מדכחב הרמב"ם בפ"ח מה' חרומות המשוך
 מוחר ללכול בחרומה כ"י ומדברי סופרים שימול פעם שיהי
 עד שיראה מהול ומלח' סיים עד שיראה מהול בשעת קישוי
 כמו שבי' בה' מילה גבי בעל צקר ובטיי משום דבמשוך לא
 מהי מה שנראה מהול בשעת קישוי וע"ז כחב כתיב גיב לחלק
 דבה' חרומות מיירי הרמב"ם לענין אכילה חרומה ואכן לריך למוול
 עד שיראה מהול אפי' שלא בשעת קישוי ובלאיה אסור באכילה
 חרומה אבל משום לח' דמילה נוסי' אם אינו רואה ללכול בחרומה
 אי' למוול רק עד שיראה מהול בעת קישוי עכ"ל, אולם הם
 חמוסים מאד דמני' להרמב"ם לחלק בזה ולהחמיר לגבי חרומה
 יוחר מלגבי עלם המילה ואף דלפי' ההסיד' בשי' רשי' בשי' בשי'
 ל"ל כן היינו משום דלדידהו דין זה מפורש במשנה ואפשר דלפי'
 רשי' יש הכרה לזה ומשום דסיל דהלשון מתקין הוא ע"כ באומל
 דאין היקון אחר זולת זה וכן המשנה מיירי ע"כ צנראה מהול
 מדנקט מתקנה ולא לריך למוול כמו שאמר שמואל וכמשיב ההסיד'
 ולפי' כיון דהמשנה מיירי צנראה מהול ומימי קחתי לריך
 לחקט היינו לחתוך בלומל וקשה הא שמואל אמר בהדי' דצנראה
 מהול אי' למוול ובטיי ל"ל דהמשנה מיירי לענין אכילה חרומה
 להכי לריך לחתוך באומל אף כשנראה מהול ולפי' מוכרה הוא
 כניל, אולם לדעת הרמב"ם ז"ל דצנראה מהול אי' כלום רק לחקן
 הבשר ע"י דחיקה העור איכ' בין אי נימא דמפרש המשנה דמחקת
 מפני מה"ע באינו נראה מהול כמו שפי' הכס"ח או נימא כמו
 שכחצתי בשו"ח דמפרש המשנה צנראה מהול והא דחני מתקין
 היינו ע"י דחיקת העור ולא לחתוך באומל אבל עכ"פ המשנה
 מיירי לענין עלם המילה ואיכ' מני' להחמיר לענין אכילה חרומה
 דאפי' נראה מהול כשמתקשה אסור עד שימול כדון כיון דצנמי'
 אין מפורש שום חילוק כלל זה צנור מאד :

ומלבר זה הגה דבריו סוגי'ס הולכים רק אי נימא בפירוש
 הרמב"ם כמי' הפני משה דמי' משוך מוחר ללכול
 בחרומה הוא דבר חורה וזה סיים הרמב"ם ומד' לריך שימול
 פעם שיהי עד שיראה מהול היינו דמדרבנן אסור בחרומה עד
 שימול שיהי וכנירסח הספרים דגמיו משיע' לי' ל"ה אבל בלמח
 כבד

נספח - "כיון שנימול" והמסתעף

בדין עטרה שהיתה מגולה ואח"כ נתכסתה, האם ומתי ייחשב ערל מדאורייתא

7. פתיחה [שני נידונים עיקריים]:

כבר נתבאר (בסימן ב' וגי') שיש כמה אופנים דאף שהעטרה היתה מגולה ביום השמיני, היא חוזרת ומתכסה, ויש בזה חילוקי דינים. יש אופנים שברור שלא נתקיימה המצוה וצריך למולו, נכון אם בשעת המילה לא נתגלתה העטרה בגילוי בר קיימא, דהיינו שברור שמיד עם הסרת התחבושת העור ישוב לכסות את העטרה⁵²⁹. ויש אופנים שברור שנתקיימה המצוה ואין צד שצריך לשוב ולמול מדאורייתא, ויתכן רק להצריך מילה דרבנן, נכון אם חתכו את כל עור הערלה אלא שעור הגיד נדחף לכסות את העטרה מחמת שהוא בעל בשר וכדו'. כמו כן נקטנו שאם עשה כדעת המקילים שהשאיר חלק מעור הערלה וחבש אותו בהמשך הגיד שלא על גבי העטרה, דאז אם העור התאחה בהמשך הגיד שלא על גבי העטרה, לכו"ע בטל שם ערלה מיניה (כנ"ל עמוד רה), וע"כ גם אם אח"כ חזר לכסות את העטרה מחמת ריבוי בשר וכדו'⁵³⁰ אי"ז מעכב כיון שכבר בטל שם ערלה מיניה. אולם יש אופנים שיש מקום לדון האם עור שמכסה את העטרה אחר יום השמיני חייב במילה מדאורייתא או לא, וכדלהלן.

◊ א. במי שנתקיימה בו מצות מילה וחזר מעור הערלה לכסות את העטרה האם שייך להתחייב שוב מדאורייתא

הנידון העיקרי שנגענו בו היה באופן שנתקיימה המצוה ביום השמיני והעור עמד להתאחות שלא על גבי העטרה, כגון בעור הערלה לדעת המקילים, או לכו"ע בעור הפריעה, דנקטנו שבשעה שגילה את העטרה נתקיימה המצוה אף שלוקח זמן עד שהעור מתאחה שלא על גבי העטרה (כנ"ל עמ' רב ובהע' 507), אלא שיתכן שמחמת מקרה

◊ הערות והוספות ◊

529. דבר זה שייך בעור הערלה אם לא חתכו את כולו ודחפו אותו לאחור; וזה דוקא לדעת המקילים שאין חובה להסיר את כל עור הערלה, משא"כ לדעת המחמירים דס"ל שזה חובה להסיר את כל הערלה מהגוף, אין צד שנתקיימה המצוה בכה"ג (כנ"ל עמ' רה). אך גם לדידהו שייך לדון בזה בעור הפריעה אם לא קרעו אלא הפך אותו לאחור ולא חבש טוב.

530. דבר זה מצוי שהתינוק משמין ועור הגיד נדחף לכסות את העטרה.

ספר דריית אלבו

ברכ"ג ו אלבו זנצ"ס סל"א

חיצוני כמו הסרת התחבושת מוקדם וכדו' ⁵³¹ יגרם שהעור יחזור לכסות את העטרה קודם שהספיק להתאחות שלא על גבי העטרה. בכה"ג הזכרנו דיתבאר להלן דיתכן שנתחדשה הלכה דכיון שכבר נתקיימה המצוה פעם אחת שוב אי"צ למול. ונשתדל לבאר פרשתא דא כאשר יעדנו, בעז"ה יתברך.

◊ ב. במי שנולד מהול ואח"כ נתכסתה העטרה האם זמתי שייך שיחשב ערל מדאורייתא

והנה מצאנו בפוסקים לדון במקרים אחרים של מי שנתכסתה העטרה שלו אחר שכבר היתה מגולה. כגון בדין קטן שנולד מהול, או מי שמלו את כל ערלתו אך שלא בזמנה כגון בלילה או תוך ח', ואח"כ נעשה מסורבל בבשר עד שחזר הבשר וחפה את העטרה, האם דינו כשאר משוך ובעל בשר דאי"צ למול כי אם מדרבנן, או דילמא דבכה"ג שלא נתקיימה בו המצוה צריך למולו מן התורה. וכפי הנראה יש לתלות ספיקא דידן בספיקא דידהו וכמו שיתבאר.

◊ [גם אם אינו ערל דאו' יש אופנים שהוא ערל דרבנן, והם הלוקים בשיעורם]

עוד יש להקדים דבאמת מי שנמשך עורו וכיסה את העטרה גם אם מדאורייתא הוא לא ערל יש חיוב למולו מדרבנן כמבואר בשבת דף קל"ז וביבמות דף ע"ב. ברם הנפק"מ בנידונים הנ"ל היא לא רק האם חיוב המילה הוא מדאורייתא או מדרבנן, אלא - בהרבה מקרים - יש גם נפק"מ האם צריך למול. וזאת משום שגדרי החיוב מתי צריך למול ערל דרבנן שונים לגמרי מהגדרים בערל דאורייתא, כמבואר בתרוה"ד סימן רס"ד ובבית יוסף ורמ"א סימן רס"ד ס"ו, שבערל דרבנן צריך למול רק כאשר - גם במצב של קישוי - העור מכסה כמעט את כל העטרה [ואין שליש מגולה], שזה דבר שלא מצוי. מה שאין כן בערל דאורייתא, ששיעור המעכב זה אפילו בקצת עור שמכסה, כגון שחופה את רוב גובה העטרה במקום אחד.

§ הערות והוספות §

531. כגון אם אחר המילה המוהל החליף תחבושת ובשעת החבישה השניה הוא שגה וחבש מקצת מעור הערלה או הפריעה, על גבי העטרה.

◊ סוגיות הגמ
ספקות הנ"ל נ
המציאות, איז
ב. האם יש הג
הנה מציאות ז
א. סוף פרק ר
המילה]: "אם
קטן המסורבל
ב. בפרק העו
בתרומה ומדו
שנאמר המול
המשוך. מאי
ת"ש את בריו
דאורייתא הי
אלו⁵³⁴, וכאן נ
הנה הצד השו
העטרה החיוו

532. "מהול שנ
בידים. וז"ל ר'
שנשתרבה וכי
533. במסקנת ד
בתרומה. [וע"ע
534. יעוי' דאי"
לחלק בין הסוגי
במתני' **בעל ב**
רס"ד שכתב דר
צריך תלמוד.

◊ סוגיות הגמ' במי שנתכסתה העטרה שלו אחר שנימול, שאינו ערל מדאורייתא ספקות הנ"ל נדונו בפוסקים מגמרא ומסברא. עיקר הנידון מתחלק לשנים: א. הגדרת המציאות, איזה בשר שחופה את העטרה נכלל בשם 'ערלה' שצוותה התורה להסירה. ב. האם יש הגבלה במספר הפעמים שנצטוינו להסיר ערלה מעל גבי העטרה.

הנה מציאות זו שהעטרה היתה מגולה ואח"כ נתכסתה מצאנו בש"ס בשני מקומות: א. סוף פרק ר"א דמילה (שבת דף קל"ז) שנינו [בדין קטן שנתכסתה העטרה שלו אחר המילה]: "אם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין". ושם בגמרא: "אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו... כל זמן שמתקשה ואינו נראה מהול צריך למולו".

ב. בפרק הערל (יבמות דף ע"ב ע"א) איתא: "אמר רב הונא דבר תורה משוך⁵³² אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו⁵³³ מפני שנראה כערל. מיתבי משוך צריך שימול... שנאמר המול ימול (בראשית י"ג) אפי' מאה פעמים, ואומר את בריתי הפך לרבות את המשוך. מאי ואומר; וכי תימא האי המול ימול לרבות ציצין המעכבין את המילה, ת"ש את בריתי הפך לרבות את המשוך, הוא סבר מדקא נסיב לה [תלמודא] קרא, דאורייתא היא. ולא היא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא". ויל"ע טובא בסוגיות אלר⁵³⁴, וכאן נציין רק את הנוגע לענייננו.

הנה הצד השווה שבהם, שבשתי הסוגיות מבואר שכשחזר עור לאחר המילה וחפה את העטרה החיוב למול הוא רק מדרבנן. [ז"ל הרמב"ם (פ"ב הל' ה'): "...ודבר זה מדברי

— ❦ הערות והוספות ❦ —

532. "מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה" (רש"י). ע"ש שיש אפשרות של משיכת ערלה בידיים. וז"ל רש"י בסנהדרין מ"ד ע"א ד"ה מושך בערלה: "משך את עור אמתו תמיד עד שנשתרבה וכיסתה את ראש הגיד כדי שלא יראה מהול".

533. במסקנת הסוגיא (לגירסת הרמב"ם ותוס') קיי"ל דאף שצריך למול מדרבנן מ"מ הוא אוכל בתרומה. [וע"ע גירסא נוספת ברש"י].

534. יעוי' דאי"ז ברור אם גדרי ההלכה שוים בשתי הסוגיות, (עיין פרי יצחק ח"א סי' כ"ז שחידש לחלק בין הסוגיות. הובא להלן בהערה 554). כמו"כ בסוגיא דשבת לא ברור האם תיקון דמיירו ביה במתני' בבעל בשר, ומילה דמיירו בה בגמרא במסורבל הם דין אחד או לא (עיין תרומת הדשן סימן רס"ד שכתב דרש"י והרמב"ם נחלקו בזה). מלבד זאת עצם הגדר של 'נראה ואינו נראה מהול' (שם) צריך תלמוד.

סופרים אבל מן התורה אע"פ שהוא נראה כערל הואיל ומל אינו צריך למול פעם שניה".

◀ ◊ בפשטות הטעם שאינו ערל מדאורייתא מוכיח שלא נתכסתה העטרה ע"י ערלה שבתולדה [לפ"ז אם חוזרת ערלה שבתולדה חייב למול מדאורייתא]

והנה בפשטות היה נראה דהטעם שאין צריך שוב למול מדאורייתא הוא משום דאחר שכרת את כל הערלה מעתה כל עור שחוזר לכסות את העטרה אין עליו שם ערלה, כיון שאי"ז ערלה בתולדה. אבל לו יצוייר שאחר שקיים מצות מילה חזרה ערלה שבתולדה לכסות את העטרה [כגון שחזר עור הפריעה, או באופן שלא חתך את כל עור הערלה - כדעת המקילים, וכמו שנתבאר⁵³⁵] היה נראה דבכה"ג כיון שחזרה ערלתו דתולדה לכסות העטרה הרי הוא ערל כבתחילה וצריך למולו שנית. ולפ"ז מה שכתב הרמב"ם; "הואיל ומל אינו צריך למול פעם שניה" יתבאר, דכיון שמל וחתך את כל הערלה שוב אינו צריך למול דעור שחוזר ומכסה אין עליו שם ערלה.

ובפשטות אין לחדש ולומר, שלעולם כל עור שמכסה את העטרה [אף שלא היה ערלה בתולדה] יתכן שיהיה עליו שם ערלה, ואילו הטעם שלא צריך למול משוך מדאורייתא הוא משום שנתחדשה הלכה דכל שנימול פעם אחת לא חייבה התורה למולו פעם שניה.

ולכאורה יש להכריח שאין מקום לחידוש כזה, ע"פ המבואר בסוגיית הגמרא באלו מציאות (ב"מ דף ל"א ע"א) דשם מבואר כללא במצוות התורה דכל מעשה מצוה שנצטוינו בו, אף שעשה המצוה, כל שחזר המצב לקדמותו חובתנו לשנות אפילו מאה פעמים. כן הוא בהשבת אבידה [השב אפילו מאה פעמים], וכן בשילוח הקן, ומצות התוכחה ועוד⁵³⁶ ע"ש. ועד"ז נימא דהמולי אפילו מאה פעמים⁵³⁷. על פי זה צריך

§ הערות והוספות §

535. כל זה דוקא כאשר מתחילה העור חזר ולא נתאחה בהמשך הגיד, אבל אם העור התאחה בהמשך הגיד כבר הזכרנו שבכה"ג בטל שם ערלה מיניה ונחשב כעור הגיד עצמו ואפילו אם אח"כ חזר על גבי העטרה אין להחשיבו כערלה שבתולדה שחזרה, (כנ"ל עמוד רה).

536. דכך הוא פשטא דקרא, ולא משום כפילות הלשון בפסוקים [השב תשיבם, שלח תשלח, הוכח תוכיח].

לומר דמה שסב
פעמים, שם הו
[דבהכי מיירו התם]
סי' ל"א שכתב

נמצא שהכל תג
הגיד לכסות או
ולפ"ז יוצא דל
העטרה [ועדיין

537. ואף שיש בכ
פעם אחת שוב א
נמסרו במצוה מע
לפטור ממילה בע
דשאני התם שאין
לקיים בו המצוה,
מחייב חדש, משו
נתחייב שוב. לכא
'כיסהו ונתגלה פי
שנא מהשבת אבו
שלולי המיעוט ה
השחיטה. וא"כ ז
בעניין מצות תוכח
שצריך להוכיח כ
אותה עברה, זה
בערכין דף ט"ו
בשאר דברים שנ
ונראה שהראשוני
על אותה עברה,
הייתי חושב שלי'
ברמב"ן שכן מי
התבטל קיום המ
מהציווי הראשון

לומר דמה שסברו בהוה אמינא [בסוגיא דיבמות הנ"ל] ללמוד מהמול ימול; 'אפילו מאה פעמים', שם הכוונה לדרשה מיוחדת לרבות שגם ערלה שלא בתולדה צריך למולה [דכהכי מיירו התם] ולגבי זה דחו דקראי אסמכתא בעלמא. [שו"ר בשו"ת פרי יצחק ח"א סי' ל"א שכתב ער"ז, ע"ש].

נמצא שהכל תלוי האם הערלה היא בתולדה, [היינו אותו עור ששייך לפי טבעו לסוף הגיד לכסות את העטרה] שעליו נצטוינו בתורה 'ביום השמיני ימול בשר ערלתו'. ולפ"ז יוצא דלו יצוייר שאחר שקיים מצות מילה חזרה ערלה שבתולדה לכסות את העטרה [ועדיין לא נתאחתה והתבטלה בהמשך הגיד], בכה"ג כיון שחזרה ערלתו

— ❦ הערות והוספות ❦ —

537. ואף שיש במצות המילה כריתת ברית עם הקב"ה, ויש מקום לטעון שאחרי שקיים את הברית פעם אחת שוב אין מקום לברית פעם שניה (כך טען חכ"א), מ"מ נראה דגדרי המצוה ושיעורה נמסרו במצוה מעשית להסיר את בשר הערלה, והברית תלויה בקיום המעשה בשלמות [ולא שייך לפטור ממילה בשנית אא"כ יש דרשה לכך וכמשי"ת להלן]. וכי תימא דאין ללמוד מהסוגיא בב"מ, דשאני התם שאין המצוה בחפצא מסויימת אלא כל חפץ אכנה, ואם על הבנים, ואדם החוטא צריך לקיים בו המצוה, ומה שקיים כבר המצוה בחפצא הזו פעם אחת אינו נפק"מ במצב החדש שזה מחייב חדש, משא"כ במילה שזו מצוה מסויימת בחפצא מסויימת ויתכן דאחר שקיים מצוותו לא נתחייב שוב. לכאורה יש לדחות טענה זו בראיה ממצות כיסוי הדם דהתם תנן (חולין דף פ"ז ע"א) 'כיסוהו ונתגלה פטור מלכסות' ומבואר שם בגמרא: "אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהשבת אבדה דאמר מר השב אפילו מאה פעמים, אמר ליה... הכא כתיב מיעוטא וכסהו" הרי שלולי המיעוט היינו מחייבים לכסות אפילו מאה פעמים אף שכבר קיים המצוה בחפצא זו של דם השחיטה. וא"כ הוא הדין במילה. [והעירונו מדברי הרמב"ן ושו"ר בסוגיא באלו מציאות, שכתבו בעניין מצות תוכחה, דמהוכח לבר לא היינו יודעים שצריך לשוב ולהוכיח על אותה עברה, אלא רק שצריך להוכיח מאה פעמים על עברות נוספות שעבר עליהם, אבל זה שצריך לשוב ולהוכיח על אותה עברה, זה חיוב שנלמד מהכפלות בפסוק: 'הוכח תוכיח' ע"כ. (ע"ש שהוכיחו כן מגמרא בערכין דף ט"ז ע"ב). ברם יעו"ש דהראשונים הקשו מערכין רק לגבי מצות תוכחה עצמה ולא בשאר דברים שנזכרו בסוגיא באלו מציאות [אף דיש מהם שהם מצוה באותו דבר, כמו אבדה]. ונראה שהראשונים חילקו דוקא במצות תוכחה, משום שבמצות תוכחה כיון שכבר הוכיח פעם אחת על אותה עברה, הרי כשהוזר לעבור שוב על אותה עברה עדיין לא נתבטלה ההוכחה הקודמת, ולכן הייתי חושב של"צ לחזור ולהוסיף תוכחה באותה עברה, ובזה נצרכו לריבוי של הוכח תוכיח (ע"ש ברמב"ן שכן משמע בדבריו), משא"כ בשאר מצוות, שבהם כאשר יש סיבה לחיוב חדש, כבר התבטל קיום המצוה הראשון [וכגון באבדה, ובדומה לזה במצות מילה וכיסוי הדם] כגון דא, כבר מהציווי הראשון למדנו שהחיוב הוא אפילו מאה פעמים].